

ESETISMERTETÉSEK

Szexuális abúzusgyanús
gyermek igazságügyi
pszichológus szakértői vizsgálata
a szombathelyi
Barnahus-szolgálatban

2020.

Barnahus Szombathely

Dr. Lazáryné Illés Mária

ESETISMERTETÉSEK

Szexuális abúzusgyanús gyermekek
igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálata
a szombathelyi Barnahus-szolgálatban

Szerkesztő: Lazáry Fanni

Barnahus Szombathely

2020.

BELÜGYMINISZTERIUM

PRO JUVENTUTE EGYESÜLET
9700 Szombathely, Vörösmarty u.11.

BARNAHUS
SZOMBATHELY

A kiadvány a Belügyminisztérium és a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács támogatásával valósult meg.

© Barnahus Szombathely

Az abuzált gyermekek esetei sokunkat egészen közlelől érintenek. Vagy saját történetet idéznek fel, vagy a szomszédunk, a barátunk, az ismerősünk gyermekével történeteket.

Ez az olvasmány a nyugalom megzavarására alkalmas, olvasóiból garantáltan heves indulatokat és érzelmeket vált ki. Leginkább dühöt és haragot. Szívünk szerint azonnali cselekvést követelnénk, legfőképpen a felelősök megbüntetését. A harag azonban ezúttal is rossz tanácsadó.

Az itt feldolgozott „esetek”, a gyermekekkel való munka, melyet a Barnahus-szolgálatban végzünk, azonban csak részben keresi a bűnösöket: az okokat tárjuk fel és nem büntetni akarunk (ez az igazságszolgáltatás feladata). Megérteni, védeni, gyógyítani akarunk a gyermekek mindenek felett álló érdekét szem előtt tartva, és hiszünk a gyermeknek.

TARTALOMJEGYZÉK

Ráhangelők.....	6
Előszó	10
Módszertani magyarázat	12
Legitim Barnahus-szolgálat	13
Ki a gyermek?	14
Gyermekek a kihallgatáson	16
A szexuális bántalmazás mítoszai.....	14
Árulkodó tünetek	20
Káosz = normális.....	29
A vér szerinti családba visszagondozva jobb?	31
A „szent család” kislányait a polcon felejtették	35
A 21. század Jancsi és Juliskája.....	39
Hatvan telefonhívás sem volt elég	43
Nincs menekvés: sem akkor, sem most.....	45
„Konfabulál” vagy hazudik a felnőtt?	50
Miért én? Miért nem ő?.....	58
Amikor a sál beszél.....	62
A kapuk sorra bezáródnak.....	67
A Barnahus-szolgálat egy komplex szolgáltatás	71
Utószó	73
Köszönetnyilvánítás	75

RÁHANGOLÓK

Az UNICEF 2016. november 18-án tartott egy gyermekjogi konferenciát, *Fókuszban a gyerekbántalmazás* címmel, melyen Dr. Tausz Katalin, az UNICEF Magyar Bizottságának gyermekjogi igazgatója az alábbiakat mondta el: „**A gyermekkor egyszeri és megismételhetetlen**, a gyermekeknek nincs idejük kivárni, míg a dolgok jobbra fordulnak, hiszen közben felnőtté válnak. A gyermek nem egyszerűen a jövő generációja. A gyermekek a jelenben élő emberi lények, jogokkal, szükségletekkel, tehát a gyermek elsősorban ember, az őt megillető jogokkal.”

Az 1997. évi XXXI. törvénynek megfelelően a gyermekek életét meghatározó intézkedések kapcsán elsődlegesen **a gyermekek mindenk felett álló érdekét** kell szem előtt tartani, elő kell segíteni testi, értelmi és érzelmi fejlődésüket, valamint családban történő nevelkedésüket.

A gyermekvédelem területén több évtizede hivatásszerűen tevékenykedő emberként, és egy gyermekjóléti alapszolgáltatást biztosító intézmény vezetőjeként az élet nagy ajándékának, szakmai pályafutásom kiemelkedő állomásának tartom, hogy lehetőségem nyílt segítséget, támogatást nyújtani az izlandi Barnahus-módszer magyarországi bevezetéséhez.

A gyermekvédelmi rendszer hatékony működéséhez **nélkülözhetetlen a szakmák és tudományok közötti kooperáció** (interprofesszionalitás és interagency), a gyermekvédelem egyes szintjeinek (alapellátás, szakellátás, hatóságok), továbbá a gyermekvédelmi észlelő és jelzőrendszer tagjainak **egységes szemléletmódja** a gyermekek veszélyeztetésének és a gyermekek bántalmazásának megítélésében, valamint a cselekvési kompetenciák meghatározásában.

Az egyes társadalmi folyamatok hatással vannak a családok működésére és hozzájárulnak új típusú problémák megjelenéséhez, melyekre újszerű megoldásokat kell találni. Elengedhetetlen, hogy a gyermekekkel foglalkozó szakemberek folyamatosan bővítsék ismereteiket, korszerű tudással rendelkezzenek, ismerjenek meg olyan jógyakorlatokat, melyek segítik szakmai munkájukat.

A Barnahus-módszer hazai alkalmazása – túl azon, hogy a legteljesebb mértékben szolgálja a gyermeki jogok érvényesülését – jól példázza, hogy **a gyermekjóléti szolgáltatások szakszerű, eredményes és hatékony biztosítása nem nélkülözheti a megfelelő felkészültséget, az egységes szemléletmódot és az együttműködést.**

A Barnahus-szolgáltatások további távlatokat nyithatnak meg az alapszolgáltatások számtalan területén: kapcsolattartási ügyek, hatósági döntések megalapozása gyermekelhelyezési ügyekben, szülői szerepre való alkalmasság vizsgálata stb.

Kulcsár Lászlóné

intézményvezető

Pálos Károly Szociális Szolgáltató Központ és Gyermekjóléti Szolgálat

Ez az esetismertető gyűjtemény egy nagy tapasztalattal rendelkező szakember személyes hangú írása a gyermekek érzelmi elhanyagolásáról, abúzusáról. Ismeretes, hogy ezek feltárása, gyógyítása súlyos hiányosságokat mutat napjainkig. Öröndetes, hogy mára az érdeklődés ebbe az irányba fordult mind a szakemberek, mind a laikusok részéről, és a róluk való tudást szolgálják a kötetbe foglalt esetismertetések.

A szerző a téma szakirodalmában megjelent fontos adatok tárházából válogat, „csemegéz”. Az ott talált elméleti megállapításokat a valóságból, a mindennapi munkájából származó példákkal támasztja alá.

Az eset vignetták, a hosszabb esetrészletek a gyermekek drámáinak mélységét mutatják meg. Komoly figyelmet igényelnek, hogy világosan és pontosan értsük a történeteiket. Elgondolkodtatnak. A gyermekek mérhetetlen szenvedése érzelmileg megráz bennünket és felkavar. Olvasás közben azt kívánjuk, hogy az áldozatok minél korábbi, minél teljesebb segítséget kaphassanak az elkövetők megtalálása és felelősségre vonása mellett.

Égető szükségét érezzük, hogy a gyermekvédelem a mostaninál hatékonyabb eszközökkel rendelkezzen a veszélyeztetett gyermekek és családok tragédiáinak megelőzésére, kezelésére. Belátjuk, hogy nemcsak egyes hivatások képviselőinek, hanem az egész társadalomnak, a tágabb emberi közösségeknek az érzékenysége, nyitottsága, felelősségvállalása, együttérző tenni akarása kell, hogy a gyűjteményben leírt tragédiák ne fordulhassanak elő, hogy a gyermekek egészséges testi-lelki fejlődése biztosított legyen, hogy boldogságra leljenek, gyermekként és felnőttként kiteljesedhessenek.

Törődjünk velük és tegyünk értük!

A kötet érdeme, hogy erre szólít fel mindannyiunkat, hangsúlyosan.

Dr. Lukovits Olga
pszichoterapeuta

A szerző, mint tapasztalt klinikai szakpszichológus, egy olyan témához nyúl, mely csak lassan leomló tabukat érint. Ilyen értelemben hiánypótló ez a tanulmánykötet.

A kötet viszont nem elsősorban a szexuális abúzus pszichológiáját szeretné feltárni, hanem egy nemzetközileg elfogadott, Magyarországon is egyre bővülő hálózattal rendelkező, módszertanilag egységes, a korábbi gyakorlatától némileg eltérő Barnahus-módszer technika ismertetését is tartalmazza.

Klinikai szakpszichológiai szemléletével segítségére lehet mind a szociális, oktatási, egészségügyi szférában dolgozóknak, mind a jogi terület képviselőinek is. A tanulmánykötet esetmegbeszélések, szakmai kiscsoportos irodalomfeldolgozások anyagává válhat, továbbá a nem segítő foglalkozásban dolgozóknak érzékenyítésére is alkalmas.

A szerző már a címben megjelöli azt a szakmai határt, ameddig a pszichológus a szerepében eljuthat: ez pedig az abúzusgyanú pszichológiai eszközökkel történő vizsgálata.

A sokféle esetet olvasva az emberi történetek egyedisége mellett leírásra kerülnek változatos, de mégis figyelemfelhívó veszélyeztető tényezők, maga a folyamat, illetve az abuzáló magatartások – időnként elképzelhetetlen – tárháza.

A szerző felhívja a figyelmet arra, hogy a gyermekek ellen elkövetett szexuális abúzus (gyanúja), heves érzelmeket vált ki. Fontos, hogy ezeket az indulatokat a szakember tudatosítsa, ezekkel csoportos (ha szükséges, egyéni) szupervízióban foglalkozzon, de az esetfeltárás folyamatában neutrális tudjon maradni, „leíró” (azaz ítéletmentes) szinten közelítse meg az esetet (pl. óvakodjon sugalmazó kérdésektől, prekoncepciók igazolásától stb.). Fontosnak tartom, hogy szóba kerül ennek kapcsán az iatrogénia veszélye: a pszichológiai vizsgálat nem lehet traumatizáló a gyermek számára!

Az esetek nagyobb részében olyan családok szerepelnek, akiknek hosszabb-rövidebb idő óta (akár generációkon keresztül) kapcsolata van a gyermekvédelmi alapellátással vagy a gyermekvédelem speciálisabb színtereivel. Ezek a családok jobban a gyermekvédelem látóterében vannak, de téves lenne azt a következtetést levonni, hogy gyermekkori szexuális abúzus csak ezekben a családokban fordul elő, viszont – talán – kevésbé marad rejtve. Gyakoribbak mind a leírásban, mind a valóságban a kislányok kárára elkövetett abúzusok, de tudjuk, hogy fiúk is érintettek lehetnek.

Az esettanulmányok hangsúlyozzák a team munka fontosságát. Ahol felvetődik a szexuális abuzálás gyanúja, feltétlenül szükséges a „több szem”, mivel az esetek rendkívüli érzelm- és indulatkiváltó jellegüknél fogva még az érett személyiségeknél, kellő önismereti munka után is megmozgathatnak olyan tudattalan területeket (akár vakfoltokat), melyek hatására a percepció, az értelmezés torzulhat.

A tanulmánykötet stílusában érezhető a szerző érzelmi involváltsága, teljes elköteleződése a Barnahus-módszer iránt.

Tóthné Oláh Katalin

klinikai gyermekpszichológus, családterapeuta

Ez az esetismertető gyűjtemény egyszerre volt nehéz és izgalmas olvasmány számomra! Egyrészt azért, mert a gyermekvédelemben eltöltött eddigi időm alatt számos azokhoz hasonló esettel találkoztam, melyekről a beszámolók is szólnak. Másrészt pedig azért, mert mindig rácsodálkozom az emberi személyiség alkalmazkodókészségére és a túlélés eszközeire, melyeket a már egészen kicsi gyermekek is képesek alkalmazni a túlélés érdekében (bár szomorú, ha ez válik elsődleges céllá az ő életükben).

A szakmám egy nagyon izgalmas területe ez számomra.

Őszintén csodálom, hogy ezeket a nehéz, megrázó történeteket ilyen összeszedetten, szakmailag pontosan követhetően sikerült írásba foglalni, miközben az esetek emberi oldala is a felszínre került bennük!

Az esetek leírásának nagy erényét abban látom, hogy rávilágítanak, milyen sokféle formában és milyen sokféle irányból, személytől, akár a rendszertől érheti súlyos abúzus a gyermekeket, és hogy ezeknek a hatása minden esetben hosszú távon "kamatozik".

Nagyon fontos a szakmai bevezető is, ezeknek a rögzítése, mivel a traumatizált gyermekek viselkedésének előzetes ismertetése fontos mankó lehet a későbbi események, a gyermekek magatartásának megértésében. Bár tapasztalatom szerint a szörnyű események hallása még így is sokszor védekezésre, tagadásra készíti az embereket, éppen ezért rendkívül fontos a kezdeti összefoglaló. A szakmai megjegyzések pedig az egyes esetek elején és/vagy végén összességében szépen keretbe foglalják az esettanulmányokat.

Most merült fel bennem a gondolat, amiről eddig is hallottam, de szinte csak érintőlegesen esett szó róla szakmai körökben eddig (laikusok között talán még kevésbé), hogy az esetek megismerése, a velük való foglalkozás is lehet traumatizáló hatású, és a szakemberek (pszichológusok, orvosok, rendőrök, gyermekvédelmi szakemberek, családsegítők stb.) sem mentesülnek igazán ez alól.

Éppen ezért a megfelelő szakmai felkészültséggel megírt, de kezelhető információmennyiséggel bíró ismertető a traumák természetéről nélkülözhetetlennek tűnnek, hiszen nem elvárható minden, például egy nyomozásban részt vevő embertől, hogy széles körben tájékozott legyen a traumairodalomban.

A kötetben kiemelendő még az a rendszerszemléletű megközelítés, amiről még szakmai körökben is viszonylag ritkán esik szó vagy elfeledkezünk arról, hogy szakemberként a gyermekek viselkedését rendszerben érdemes vizsgálni és megérteni. Ennek a szemléletmódnak a leírását nagyon fontosnak tartom!

Remélem, hogy ez a részletes és egyúttal lényegretörő munka eléri a megfelelő embereket, elsősorban azokat, akik a segítségnyújtásban gondolkoznak!

Sarkadi Veronika

koordinátor

Barnahus Debrecen

ELŐSZÓ

2011-ben az alapellátás vezetője meghívta szerény személyemet egy pályázatíró munkacsoportba. Örömmel láttam, hogy volt tanítványaim is részt vesznek a munkában. Az áldozattá válás megelőzése, az áldozat segítése – ez volt a pályázat címe. A főiskolai és egyetemi szociális munkás képzésben pár éve szabadon választható kurzusként bevezettem a viktimológia tanítását és a személyiségfejlesztő csoportok vezetésekor a kamera használatát. Családterápiás tanulmányaimban pedig kamerát és a felvételek segítségével edukációt végeztem. A pályázat írásakor is azt éreztem, a fentiek az én területem, és projektben – ha nyerünk – ezt szeretném csinálni.

Nem nyertünk, mert csak rendőrségek pályázhattak volna. De nagyon komoly dicséretet kaptunk, aztán ki-ki a maga munkahelyén dolgozott tovább. A magánrendelőmben találkoztam olyan 6 éves kislánnyal, akit apukája folyamatosan, szexuálisan abuzált, annyit tettem – sajnos –, hogy jól befenyegtettem az apát, hogy ha még egyszer ..., akkor ... tulajdonképpen nem tudtam semmit tenni, mert kötött a titoktartás.

Igazságügyi pszichológus szakértői munkámban egyre több olyan kisgyermeket vizsgáltam, akiket szüleik érzelmileg súlyosan elhanyagoltak, durván megverték. Az iratanyagokban egyre többször bukkant fel jelzőrendszeri tagok leírásában, hogy a kisgyermek viselkedése túlfűtött szexualitást mutat. Óvodában Pistike lefekszik a földre és magára fekteti Juliskát, és egy felnőtt szexuális aktust kezdenek el „játszani.” Pályám elején tilos volt anyai tünetként leírni a Bad Mother szindrómát, de én egyre több ilyen láttam. A Münchhausen szindróma leírása nem volt tilos. A praxisomban az utolsó húsz évben jelentek meg ilyen anyák, sajnos teljesen tönkretett gyermekeikkel, akiknek a vizsgálata megrázott!

2014. január 1-én hajnalban született egy kislány. Egy hét múlva egy egész oldalas újságcikk lett belőle egy megyei lapban. Az újságíró egy falu központjában lévő, félig romos házban meglátogatta az újszülöttet. A cikk címe az volt, hogy „A mai szent család”. Egy földes szobában lakott az apa, a korábbi élettársa két 7 és 8 éves fiúcskával, az új élettárs az újszülöttel: egy francia ágyban, mindannyian. A „lakás” tartozéka volt még egy dobkályha: azon főztek is. Jómagam is nagy szegénységben nőttem fel a '60-as évek elején, nem ez döbbenett meg, hanem a (29 éves) kismama nyilatkozata, miszerint van már 9 gyermeke, mind állami gondozásban, de a nevüket sem akarja tudni. A cikk derűt és optimizmust sugárzott, az újságíró szerint minden happy lesz ezután – az én gyomrom viszont görcsbe rándult! Mélységesen felháborodtam, és nagyon aggódni kezdtem az egyhetes kislányért. Sajnos igazam lett, nagyon is igazam lett, de ennek persze nem örülök. (Esetüket később közöljük.)

2014 szeptemberében már a szakellátásban dolgoztam és elkezdődött szakmai pályámnak az utolsó felvonása, mely a mai napig tart. Közben ez jóformán a „hobbim” is lett. Öt gyermeket neveltünk fel a férjemmel, mindig sok helyen dolgoztam egyszerre, szóval volt dolgom. Férjem (30 évi házasság után) egy nap megjegyezte: „Drágám, neked nincs is hobbid!” Hát lett! A szakellátásba kerülő gyermekek és a Barnahus.

Az alapvégzettségem szerint gyógypedagógus vagyok. Micsoda emberek tanítottak: Illyésné Kozmutza Flóra, Illyés Sándor, Gárdos Anna, Lányiné Engelmayer Ágnes, Ranschburg Jenő, Aczél Anna és Murányi Kovács Endréné, aki a harmincas években a Sorbonne-on tanult. Tudományos kutatásban vettem részt, mert 20 évesen már érdekelt, hogy milyen hatást gyakorol a trauma az elmére és az agyra, hogy a fejlődés alatt átélt trauma és az ártalmas gyermekkori tapasztalat mai „divatos” szóval ACE, azaz *adverse childhood experience*, nagyon fontos a testi, lelki egészség szempontjából.

Hat éves voltam, amikor a születésnapom előtt egy héttel meghalt az én drága anyukám. Ma sem tudom, hogy hogyan, a mostohaanyám anyja nevelt fel 18 éves koromig. Pszichológusként hamar megértettem, hogy a személyiségfejlődésem egy lehelet vékony pókhálón ingadozott, és teljesen még ma sem értem, hogy történhetett, hogy nem zuhantam a mélybe. A '80-as évek elején egy frissen szerzett barátnőm azt mondta: jó ember vagy, mert a korán meghalt anyukád, amíg élt, nagyon szeretett. Szóval ez volt az a vékony pókfonal, ami megtartott!

Azóta tudom, hogy ennek a barátnőmnek igaza volt. Azt is tudom, hogy a korai kötődés, a feltétel nélküli elfogadás, a boldog kisgyermekkorhoz való jog, hogy a kisgyerek az anyja szemén keresztül látja a világot..., hogy ezek milyen fontosak, ezek a legfontosabbak. A szülői szeretet. Ezért is tartom megbocsájthatatlan bűnnek az abuzálást. Ezért is gondolom, hogy egyre több szakembernek kell összefogni azért, hogy az abuzálásokra fény derüljön, ha lehet edukáljuk a szülőket, ha nem lehet, ki kell menekíteni az ilyen családokból a gyermekeket, és érzékenyvé kell tenni a felnőtt társadalmat, felnyitni a szemeket, kinyitni a füleket. 2013-2014-ben Szombathelyen vizsgálatot folytattunk Vas megye összes védőnője körében, ez közel 120 szakembert jelentett. Kiscsoportokra bontva tréningeken vettek részt, melyek kiinduló pontja egy súlyos szexuális abúzusgyanús eset volt. A két áldozat éveken át számtalan tünetet mutatott, elsősorban a védőnőknek, óvónőknek. A jelzőrendszer mégis vak és süket volt. A tréning kapcsán 1, azaz egy védőnő volt, aki azt mondta, hogy ő egy látogatás után azonnal megtette volna a feljelentést. Az utolsó védőnői csoportnak viszont meg sem tudtuk megtartani a tréninget, mert a vezetőjük azt üzenté, hogy „az ő csibéit (mármint a védőnőket), olyan ocsmány témával, mint a szexuális abuzálás, nem zaklathatjuk”.

1993-ban Ranschburg Jenő professzor, hazatérve amerikai tanulmányútról, tapasztalatait egy kis könyvecskében foglalta össze, ahol külön fejezetet szentelt az abúzus jelenségének. Arra hívta fel a figyelmet, hogy az abúzus szót a helyén kell kezelni és érteni kell, hogy mit jelent. Az abuzáló a gyermek legbensőbb bizalmi köréből kerül ki. A gyermekek olyan bizalommal vannak irántuk, hogy el sem tudják képzelni az első traumatikus élményük elszenvedéséig, hogy ezek a személyek őket valamilyen módon bántalmazhatják. Az abuzálás után is hajlamosak azt hinni, hogy pl. minden szülő ezt teszi a gyermekével, hogy a felnőttek bármit megtehetnek a gyermekkel. Végső soron az egész felnőtt társadalom jelzőrendszeri tag, vagy annak kellene lennie. Nagyon súlyos tragédiák megelőzését tapasztaljuk nap mint nap a gyermekek vizsgálatakor a Barnahus-szolgálatban. Ranschburg professzor szomorúan látná, ha még élne, hogy 2020-ban sem kezeljük helyén a gyermekbántalmazás és az abúzus szavakat, és csak nagyon lassan fogadja el a társadalom, hogy létezik súlyos érzelmi elhanyagolás is, ami bűncselekmény, börtönnel büntetendő, ha kiderül. Ha egyáltalán valamikor kiderül...

Történeteken keresztül lehet gyógyítani, lehet tanítani. Az alábbi történetek, esetek bemutatják a Barnahus, az izlandi modell 6 éves magyarországi történetét: a módszer, az eszköz Magyarországra hozatalát, a szakellátásba való beágyazását, és a fejlődéstörténetét.

Esetek a szombathelyi Barnahus-szolgálatból

Az esettanulmányok olvasása és írása mindig lényegi része volt munkámnak. Mintha megelevenednének előttem a szereplők, szinte hallom a hangjukat, átérem mély fájdalmukat.

Minden igyekezettel azon voltam, hogy e gyűjteményben bemutatott esetekben a lehető legnagyobb érzékenységgel gondolkodjak és írjak. Végig törekedtem arra, hogy esetismertetéseim olvashatók, ismeretterjesztő jellegük mellett szakmailag korrektek és hitelesek legyenek.

Igazságügyi pszichológus szakértőként emberi lény vagyok, érzek, megélek, átélek, és időnként komoly dilemmáim vannak egy-egy eset kapcsán. Az esetismertetések során magam is feltárulkozom az olvasó előtt a gondolataimmal, időnkénti szakemberi és magánvéleményemmel. Az általam helyesnek ítélt etikai és szakmai kereteken belül mutatom be a gyereksorsoknak azt a részét, amit a Barnahus-szolgálatban fel kell, fel tudunk tárni: részben iratanyag elemzéssel, részben a jelzőrendszeri tagokkal együtt tartott vizsgálatot előkészítő ülés jegyzőkönyvéből és természetesen a Barnahus-protokoll szerint a gyermekkel lefolytatott igazságügyi szakértői vizsgálat alapján, továbbá az ehhez kapcsolódó további vizsgálatok (felnőttek) leleti részéből.

MÓDSZERTANI MAGYARÁZAT

Minden „esettel” személyesen találkoztam. Megtörtént jelenségeket vizsgálok, véleményt és egyes esetek végén „elméletet” is alkotok. A látottakat, tapasztaltakat írtam le alább, az észlelt tényeket és saját érzéseimet, benyomásaimat is beleszőve. Szakmai észrevételeim végső összefoglalása a kötet végén található.

Mikor érdemes esettanulmányokat készíteni?

- egy új helyzet elemzése,
- egy szakszerű beavatkozás hatásának vizsgálata,
- a már alkalmazott módszer fejlesztésének lehetősége érdekében.

Mindhárom illeszkedik a Barnahus-szolgáltatáshoz.

Milyen területeken jöhet szóba az esettanulmány készítése, feldolgozása?

- jogi esetek jogszabályokkal való összevetésekor,
- pszichológiai megfigyelések és beavatkozások esetében,
- extrém és általános esetek összevetésekor,
- a szolgáltatás igénybevételekor jelentkező vélemények összehasonlításakor.

A fentiek mindegyike illeszkedik a Barnahus-szolgáltatáshoz.

Az esetek ismertetésekor a szereplők nevét és történetük egyes mozzanatait megváltoztattam, hogy még a körülményekből se legyenek felismerhetők. A gyűjteményben közölt minden esetismertetés a vizsgált gyermek gyámja vagy gondviselője tudtával és beleegyezésével készült.

LEGITIM BARNAHUS-SZOLGÁLAT

Alább részletek olvashatók abból az Országgyűlési Naplóból, mely a 2018-2022. országgyűlési ciklus 2018. november 29-i országgyűlésén készült, ahol Fülöp Attila az Emberi Erőforrások Minisztériumának szociális ügyekért felelős államtitkára előterjesztette az egyes szociális, gyermekvédelmi tárgyú, valamint egyéb kapcsolódó törvények módosításáról szóló törvényjavaslatot.

Fülöp Attila, az Emberi Erőforrások Minisztériumának államtitkára: „Gyermekbántalmazás esetén nagyon korszerű segítséget és kezelést nyújt a bántalmazást, elsősorban szexuálist bántalmazást elszenvedett gyermekek számára a skandináv Barnahus-modell szerinti szolgáltatás lehetővé tétele és fokozatos bevezetése a területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás keretén belül. Létrehozását a hazai szabályozás a javaslat értelmében 2019-től teszi lehetővé. A szexuálisan bántalmazott gyermekek vizsgálatát és terápiáját végző szolgáltatás lehetőségének megteremtése a gyermekek védelmének új, hatékony eszközévé válhat e sajnálatosan időszerű problémakörben. A gyermekbántalmazások megelőzése érdekében pedig tovább szigorítjuk a gyermekek sérelmére bűncselekményt elkövetett személyekre vonatkozó foglalkozási tilalmak körét és időtartamát is.”

Kovács Sándor (FIDESZ): „A gyermekvédelmi szakszolgáltatásnak egy nagyon pozitív dolgról szeretnék beszélni. A vezérszónoki körömben mondtam, hogy ki fogok rá térni, hiszen egy olyan dolgról van szó, az elhanyagoltak és bántalmazottak, közülük elsősorban a szexuálisan bántalmazott gyerekek vizsgálatát és terápiáját végző szolgáltatásról, amely hivatalos szerv megkeresésére az érintett gyermekek meghallgatását elősegítő szolgáltatást működtet, amelynek során a gyermekvédelmi szakszolgálat együttműködik a megkereső szervvel. Ilyen szolgáltatást első ízben Barnahus – jelentése gyerekház – néven 1988-ban hoztak létre Izlandon. A gyerekház célja a szexuális abúzusban szenvedett gyerekek áldozatok megóvása, védelme a bizonyítási és a büntetőeljárás során bekövetkezett többszöri kihallgatás retraumatizáló hatásaitól. A legfontosabb feladata elősegíteni a gyermek vallomástételét, és ezáltal érvényes bizonyítékot szerezni a bírósági eljárások számára, mindezt úgy, hogy a gyermeknek ne kelljen megjelennie a bíróságon, ha az ügy odakerül. Szerepénél fogva a gyerekház egyablakos ügyintézési módot kínál, amely a gyerekbarát feltételek mellett az illetékes hatóságok és szervek, például a rendőrség, a szociális szolgáltatók, gyermekvédelem, a fizikai és lelki egészségügyi szolgáltatók és az ügyész közötti együttműködést foglalja magában. A szolgáltatás révén megvalósul, hogy a gyermekbántalmazási eljárásban elsősorban ne a bizonyítási, büntetőjogi szempontok domináljanak, hanem a gyermekek mindenekfelett álló érdekeinek figyelembevétele. Fontos hangsúlyozni, hogy a Barnahus nem egy merev modell, sokkal inkább egy fejlődő, alakulóban lévő gyakorlat, amely képes alkalmazkodni az erőszak áldozatává vagy tanújává vált gyermekek komplex szükségleteihez. Magyarországon és Közép-Kelet-Európában elsőként 2016 óta a Vas Megyei Gyermekvédelmi Központ, Általános Iskola és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat épületében működik ilyen gyermekház. A kétéves pilotprogram vizsgálatáról: 57 gyermeket vizsgáltak, ebből 5 vádemelésnél van ítélet 11 gyermek esetében, 20 esetben 20 gyermeknél tettek feljelentést, ebből 19 gyermeknél elindult a nyomozati szakasz. A 2018. év első félévében megkezdődött egy új gyermekházmodell szerinti szolgáltatás kialakítása a Fővárosi Gyermekvédelmi Központ Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat keretében. Mivel e gyermekházmodell célja és szakmai tartalma szervesen illeszkedik a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok feladatprofiljába, ezért indokolt a gyermekvédelmi törvényben a fenntartói döntés alapján ellátható feladatok között is megemlíteni az elhanyagolt és bántalmazott gyerekek érdekében szükséges vizsgálatot, terápiát, meghallgatásokat elősegítő szolgáltatást. Az e tartalommal létrejött további szolgáltatások esetében nem feltétel, hogy kizárólag ez a bizonyos Barnahus-modell nevesített szolgáltatás jöjjön létre, azonban annak kidolgozott módszertana, európai elterjedése indokolja alkalmazásának elősegítését. Az új szolgáltatás bevezetése eleget tesz

a 2015. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, az Európai Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló egyezményének az áldozatok segítségéről szóló rendelkezésére."

2019. január 1-től az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról [Gyvt.] a 61. paragrafusban legitimmé teszi a szombathelyi Barnahus-szolgálat működését, és így 2019. január 1-től kizárólag hivatalos kirendelésre végzünk komplex Barnahus vizsgálatokat.

61. § (2) A gyermekvédelmi szakszolgáltatás az elhanyagolt és bántalmazott, közülük is elsősorban a szexuálisan bántalmazott gyermekek vizsgálatát és terápiáját végző szolgáltatást, valamint – hivatalos szerv megkeresésére – az érintett gyermekek meghallgatását elősegítő szolgáltatást működtethet, amelynek során a gyermekvédelmi szakszolgáltatás együttműködik a megkereső szervvel.

KI A GYERMEK?

- Akinek saját, egyéni szükségletei vannak, melyek nem feltétlenül azonosak a szüleiével.
- Akinek joga van a biztonságos kötődéshez, a harmonikus korai anya-gyermek kapcsolathoz.
- Akinek joga van apával és anyával, őt szerető, róla gondoskodó, őt folyamatosan nevelő szülőkkel felnőni.
- Akinek joga van a szeretetre, a feltétel nélküli szülői elfogadásra.
- Akinek joga van ahhoz, hogy az abuzálás minden formáját elkerülhesse.
- Akinek joga van ahhoz, hogy ha abuzálták, a bűnös megbűnhődjön, kaphasson ennyi elégtételt.

Az abuzált gyermeknek joga van ahhoz, hogy érdekei mindenk felett állóan érvényesüljenek: a gyermekvédelemben és az igazságszolgáltatásban egyaránt. Ha erre van jó módszer, vannak jó gyakorlatok (lásd Barnahus), akkor az őt megilleti – legyen joga ahhoz, hogy a Barnahus-szolgáltatásokat igénybe vehesse!

Gyermek klinikai szakpszichológusként a Barnahus-szolgálatban mindenekelőtt a gyermek érdekét tartom szem előtt. Nincs azonban könnyű dolgom, mert jelenleg még az igazságszolgáltatás és a gyermekvédelem, a gyermek mindenk felett álló érdekének képviselője több, jelentős ponton ütközik, de hiszem, hogy nem kibékíthetetlenül!

GYERMEKEK A KIHALLGATÁSON

A gyermekek tanúvallomását gyakran bélyegzik megbízhatatlannak, pedig, ha megfelelő technikákkal hallgatják meg őket, még a felnőtteknél is hitelesebbek lehetnek.

A hazai bíróságokon nem ér túl sokat a gyermekek szava. Pedig mind a nyomozati szak, mind a tárgyalási szak kimenetele múlhat azon, hogy mennyit hiszünk el a gyermekek tanúvallomásából.

A nyomozás során nagyon sok múlik a kérdésfeltevés módján, mert a sugalmazó kérdések nagyban befolyásolhatják a gyermek beszámolóját. Minél fiatalabb egy gyermek, annál kevésbé hajlamos ún. álemlékeket képezni, mert az agya még egészen más mechanizmusok mentén tárolja az információkat.

Vannak olyan kutatási eredmények, melyek azt bizonyítják, hogy ha kihallgatáskor a felnőtt nem tereli egy adott irányba a gyermeknek feltett kérdéseit és a gyermektől kapott válaszokat, akkor ők még megbízhatóbb szemtanúk is lehetnek, mint a felnőttek.

Fontos kiemelni, hogy a gyermekek lényegesen kevésbé hajlamosak látott, illetve tapasztalt eseményeket más, meg nem történt vagy régebben történt eseményekkel asszociálni és összekeverni, mint a felnőttek.

Még fontosabb kiemelni, hogy a hamis emlékek egy része tulajdonképpen asszociációs hiba: erre a felnőttek hajlamosabbak – például „visszaemlékezni” egy képre a rabló kezében akkor is, ha az nem volt ott, mivel lényegesen nagyobb tudásbázisól építkeznek.

Minél többször van kihallgatva egy szexuálisan abuzált gyermek (rendőrség 1x2x3x..., igazságügyi pszichológus szakértő 3x4x, gyámhivatal [ha és igen] 1x2x, aztán a jelzőrendszeri tagok, 12 év felett tárgyalási szakban pedig a bíró által), igaz azért, hogy több és több információt sajtoljunk ki belőle, sajnos, kontraproduktívvá válik a folyamat: a sok kikérdezés egyre kevésbé hiteles vallomáshoz vezethet, még ha úgy is tűnik, hogy a gyermek egyre több részletre tud emlékezni. Pusztán csak az történik, hogy a gyermek megjegyzi, hogy melyik felnőtt milyen sugalmazó kérdéseket tett fel, mire fókuszált, melyik válaszában rendült meg, azaz melyik felnőttnek mi volt fontos, és ezeket beépíti a következő tanúvallomásába.

Izlandon, a Barnahus-modell hazájában, 20 éve törekednek arra (egyre nagyobb sikerrel), hogy a feljelentés után akár azonnal (24 órán belül) a gyermek a Barnahus-szolgálatban legyen kihallgatva speciálisan kiképzett pszichológus által úgy, hogy a monitoring szobában egyidejűleg ott van a nyomozati rendőr, az ügyész és egy bíró is (utóbbi húsz éve ugyanaz a személy, Hjörtur O. Aðalsteinsson, aki Szombathelyen 2019-ben tartott egy nagysikerű és meggyőző konferencia-előadást)!

Szombathelyen a Barnahus-szolgálatban, rendőrségi felkérésre végzett igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálatkor a monitoring szobában egyre gyakrabban kíséri figyelemmel a vizsgálatot a nyomozó rendőr vagy rendőrök, és az ügyész. Érzelmileg súlyosan elhanyagolt 9 éves fiú ikerpár vizsgálata előtt az ügyész nyomatékosan felhívta a figyelmemet, hogy az igazmondásra, a tanúskodás különböző szabályaira fel kell, hogy hívjam a figyelmüket. A gyermekek viszont már megfélemlítve érkeztek, az egyik kisfiú depressziós volt, úgyhogy elhagytam a hivatalos szöveget, sőt, a vizsgálat megkezdése után rövid idővel az ügyész nő beleszólt a fülesembe, hogy hagyjam abba a vizsgálatot. Amikor átmentem a monitoring szobába, láttam, hogy az ügyész nő sír, majd elmondta,

hogy ha tudta volna, hogy két ilyen lelkileg meggyötört kisiúróról van szó, el sem rendelte volna a vizsgálatot, mert az ellent mond a gyermekbarát igazságszolgáltatás szempontjainak és a gyermek mindenek felett álló érdekének biztosításának.

A COVID-19 járványhelyzet miatt elrendelt kijárási korlátozások feloldása után egy 11 éves kislányt vizsgáltunk rendőrségi kirendelésre: a monitoring szobában ott volt a nyomozó rendőrnő, aki az egész napos vizsgálat után azt mondta, hogy sajnálja, hogy az ügyész és egy bíró nem voltak jelen, mert akár már az ítéletet is meghozhatták volna. Persze van ebben némi túlzás, de benne van a Barnahus „jósa”, ami az áldozattá vált gyermeknek és az igazságszolgáltatásnak sokat jelent.

A SZEXUÁLIS BÁNTALMAZÁS MÍTOSZAI

Az ismert adatok alapján a szexuális bántalmazások elkövetői 85%-át a gyermekáldozat előzőleg ismerte, az esetek több mint felében pedig családtag az elkövető. Igen ritka, hogy a bántalmazó a gyermek fantáziájának szüleménye! Arra viszont saját vizsgálatainkban is találtunk példát, hogy a szülő betanította a gyermeket, hogy vádolja meg – leggyakrabban – az apát vagy az apai nagypapát. A betanítottság – szomorú, de – válási helyzetben vagy olyankor fordul elő, amikor a szülők az elhanyagolásukat akarják leplezni. A legtöbb szexuális bántalmazás hosszú éveken át tart, folytatólagosan.

A szexuális bántalmazás elkövetésével kapcsolatban ma is számos mítosz él. Például nem igaz az a feltételezés, hogy ha a gyermek nem akarná, akkor nem következne be a szexuális bántalmazás.

Henry C. Kempe lengyel származású amerikai gyermekorvos volt az első az orvostársadalomban, aki felismerte és definiálta a gyermekbántalmazást és elhanyagolást. Az ő jellemzése is állítja, hogy a gyermekek nem kérdőjelezik meg a felnőtt, különösen a velük szoros kapcsolatban lévő személy viselkedését. (Kempe, 1998) Szintén jellemző a gyermekekre, hogy hagyják, elszenvedik azt, ami velük történik, szinte mozgásképtelenné vált, megdermedt módon. És a „titkot” évtizedeken át képesek magukban hordozni.

A kislány első osztályt kezdett, egy elit iskolában, jól teljesített kb. fél évig, amikor is furcsa, bizarr viselkedéseket kezdett produkálni a tanórákon: ellenszegülővé vált, az addig beszédes, barátkozó kislány kezdte elszigetelni magát társaitól. Tanárai javasolták a szülőknek, hogy vigyék pszichológushoz. Így kerültek hozzám, praxisomba. Első alkalommal apuka hozza. Második alkalommal is. Ekkor kérem őt, hogy a következő alkalomra csak anyuka jöjjön. Meglepődök a válaszában: jöhet az anya, de csak vele, és ő végig bent marad a rendelőmben. Elfogadom a feltételeit, mert most már még jobban kíváncsi vagyok az anyára. Sovány, rendkívül szorongó, valós koránál jóval öregebbnek tűnő, halk szavú, megfélemlített nő az anya. Tízéves házasságuk elejétől kezdve sakkban tartja a férje különböző eszközökkel és módon. Az anya elmondja, hogy gyerekkora óta ún. kigyófébiája van, ennek ellenére férje egy négyméteres hüllőt tart egy hatalmas terráriumban a lakásukban. A terápia további részében újra csak az apa jön a kislánnyal. Már minden vizsgálatot elvégeztem, minden eszközt bevettem, amikor megkérem a kislányt, rajzolja le az otthonát. A gyerekszoba nagyon érdekes volt: emeletes ágy, noha egyedüli gyerek, az ágy mérete (hossza, szélessége) 3-4 éves gyereknek megfelelő. A kislány elmondta, hogy minden este apja olvas neki mesét úgy, hogy apja is mellé szuszakolja magát az ágy emeleti részében: ilyenkor ő teljesen a falhoz kénytelen lapulni arccal a fal felé. Apja nagyon szorosan a hátának simul. És a mese végén mindig vizes, folyadékos lesz a pizsamája és az ágya, és néha apja liheg, sóhajtozik. Anyja ilyenkor már alszik: kora este altatót vesz be.

A kislány soha nem kérdőjelezte meg az apja viselkedését. Soha, senkinek nem beszélt róla. Ugye az nem igaz ebben az esetben, hogy ha a gyermek nem akarná, nem következne be, mert minden este a rituálészzerű, „melléd fekszem, mesét olvasok”, egy vágyott, jóleső apai gyengédséget kifejező cselekvéssor volt – csak a vége! A kislány elszenvedte, ami vele történt, mozgásképtelen, megdermedt módon, lelkileg és szó szerint is, mert teljesen be volt szorítva a falhoz.

Igaza van Ferenczi Sándornak, a magyar pszichoanalitikai iskola megteremtőjének, amikor azt írja: „A gyerekek testileg és lelkileg tehetetlennek érzik magukat, személyiségük még kevésbé szilárdult meg, még gondolatban sem tudnak tiltakozni, a felnőttek ereje és tekintélye némává teszi őket,

szinte az eszűktől fosztja meg. Egyre nagyobb mennyiségű szorongás generálódik, és ez a szorongás, amikor eléri a tetőpontját, automatikusan arra kényszeríti a gyereket, hogy támadója akaratának alávéssék magukat, kitalálják és kövessék annak minden kívánságát, és hogy magukról elfeledkezve a támadóval azonosuljanak. Még a felnőtt büntudatát is képesek a gyerekek introjektálni!" (Ferenczy, 1932)

A szexuális bántalmazásról, zaklatásról ma már nyíltan lehet beszélni, és a hírekben rendszeresen értesülünk újabb hazai és külföldi esetekről. A gyermekek megalázása, zaklatása talán egyidős az emberiséggel. Ami változott, az a bántalmazás megítélése, a gyermekek jogainak nemzetközi deklarálása.

Számos szakirodalom mutat rá arra, hogy „a gyermekkor szociális konstrukció, és a mindenkor társadalmi, kulturális kontextus az, ami mentén az a kontextus létrejön, és az emberek viselkedése révén működő valósággá válik.”

Ha például egy adott korban az aktuális szaktudományos ismeretekre támaszkodva, az a közös társadalmi „tudás”, hogy a gyermekkorú maszturbáció súlyosan károsítja a fizikai és mentális egészséget, akkor ebben a „valóságban” a gyermek büntetése és korlátozása jogos védelemnek minősül. Ma is nehéz elfogadtatni pl. a gyermekvédelmi szakemberekkel, hogy a maszturbáció a súlyos érzelmi elhanyagolás tünete is lehet, és a gyermek pszichológiai vizsgálatán túl elsősorban a szülei vizsgálata és a komplex családvizsgálatnak lenne helye.

A hétköznapi valósága egyre több aggodalomra ad okot.

A szülők egyre inkább elvesztik (elveszik tőlük) kontrolláló hatást szabó szerepüket, bizonytalanná, büntudatosná válnak, és anyagi gondoskodással próbálják mindezt ellensúlyozni. A gyermek- és a felnőttvilág határai kezdenek elmosódni: a gyermekek egyre felnőttesebbek, a felnőttek pedig egyre gyerekesebbek lesznek (öltözködés, gesztusok, viselkedés, szabadidős tevékenység). Ez a kortalan *uniage* jelenség.

Lehet, hogy megint eltűnik a gyermekkor, de most azért, mert a felnőtti oldalról szívódik fel a határ? A szexuális forradalom kritikátlanul, de egyre nagyobb teret nyer. A titkok és tabuk megszűnnek. Az ödipális fantáziák megjelennek a valóságban. A határok elmosódása az intimitás határait is érvényes, melynek következtében a gyermekek új vészhelyzetnek vannak kitéve!

ÁRULKODÓ TÜNETEK

2016. november 16-án nyitottuk meg Szombathelyen Kelet-Közép Európa és Magyarország első Barnahus-szolgálatát a TEGYESZ épületében. Az első két évben érzelmileg súlyosan elhanyagolt, fizikailag súlyosan bántalmazott és szexuális abúzusgyanús gyermekeket vizsgáltunk, az alapellátás és/vagy a szakellátás kérésére, az egész ország területéről.

A gyermekvizsgálatot igazságügyi gyermek klinikai szakpszichológus szakértő végzi. A kép- és hangrögzítést a technikus kolléga felügyeli. A vizsgálatot egy előkészítő stábülés előzi meg, melyen a gyermeket ismerő jelzőrendszeri szakemberek vesznek részt, és az a vizsgáló pszichológus vezeti az ülést, aki addigra már elvégezte az iratanyag elemzését. A Barnahus-vizsgálat minden szakaszáról videófelvétel készül, arról pedig szó szerinti írásos jegyzőkönyv.

Ha Vas megyéből vizsgáljuk a gyermeket, felajánlunk (kötelezővé nem tehetjük, jogszabály hiányában) egy maximum 4 alkalmas speciális terápiát, melyet egy magasan képzett pszichológuskolléga csinál, a vizsgálat keltette pszichotrauma csökkentésére. A Barnahus-szolgálatban végzett igazságügyi pszichológiai szakértői vizsgálat bizonyíték alapú, az NICHD protokollt alkalmazzuk. Ez a protokoll 11 szakaszból áll, és arra törekszünk, hogy a gyermek azt az incidenst, ami érte őt, minél részletesebben tudja elmondani. Ebben a megközelítésben viszont számos dilemma merül fel.

- 1) Ismert és elfogadott az a statisztikai megközelítés, hogy 100 feljelentésre 10 vádemelés és 1 jogerős ítélet születik.
- 2) A feljelentéstől a jogerős ítéletig eltelt idő akár 3-4 év is lehet.
- 3) A feljelentés a szexuális bántalmazás vélt vagy valós idejétől akár 1-2-3 évre is történhet.

Az 1), 2), 3) pontban leírtakból következik, hogy:

- a) A gyermek újbóli kihallgatása az abuzálásra vonatkozóan, életkortól függetlenül pszichés traumákat okoz. Ezen káros hatás csökkentésére, feldolgozására kell a speciális Barnahus-terápia maximum 4 alkalommal a Barnahus-szolgálatban.
- b) El kell fogadnunk, hogy mi, a gyermekkel foglalkozó szakemberek nem lehetünk „pápábbak a pápánál”, azaz, ha a gyanúsítottat nem ítélik el első-, majd fellebbezés miatt másodfokon jogerősen, hiába érezzük, látjuk, vizsgálati eredményünk van arra nézve, hogy valószínűleg megtörtént a szexuális abúzus, ebbe az irányba nem végezhetjük a terápiát, sohasem irányulhat arra a terápia, hogy a bántalmazás megtörténtét vizsgálja. Tehát addig nem kezdhető el az abuzálás tüneteit csökkentő pszichoterápia, amíg nem bizonyos, hogy megtörtént-e a bántalmazás, azaz feljelentés után a vádemelés, majd a jogerős ítélet.
- c) Ezért, ha gyermeknek a bírósági döntéshozatal előtt is szüksége van pszichoterápiára, annak csak a gyermek viselkedésproblémáira szabad koncentrálnia és nem a zaklatásra. A zaklatás megtörténtét vizsgáló szakember nem lehet azonos azzal, aki a sérült gyermek terápiáját végzi. A szerepek különböznek és számos szempontból ellentétesek. A klasszikus, a gyermek mentális betegségére irányuló pszichoterápia addig nem kezdhető el, amíg nem bizonyos, hogy megtörtént-e a bántalmazás.
- d) Ha a gyermek a bírósági határozat előtt kerül terápiás kezelés alá, kérdéseket tehet fel a szexuális zaklatásról, vagy beszélhet erről. Ilyenkor válaszoljunk őszintén, de nagyon vigyázzunk arra, hogy mit mondunk, mert befolyásolhatjuk a gyermek emlékezetét. Vegyük

figyelembe, hogy a terápia célja a gyermek normális fejlődési menetének a leggyorsabb helyreállítása. Ezt megtehetjük anélkül is, hogy a zaklatásra koncentrálnánk.

Az a), b), c), d) pontokból következően a Barnahus-szolgálat hároméves működésének tapasztalata a következő:

- A gyermeket gyakran terápiás kezelésnek vetik alá. (Leggyakrabban a nevelőszülőhöz került gyereknél fordul elő, ahol a tanácsadó és/vagy a gyám szorgalmazza, hogy a nevelőszülő hordja terápiába a gyereket. Ezt a legtöbb nevelőszülő meg is teszi, miközben fontolgatja, hogy megtegye-e a feljelentést, vagy folyik pl. a rendőrségi nyomozás!)
- A terápiát végző pszichológus (aki azt hiszi, hogy az erőszak valóban megtörtént) ilyen jellegű kezelést alkalmaz és ezáltal rögzíti az eseményt a gyermek tudatában. Ez az eljárás még akkor is eredményezhet bántalmazásról történő beszámolót, ha az sohasem történt meg. Mivel a gyermek, mert meg akar felelni a felnőttnek minden helyzetben, kénytelen többször is elmesélni a vele történeteket különböző felnőtteknek. Ha az valójában részben vagy egészében kitalált történet, egyre valószínűsőbbnek tűnhet azoknak, akik kapcsolatba kerülnek a gyermekkel és végül a gyermeknek is.
- A gyermekek különbözőképpen reagálnak a zaklatásra, a szexuális abuzálásra. Nincsenek jellegzetes szimptomák, csak sok tünet. R. C. Underwager és H. Wakefield egy 1997-ben megjelent tanulmányukban a szexuális zaklatás alábbi felsorolt 15 viselkedésszerűt különböztetik meg nemre és életkorra tekintet nélkül:
 1. Túlzottan visszahúzódozó és ábrándozó.
 2. Egyértelműen szegényes a kortársakkal való kapcsolata.
 3. Túlzottan alacsony az önbecsülése.
 4. Ijedtnek és félősnek tűnik, különösen a felnőttek társaságában.
 5. A testkép megváltozása tapasztalható.
 6. Általános, sok mindenre kiterjedő szégyen és büntudat érzése.
 7. Tanulmányi eredmény hirtelen leromlása.
 8. Átértett személyiségfejlődés mutatkozik.
 9. Öngyilkossági kísérlet.
 10. Pozitív kapcsolati tendencia jelenik meg a zaklató irányába.
 11. Regresszív viselkedési jegyek.
 12. Enurézis és/vagy encopresis jelenik meg, mint szekunder forma, azaz időben már szobatisztává vált, rögzült ebben, de most újra jelentkeznek a tünetek.
 13. Nagy fokú maszturbáció.
 14. A gyermekkorhoz nem illő szexuális viselkedés, pl. szexuális aktus imitálása, spontán rajzban nemi szervek rajzolása, vagy a hétköznapi kommunikációban szexualitással kapcsolatos szavak használata.
 15. Szexuális promiskuitás jelentkezik.

Hasonló listákat más diszfunkciókban is összeállítottak már. (Például a pszichopata személyiségzavar diagnosztizálásához ismeretes egy 16 tünetből álló lista, és a gyakorlott szakemberek tapasztalata az, hogy négy tünet már elég a pszichopata személyiségzavar diagnosztizálásához.)

PAS = parental alienation syndrome

2010-ben a brazil törvényhozás – jogi fogalomként – a világon elsőként ismerte el és törvényt is alkotott a PAS, azaz a szülői elidegenítési tünetegyüttesre. Magyarországon eddig még nem került bevezetésre ez a jogi fogalom, pedig napjainkban, legalább az újragondolás, sürgetően aktuális lenne! Akik a napi gyakorlatban igazságügyi pszichológus szakértőként dolgoznak, egyetértenek velünk.

Az Amerikai Egyesült Államokban már az '40-es években leírták azt a folyamatot, amikor a válás során az egyik szülő a másik „megbüntetése” miatt a gyermeket elidegeníti tőle. Jellegzetes tünetegyüttest tapasztalunk mi is a vizsgálataink során, melyet 8 különböző – a gyermek magatartását jellemző – tünettől lehet leírni, R. A. Gardner szerint enyhe, közepes és durva megjelenésekkel:

1. Az egyik szülő gyermekkel való megutáltatása, illetve lejáratása.
2. Ezen utálat és lejárató kampány gyenge, komolytalan vagy abszurd racionalizálása.
3. Az elidegenített szülővel kapcsolatos, szokásos ambivalencia hiánya.
4. A gyermek erős ragaszkodása ahhoz az eszméhez, hogy a szülő elutasítása egyedül az ő döntésének a következménye.
5. Az elidegenítő szülő visszaható támogatása a felügyeleti jogvitában.
6. Az elidegenített szülővel szembeni magatartás miatti lelkiismeret-furdalás hiánya.
7. Az elidegenítő szülő szófordulatainak, játszmáinak átvétele.
8. Az elidegenített szülő családjának, barátainak is a lejáratása.

Az egész világon pszichológusok és a bíróságok pro és kontra állást foglaltak már ebben a témában. Azt azonban senki sem vitatja, hogy válófélben lévő feleknél, vagy amikor a szülői alkalmatlanság miatt az egyik nagyszülőpár neveli a gyermekeket és felmerül a szexuális abúzus gyanúja, azaz a vérszerinti szülő, csak hogy visszakapja a gyermeket, megvádolja a nagypapát. Az ún. „megélhetési” gyermekeknél, amikor a vérszerinti családba való visszagondozásért kerül sor a vizsgálatra, bizony a vérszerinti szülők mindent megtesznek, hogy elidegenítsék a gyermekeket a nevelőszülőtől, sokszor sikerrel, de szinte mindig a gyermekek kárára. Tehát az elidegenítés létező jelenség!

Egy külön fejezetet lehetne szentelni az alábbi jelenségnek, 2017 óta közel 20 ilyen esetet vizsgáltunk, melyben összesen 40-45 gyermek volt érintett. Ezért a Barnahus-szolgálatot kétségbeesett, zokogó anyák és mostanában apák is felhívják azzal, hogy felmerült a szexuális abúzus gyanúja a másik fél tekintetében, és Barnahus-vizsgálatot kérnek azonnal. Ilyenkor informálódunk: kinek, milyen hatóságnak, alapellátásnak tett már feljelentést.

- Ha rendőrségen, és folyik a nyomozás, de még nem volt igazságügyi pszichológiai szakértői vizsgálat, elmondjuk a telefonálónak, hogy keresse meg a nyomozót vagy a családsegítő szolgálat szakemberét, gyámügyi ügyintézőt, és ők beszéljenek velünk, hívjon fel bennünket a rendőrség, mert akkor kirendelésre vállaljuk a vizsgálatot.
- Ha bizonyíték hiányában a rendőrség megszüntette a nyomozást, akkor kérjük, hogy küldje el az összes iratanyagot, amit tanulmányozunk, és utána konzultációt biztosítunk a telefonáló félnek. Hosszú és keserves munka ez nekünk, mert nemritkán 3-4 kg-os iratanyagot kapunk.

Mindkét esetben, valahol az első 10 lapon, általában mindig megtaláljuk először a PAS gyermeken megjelenő jó néhány tünetét leírva, és utána a feljelentést is, hogy az apa (vagy apai nagypapa) abúzált a gyermekét a válási folyamat során, melyben gazdaságilag nem tudnak megegyezni a felek, vagy ahol az anya úgy gondolja, a gyermek, mert ő szülte, az ő tulajdona, és abból nem kap a másik egy „darabot” sem.

Jelen gyűjteményben minden esetet nem tudunk esettanulmány formájában bemutatni. Viszont számtalan vizsgálatunkban találkozunk a gyermek környezetéből jövő nagyon erős hatással, ami

részben megfeleltethető a PAS egyik jellemzőjének, az úgynevezett kölcsönvett szövegek könyvnek (borrowed scenarios) azaz a gyermek átveszi az elidegenítő szülő szófordulatait, játszmáit, akár egy, akár két lépésben:

Egy 5 éves kislányt vizsgáltunk anyai bejelentésre (alapellátás kérte a vizsgálatot), az apa ellen volt szexuális abúzusgyanú. Az apának érdekében állt a kislányát betanítani: már ült nyolc évet, mert egy 11 éves lányt megerőszakolt. A kislány belépett a szobámba és azt mondta: „Jaj, néni, elfelejtettem, hogy mit kell neked mondanom!” A vizsgálat befejezésekor apja várta a folyosón a kislányt, én azonban a szobámban ülve hallottam, de nem értettem pontosan, hogy miről beszél lányának, hosszú percekig át. Aztán kopogtak, belépett a kislány és azt mondta: „Néni, most már tudom, hogy mit kell mondanom, elmondhatom?” Természetesen nemleges volt a válaszom, de sajnáltam a kislányt, mert látszott, nagyon meg akar felelni az apjának.

Sajnos a PAS egészen durva változatával is találkozunk:

Az anya felkeresi az alapellátást, hogy valami furcsát mondott a gyermeke (3 és fél éves). Az alapellátás vizsgálatot kér a Barnahus-szolgálatban: mélyinterjút csinálunk az anyával, de az a szakértői vélemény, hogy az anya borderline személyiségzavaros, időnként sérült belátástudattal és sérült valóságkontrollal. Az anya két hónap múlva felkeresi a gyámhivatalt, „feljelentést tesz” apa ellen, ezért gyámhivatal kéri a Barnahus-szolgálat vizsgálatát.

A PAS fokozottan durva jegyeit tapasztaljuk, és egy – sajnós – gyakran megélt jelenséget: az anya gyermeke és az apai szexuális abúzással kapcsolatban olyan emlékekre hivatkozik, melyekre a kislánya most emlékszik, noha az anya elmondja, hogy egy éves kortól nincsenek, nem lehetnek emlékek a gyermekeknél – de az ő kislánya felidézi ezeket az emlékeket. És az anya kitart amellett, hogy bonyolult képi világgal, felnőtt fogalmakat használva, bővített mondatokban beszélte el a lánynak a vele történeteket, konkrétan, hogy apja megerőszakolta a kislányt, amiből az anya 24 óra múlva nem vett észre semmit.

A vizsgálatnak ebben a fázisában arra gondolunk, hogy az ún. kölcsönvett szövegek könyv jelenségével találkoztunk, azaz, ha vizsgáljuk a gyermeket, az elidegenítő és az apát szexuális erőszak elkövetésével vádló anya szófordulatait halljuk majd vissza a gyermektől. Továbbá észleljük a betanítottságot, a frazeológias, önisméltódó, a gyermekek által (szokványosan) nem használatos kifejezésekkel tarkított gyermeki beszédet. Azokat a mondatokat, melyeket az elmúlt hónapok során az anyától hallottunk. Ám amikor a Barnahus-szolgálatban vizsgáljuk a gyermeket, előzetes feltételezéseink nem teljesültek: a súlyosan szorongó kislányt nem lehetett vizsgálati helyzetbe hozni, pedig anyja erős nyomást gyakorolt rá. Tulajdonképpen még csak nem is köszönt a kislány.

Viszont, három nap múlva, amikor az anya ügyvédje tanácsára felkereste azt a magán szakértőt, aki szexuális abúzusgyanúban jó szakvéleményt tud írni, csodák-csodájára a gyermek bővített mondatokban, felnőttek által használt fogalmakkal, „mindent” elmondott, minden vizsgálati helyzetet végig csinált.

A Gyámhivatal azonban a Barnahus-szolgálat szakvéleményét fogadta el, és nem tett hivatalból feljelentést. Utánkövetéses vizsgálatunkból tudjuk, hogy ezt követően, két hónappal később, az anya az első férjéhez távozott külföldre, és jogtalanul elvitte magával a kislányt. Anya részgyőzelmet aratott, a gyanúba kevert apa pedig pereskedik most gyermekéért.

A Barnahussal kapcsolatban időnként elhangzik olyan megjegyzés, hogy „akkor ti mindenkit börtönbe akartok csukni?” Nem, természetesen nem. Bragi Gudbrandsson, az izlandi Barnahus létrehozója, szombathelyi látogatásakor nagyon a „lelkünkre kötötte” a fegyvernemek egyenlősége elvének szigorú betartását.

Egy másik eset:

Egy kisvárosi rendőrsége kér vizsgálatot a Barnahus-szolgálattól, mert a szomszéd 56 éves férfit megvádolták, hogy belenyúlt a 3,5 éves kislány nemi szervébe. Ezt látta az 5 éves testvére, vagy azt látta, hogy a testvére „popójába” nyúlt bele.

Az iratanyag tanulmányozása és a vizsgálatelőkészítő ülés után az a stáb egyöntetű véleménye, hogy alaptalan a vád. De a vizsgálatot le kell folytatni. A rendőr nyomozónő és az ügyésznő monitoron követi a vizsgálatot, nekik is az az első meglátásuk, hogy az 5 éves kislányt betanították.

A vizsgálatról készült videófelvételt egy független pszichológus a gyermek nonverbális kommunikációja szempontjából elemzi, majd megerősíti az anyai (apai) betanítottagságot és nyomokban a szomszéd férfi elleni PAS jelenlétét. (A szomszéd férfi és felesége a gyermekek születése óta – például – nagyszülőként viselkedtek és az állami gondoskodásban felnőtt fiatal anyukát mindenben segítették.)

„Néni! Szerinted a papa a bugyimba bújt vagy a nunimba nyúlt?”

Jelen esetismertetésem címe, lehet, hogy meghökkentő és kitalálnak tűnik, de sajnos nem az. Az alábbiakban hat, Barnahus-szolgálatban vizsgált kisgyermek esetét dolgozom fel: egyrészt esetükben szerepel a PAS, a betanítottagság, továbbá mindegyikük nevelőszülőnél van (első, második vagy már a harmadik nevelőszülőnél), vérszerinti családjukban érzelmileg súlyosan elhanyagoltak.

Az is jellemző, hogy a vélt vagy valós szexuális abuzálás minimum 2 éve történt már, tanú nincs rá. Amikor a Barnahus-vizsgálatot kérik, a nevelőszülő a gyermeket már terápiába hordta, ahol a gyermek szexuális abuzáltságát próbálta enyhíteni a terapeuta, noha senki ellen nem történt vádemelés az ügyben.

Nézzük a tipizálható jelenségeket, vizsgálati leleteket és eredményeket:

1. A kislányok, akiket vizsgáltunk 4 és 8 év közöttiek.
2. Szüleik élnek, de az alapellátás véleménye szerint nem képesek 1, 2, 3, 4 gyermekük nevelésére. Az iratanyagban konkrét utalás nincs az iskolai végzettségre, csak kikövetkeztetni lehet, hogy értelmi fogyatékosok, vagy a rosszul működő család miatt az általános iskola 8 osztályát sem végezték el.
3. Anya nem dolgozik, apa alkalmi vagy közmunkás. Semmilyen ingó és ingatlan vagyonuk nincs.
4. Általában az apa szüleinél élnek, anya előző kapcsolataiban született egy vagy több gyermek vagy a vér szerinti apánál van, vagy nevelésbe van véve, de az anya egyáltalán nem tartja velük a kapcsolatot.
5. A gyermekek járnak óvodába, mert erre a nagyszülők gondot fordítanak.
6. Általában 3-4 éve már alapellátásban van véve a család, de nem változik semmi. Aztán történik valami, szomszéd tesz feljelentést, a védőnő lát súlyos elhanyagolást vagy nagypapa részegen vezet, felborul az autó, megsérül az unoka, vagy az óvoda jelez, hogy sebes a gyermek teste, nem először, verésnyomok miatt, vagy az óvodás kislány rajzol vagy mond olyat, ami szexuális abuzálás gyanúját veti fel.
7. A gyermekek kiemelésre, majd nevelőszülőhöz kerülnek. Az alapellátás szakembere vagy a TEGYESZ Szakértői Bizottsága feljelentést tesz a rendőrségen, elindul a nyomozás.
8. A Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság lefolytatja a gyermekek pszichológiai vizsgálatát az ID alatt (orvosi vizsgálatot és környezettanulmányt is végeznek), és nevelésbe vételt javasolnak.

9. Általában, amikor a Szakértői Bizottság vizsgálata zajlik, a gyermekek a családjukból való kiemelés súlyos pszichés traumáját élik meg, riadtak, zárkóztak, nem értik mi történik velük.
10. Különböző nemzetközi kutatási eredmények szerint a szakemberek nem tudnak különbséget tenni aközött, hogy a gyermekek az abuzálásukra vonatkozóan vajon megtörtént eseményt mondanak el, vagy sugalmazó kérdések révén találnak ki valamit. Van olyan kutatási eredményre támaszkodó konklúzió, hogy a felnőttek véleménye vagy ítélete arról, hogy a gyermekek beszámolóit mennyire pontosak, csak véletlenszerű lehet.
11. A gyermek saját beszámolója abuzálásáról pontos lehet, különösen, ha nem sokkal az esemény után kérdezi ki egy gyermek klinikus igazságügyi pszichológus szakértő. Igaz, a kisgyermek nem mondanak sokat szabad emlékezési szituációkban.
12. A gyermekek a 3-4 éves koruk előtt történt eseményekre általában nem emlékeznek, bár nekik is vannak szkriptjeik erről az időszakról.

A 3,5 éves Zizi prostitúcióból élő anyja mellett nevelkedett, az anya otthon bonyolította a légyottokat az egyszobás lakásban. Zizi arra emlékszik, hogy jöttek a bácsik és letámadták az anyját, „letépték” a ruháját, és ő ilyenkor nagyon félt. Az anya a gyanú szerint kislányát is „eladta”: a férfiak a hátán élveztek el, de a kislány szerint anyja nagyon szerette őt, mert lemosta a hátát és adott neki egy csokit. Másra nem emlékszik.

13. Az egészen kicsi gyermekek gyakran követhetnek el „forrás megfigyelési” hibákat, azaz összekeverik a valóban megtörtént események emlékeit azokkal, melyeket csak gondoltak, álmodtak vagy főként, és ez a leggyakoribb, amiről kérdezték őket.
14. Az is tény, hogy az óvodáskorúak is képesek számos, jogilag hasznosítható információval szolgálni.

Emma 7 éves, amikor vizsgáljuk. Elmeséli, hogy anyjával feküdt le aludni, amikor a nagypapa bement a szobába, részeg volt, lehúzta a pizsamáját és a „csúnyaságát” a kislány nemi szervéhez rakta. Akkor ő megijedt, de nem tudja mitől (nagyobb lányok elmondják, hogy a nagypapa szemé volt ijesztő, meg furcsa hangok jöttek ki a szájából). Emma elmondja még, hogy az anyja ekkor azt mondta a papának, hogy „Mit csinálsz? Elvisznek a rendőrök!” - erre a papa kiment a szobából.

15. Tipikus, hogy mivel a nagyszülők gondozzák a gyermeket, nagypapa besegít a fürdetésbe, és ekkor nyúl bele a kislány nemi szervébe, amit fájdalmasnak él meg az abuzált gyermek. A másik változat, hogy játék közben, ölbeltettkor nyúl bele a papa az unoka bugyijába és a nemi szervébe.
16. Általánosnak mondható, hogy amikor az abúzusgyanús kislány nevelőszülőhöz kerül, hetekig „vadul” dörzsöli fürdéskor szappannal, szivaccsal a nemi szervét. Továbbá, hogy a nevelőszülőnél már ott élő fiúkat, lányokat igyekszik meztelenül, fürdés közben megfigyelni, vagy váratlanul megfogja a nevelőanya férjének nemi szervét (ruhán keresztül).
17. Az Underwager és Wakefield által összeállított 15 pontos tünetlistából ezekre a kislányokra négy mindig jellemző:

- szegényes a kapcsolata a kortársaival, nem kezdeményez játékot, az idősebb és főként fiúk társaságát keresi;
- ál érett személyiségfejlődés mutatkozik (pl. erotikusnak tűnő táncokat lejt, azaz kelletlenül magától, riszálja a csípőjét, mese nem érdekli és szókincsében feltűnően sok olyan szó fordul elő, ami a szexuális aktusra utal);
- nagy fokú és folyamatos, hosszantartó maszturbáció jellemzi;

- a családból való kiemelés után pozitív kapcsolati tendencia jelenik meg a zaklató irányába, amit legtöbbször az táplál, hogy az abuzáló azzal hitegeti az abuzált gyermeket, hogy mindent megtesz, hogy minél előbb hazakerülhessen a gyermek, persze ennek semmi alapja nincs. Igaz, ezt elősegítheti az is, hogy ilyenkor a hatóság megadja a kapcsolattartási jogot a nagyszülőknek is, és gyakran megfigyelhetjük, hogy a nagypapa ki is sajátítja a gyermeket a kapcsolattartás alatt, pl. szorosan és végig a lába között tartja az unokáját. Szülei tehetetlenül és némán tűrik ezt.

Meg kell említenünk a következőt: az igazságügyi pszichológus szakértő vagy a terapeuta, aki egyben az ún. kérdező, az iratanyag alapján „meg van győződve” arról, hogy mi történt. Azt gondolja, hogy a gyermeket bántalmazták, ezért hajlamos úgy feltenni a kérdéseket, hogy a válaszok igazolják a hipotéziseit. Az interjú nincs rögzítve videófelvevételre, nem lehet elemezni másik szakemberrel a gyermek verbális és nonverbális kommunikációjának kongruenciáját. Gyakran tapasztalom, hogy kétes valóságtartalmú és érvényű eljárásokat alkalmaznak az interjúban: rajzokat, projektív tesztek.

Magyarországon az igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálatban szexuális abúzusgyanú esetén egyre elterjedtebb módszer, hogy ún. közlésalapú játékterápiát alkalmaz a vizsgáló. Számtalan ellenérv szól emellett, mégis a közlésalapú játékterápia során nyer adatokat a szakértő arra a kérdésre, hogy élményszerű volt-e ahogy és amit elmondott a vizsgált gyermek a szexuális bűncselekményre vonatkozóan, tényként fogadja el.

A megállapításaink, melyeket a fenti esetek Barnahus-szolgálatban történő vizsgálatait után tettünk:

- I. A családból való kiemelés után, a nevelőszülőhöz kerülve, rövid időn belül a gyermekek a családjukban elszenvedett bántalmazásokról beszélnek. (Így van ez a Befogadó Otthonokban is.) Egyszer, kétszer, háromszor, aztán már csak a „furcsa” viselkedés marad: súlyos szorongás talaján kényszercselekvések, dührohamok, nyílt agresszió, orális-genitális kapcsolat létesítésére igény (az 5 éves kislány testvérenek nemi szervét nyalogatja, pl. a mászókan, mindenki szeme láttára, vagy vizsgálati helyzetben, a Barnahus-szolgálatban, az egyik abúzusgyanús hétéves, egyszer csak levette a bugyiját és kért, hogy nézzem meg milyen szőrös a nemi szerve. Néhány nevelőszülő beszámolt nekünk arról, hogy 7-8 éves nevelt lányuknál már megjelent ez a másodlagos nemi jelleg, de csak ez. Egyrészt ők kapcsolatba hozták a korábbi szexuális abúzussal akkor is, ha az csak gyanú maradt, és sajnos minden esetben megjelenik az undor érzés jól láthatóan a nevelőanya arcán.
- II. További szomorú tényekre figyeltünk fel:
 - Amikor Barnahus-vizsgálatot kér a gyám, vagy feljelentés esetén a rendőrség, nevelésbe vett gyermekeknél 1-2-3 év már biztosan eltelt, vagyis azóta vannak nevelésben.
 - Tipikusnak mondható, hogy második vagy harmadik nevelőszülő hozza Barnahus-vizsgálatra a gyermeket, mert az első nevelőszülő, nem objektív körülmények miatt, 2-3 hónapnál tovább „nem bírta a szexuális viselkedést mutató gyermeket és leadta”.
 - Szintén tipikusnak mondható, hogy az a nagypapa, aki ellen az abuzálás gyanúja felmerült, alkoholos állapotban, fizikálisan bántalmazza a vele együtt élő családtagjait, az unokát viszont nem. A fizikai bántalmazás látványa komoly félelmet kelt a gyermekben és behódolásra készíti a nagypapával szemben, azaz mindent eltűr tőle.
 - Általában, ha a Barnahus-vizsgálatot megelőzi igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálat, a szakértő a gyermeknél átlagban kétéves elmaradást állapít meg az

értelmi teljesítményei terén a korához képest, felveti az értelmi fogyatékoság gyanúját is. Ezzel szemben a Szakértői Bizottság pszichológusa és a terapeuta lényegesen enyhébbnek látja az érzelmi és értelmi intelligencia területén az elmaradásokat.

- Ebben az esettanulmányban, ahol 5 abúzusgyanús kislány esetét dolgoztuk fel, a hasonló jegyek okán megállapítható, hogy három gyermeket terápiás kezelésbe vettek, ahol a terapeuta meg volt győződve arról, hogy az erőszak megtörtént, és ilyen jellegű kezelést alkalmazott, ezáltal rögzíthette az eseményt a gyermek tudatában. Ez az eljárás még akkor is eredményezhet a Barnahus-szolgálatban bántalmazásról történő beszámolót, ha ez sohasem történt meg.
- Három éve folytatott munkánk tapasztalata, hogy az abuzált gyermekek szabad emlékezése eléggé pontos lehet, azt mondják, ami megtörtént velük. A nevelőszülő és a terapeuta azt mondja, amit a történekről gondol, és ezt vissza is jelzi a gyermeknek, akinek a későbbi vallomásaiba ez beépül, mert úgy gondolja, hogy a felnőtt mindent jobban tud, azt is, ami vele történt.
- Ezért a Barnahus-szolgálatban nagy gondot fordítunk annak vizsgálatára, hogy az őt körülvevő felnőttek a gyermekekre gyakorolt szociális hatásának mekkora volt a mértéke, jellege és terjedelme.
- Számos gyakorlati tapasztalatunk van arra, hogy kitalált feljelentés esetén a vizsgálatban a 8-9 év alatti gyermekek nem lesznek aktív résztvevők. Ha konkrétan be is vannak tanítva, igyekeznek a betanított szöveget elmondani, kérdés nélkül, és utána „kilépnek” a vizsgálati helyzetből, szó szerint is, azaz elhagyják a vizsgálati helyiséget.

A nyomorúság bizonyossága a bizonytalanság nyomorúságával szemben

A Barnahus-vizsgálatot kérő Gyámhivatal minden esetben felteszi a kérdést: az eddigi kapcsolattartási rend (a családjából már kiemelt gyermeknél) a feltételezett abuzálóval és a gyermek családjával fennmaradjon, vagy eltiltás legyen vagy csökkentés?

A nevelőszülők viszont szinte kivétel nélkül arról számolnak be, hogy kapcsolattartás után a gyermek különböző tüneteket produkál 1-3 napig átlagban (8-9 év alatti gyermekek esetében):

- erősen szorong,
- maszturbációja fokozódik,
- átmenetileg ágyba vizek,
- dührohamai lesznek,
- szófogadatlanná válik,
- verekszik.

Ezért a fentebb feltett kérdésre nagyon nehéz válaszolni is, meg nem válaszolni is. A különböző jellegű traumát átélt gyermek gyakran kaotikus, kiszámíthatatlan körülmények között nő fel, így számára a káosz tűnik normális állapotnak. A vér szerinti család megjelenése felidézi a káoszos emlékeket, megjelenik a nyomorúság bizonyosságának élménye, miközben a gyermek hazavágyik a vérszerinti szüleihez. Egy új helyzetként éli meg a hazatérést a nevelőszülő nyugodt és biztonságot jelentő közegébe, ezért ez szorongást vált ki belőle. Egy évig bizonyítottan a bizonytalanság nyomorúságos érzésével kell megküzdenie a gyermeknek. Azzal is számolnunk kell, hogy a családból kiemelt gyermek meggyőződése, hogy előbb-utóbb visszatér a vér szerinti családjához, sajnos a kapcsolatot tartó szülő is csak erről tud beszélni, ezért a nevelőszülőnél provokatívan viselkedik, hogy az élete

jobban hasonlítson az otthoni körülményekre, és hogy a szakadékokat át tudja hidalni. Mint minden gyermek, biztonságosabbnak érzi, amit ismer, a szülő havonkénti megjelenése nem is engedi a felejtést. Ezért is lehet, hogy amikor véget érnek az úgynevezett „mézeshetek” a nevelőcsaládba kerüléskor, a gyermek dacosan, destruktívan viselkedik, kiprovokálja az ordítást és a súlyos fenyegetéseket.

A kapcsolattartás utáni megváltozott gyermekviselkedésből ezért óvatosan lehet levonni azt a következtetést, hogy biztos az abuzálással találkozott és azért vannak destruktív viselkedés formái.

Tudományos vizsgálatokkal igazolt tények

- I. Ha a gyermek a vér szerinti családjában rendkívül stresszes tapasztalatokat szerzett, akkor az ilyen helyzetekre emlékeztető bármilyen inger képes olyan reakciókat kiváltani, melyeket tudattalan folyamatok irányítanak.
- II. A kisgyermekkori élmények szükségszerűen sokkal nagyobb hatást gyakorolnak az életünkre, mint a később szerzett tapasztalatok. Az agy mintákat keresve igyekszik értelmezni a világot.
- III. Idegrendszerünk az evolúció során különösen az újdonságra lett érzékeny, hiszen az új élmények általában veszélyt vagy lehetőséget jelentenek.
- IV. Ha a korai tapasztalatok torzak voltak, akkor a kialakult minták diszfunkcionális viselkedésre készíthetnek bennünket.
- V. Az emlékezet bármely élőlénynek az a képessége, hogy egy tapasztalat valamely elemét magával tudja vinni az időben.
- VI. A gyermek el tudja hitetni másokkal, hogy jól viselkedik, de a traumán nem, vagy csak kismértékben tudja túltenni magát.
- VII. A traumatizált gyermek érzelmi szükségleteit nagyon nehéz kielégíteni.

Sajnálatos gyakorlat, hogy a gyanúsított nagypapák (mivel a feljelentés nevelőszülői megfigyelésen nyugszik) képesek elérni – de hogy hogyan, nem tudjuk –, hogy az unokájuknál gondozási helyváltatás történjen. Ez újabb súlyos, pszichés traumasorozatot jelent a gyermeknek.

Az itt közölt 5 kislány esetét a Barnahus-szolgálatban dolgoztam fel. Ezek a gyermekek az ország különböző megyéiből jöttek. Minden esetben a gyanú a vér szerinti nagypapánál merült fel, aki egyben nevelte is az unokát. A gyermekek szülei valószínűleg sok szempontból alkalmatlanok a gyermeknevelésre, de ezt pszichológus soha, sehol nem vizsgálta. A „gyanúsított” nagypapákat sem, a gyermekeket viszont annál többen és többször vizsgálták, kérdezték, „vallatták”.

Sajnos a gyermekkori szexuális bántalmazás valós és nem ritka jelenség, ugyanakkor a gyermek befolyásolható, ha újra és újra ugyanazt a kérdést teszik fel neki. Azt hiszi, azt kell felelnie, amit a kérdező hallani akar. Hogyan lehet megtalálni az arany középutat olyan esetekben, amikor szexuális bántalmazás történt?

A Barnahus-szolgálat biztosan jó válasz a fenti kérdésre, mert a gyanú felmerülésekor lehetőleg azonnal speciálisan kiképzett pszichológus hallgatja ki a gyermeket, és kép- és hangrögzítés történik. A következő hónapokban, akár években is, bármilyen eljárásban ez a rögzített vallomás szerepel a kisgyermek helyett. Így a gyermek védve van a retraumatizációtól és reviktimizációtól.

KÁOSZ = NORMÁLIS

A különböző jellegű traumát átélt gyermekek gyakran kaotikus, kiszámíthatatlan körülmények között nőnek fel, így számukra a káosz tűnik normális állapotnak. Mivel minden új helyzetbe kerülés (családból való kiemelés, első, második nevelőszülőhöz való elhelyezés) a gyermekeknél stresszt vált ki, előfordulhat, hogy a traumatizált gyermekek megijednek a valójában nyugodt és biztonságos helyzetekben. Továbbá megkísérik átvenni az irányítást, „hiszen meggyőződésük”, hogy előbb-utóbb visszatér a káosz, ezért mintegy provokatívan viselkednek, hogy a helyzet ismerősebbnek és kiszámíthatóbbnak tűnjön akár a nevelőszülőnél, akár a lakóotthonokban, de a családba fogadás esetében is. Mint minden gyermek, a vér szerinti családjából kiemelt gyermekek is biztonságosabbnak érzik azt, amit már ismernek.

Amikor véget érnek a nevelőszülőhöz kerülés utáni mézeshetek, a gyermek dacosan, destruktívan viselkedik, hogy kiprovokálja az ismerős ordítózást és a súlyos fenyegetéseket, amit átélt folytatólagosan a vér szerinti családjában.

Nevelőszülő hívja kétségbeesetten a tanácsadóját: az 5,5 éves Lili a mászókan alulról felment a 7,5 éves testvérehez, aki a mászóka tetején ült. Szólt neki, hogy vegye le a bugyiját, és megnyalta, vagyis nyalogatta testvére nemi szervét, míg ezt a felnőtt észre nem vette.

Mivel az alapellátás már a kiemelés előtt feljelentést tett a szülők ellen súlyos érzelmi elhanyagolás miatt, a rendőrség kéri a Barnahus-vizsgálatot. A jelzőrendszeri tagokkal előkészítő ülést tartunk, majd a kislányok és végül a szülők igazságügyi pszichológiai szakértői vizsgálatára kerül sor.

Apa szabályosan ki akar kezdeni a Barnahus-szolgálat fiatal munkatársával, anya egy könnyecsepp ejtése nélkül beszél arról, hogy valójában nem is akarja már látni a gyermekeket.

A gyermekek vizsgálatát végig követi az ügyész és a rendőr a monitoring szobában: mélyen meg vannak rendülve attól, amit hallanak a gyermekektől.

„...amikor már nagyon kiabáltak és késsel fenyegették egymást és verekedtek, akkor mi lekérdeztünk a játszótérre, aztán onnan én (a nagyobbik kislány) elindultam a mamámhoz (szomszédos falu), de a tesómat otthagytam.” (Több alkalommal az alapellátás szakemberei vitték haza a városban magányosan kóborló, síró kislányokat.)

„...apukám egy nénihez járt, vitt bennünket is, betettek bennünket egy szobába, de mi az ajtót kicsit kinyitottuk, néztük, hogy mit csinálnak. (...) Egymásra feküdtek, egymást nyalták... tudod, szexeltek. A húgom hamarabb elaludt, én végig tudtam nézni... észre sem vette.”

Nevelőszülő most kezdte ezt a munkát, azaz pályakezdő nevelőszülő, kétségbe van esve, nem tudja, hogy mit tegyen, ez neki borzalom, sosem hallott vagy látott még ilyet. Bő öt hónapja kerültek hozzá a kislányok, akik addig családba fogadással éltek, apjuk testvérénél, de a nő „leadta” őket. Az alapellátás szakemberei derekasan dolgoztak, jó döntéseket hoztak, egy kivételével. A családba fogadó felnőtteknek „hittek”, nem vizsgáldottak abban a reményben, hogy a vér szerinti majd rendezik soraikat. És főként nem hitték el az anyának, mert szerintem is épeszű embernek felfoghatatlan, hogy az anya egyszer csak úgy dönt, kész, vége, neki nem lesz többet két lánya, 100 km-re elköltözik, munkát vállal. (Persze van egy új férfi a háttérben, de erről hallgat.)

Az anya 8 általánost végzett, az apa a határ másik oldalán becsületesen dolgozik, szakmunkás, kétszobás lakásuk van berendezve.

Nevelőszülő is kér Barnahus-vizsgálatot, mert szerinte szexuálisan túlfűtöttek a kislányok: a szókincsük fele a szexuális étellel kapcsolatos szavak, a kislányok megfogdossák a nevelő apa nemi szervét, a nevelő anya kiskamasz fiát lesegetik fürdés közben és hasonlók.

„...tudod, én még óvodás vagyok, de apukám mindig velem alszik egy ágyban, meztelenül. Akkor a legrosszabb, ha részegen jön haza, bűdös is, meg odapisil az ágyamba, azt hiszem pisil, engem meg a falhoz szorít és nyalogatni szokta mindig a combomat, belül és azt mondja nagyon szeret...” - meséli az egyik kislány (7 éves) a Barnahus-szolgalatban.

Apa a vizsgálatkor elmondja: mindenképpen vissza akarja kapni a gyereket, csak nem hagyja veszni azt a jó családi pótlékot, amit külföldön kap.

Ő él a kapcsolattartás jogával, havonta egyszer két órában találkozik a kislányokkal. Mindennel elhalmozza őket, és főként arról beszél nekik abban a két órában, hogy mindenáron és hamarosan haza viszi őket, és újra együtt fognak élni.

A legutolsó látogatása utáni napon történt az, ami a mászókán történt.

Hogy is lehet ez akkor a két értelmes, nagyon szép, de súlyosan, folytatólagosan traumatizált, éveken át érzelmileg súlyosan elhanyagolt kislányoknál?

- Számukra a KÁOSZ tűnik még mindig normális állapotnak, ami az apa ismétlődő megjelenésével emléknymokat hív elő.
- Meggyőződésük a gyermekeknek, hogy visszatér a káosz, az apa is erőteljesen rásegít erre, tehát felnőtt szemmel provokálnak, azaz felidéznek újra és újra olyan átélt élményeket, ami az apához köthető, vele éltek át. Másrészt az elmúlt öt hónap alatt rájöttek, hogy ilyenkor a nevelőszülő felháborodik, haragszik rájuk, talán kicsit veszekszik is, és ez nyomokban emlékezteti őket az otthon átéltekre. A gyermekek biztonságosabbnak érzik azt, amit már ismernek. Például, hogy anyjuk kést tett az apjuk nyakára.

Nevelőszülő csalódott: vajon miért nem becsülik meg ezek a kislányok azt, hogy jó helyen, biztonságban, szeretetben vannak?

Talán azért, mert a nyomorúság bizonyossága elviselhetőbb a bizonytalanság nyomorúságával szemben?

Az apjuk nem fogta fel, hogy büntető ügyben folyik ellene nyomozás, hogy akár börtönbe is kerülhet, hogy közben odavett egy nőt három nagy gyermekkel, azaz megtelt a lakás, hová is vinné haza a lányait... De folyamatos bizonytalanságban tartja őket, ezeket mondja kapcsolattartáskor: „nemsokára hazaviszlek benneteket”, „már nem sokáig kell itt szenvednetek”, „otthon jobb lesz nektek” stb.

A VÉR SZERINTI CSALÁDBA VISSZAGONDOZVA JOBB?

„Mindent meg kell tenni azért, hogy a családjából kiemelt kiskorút visszagondozzák az eredeti családjába, mert ott van a legjobb helye” – ez vitathatatlan, de csak akkor, ha a szülők is vissza akarják kapni a gyermeküket, ha pszicho-szociálisan alkalmasak a felnevelésükre, és változtatnak a visszas állapoton: és ez meglehetősen ritka.

Vas megyében 339 kiskorú van szakellátásban, nevelésbe vételben, 137 gyermek nevelőszülőknél, 130 lakásotthonokban, a többiek utógondozottak, de 2019-ben mindössze nyolc szülő kérte vissza a gyermekét. A nyolc kérelemből négy azonnal el lett utasítva (a szülők vizsgálata és annak mérlegelése után, hogy a kiemelés utáni három évben hogyan rendezték – vagyis hogyan nem rendezték – soraikat; legtöbbször született még 1-2 gyermek, akik már alapellátásban vagy védelembe vannak véve), négy eset a győri Közigazgatási Bíróságra került, ott utasítottak el két kérést, egy kérés pedig fellebbezés alatt van. Tehát tavaly 1 esetben sikerült a visszagondozás.

A Barnahus-szolgálat 2020-as esete:

Négy gyermeket emeltek ki a családból, akik közül hárman lakásotthonba, egy, a legkisebb viszont nevelőszülőhöz került. A gyám időnként, ünnepekkor hazaengedte szüleikhez ottalvással a nagyobbakat. Sajnos ilyenkor újra és újra súlyosan, különböző módon traumatizálódtak a gyermekek, ezt nevelőik minden esetben utólag tapasztalták a gyermekek tüneteiből, megváltozott magatartásából.

A lakásotthon Barnahus-vizsgálatot kért, a szülőket is megvizsgáltuk. Apa egyetlen munkahelyen sem dolgozik pár hónapnál többet, anya pedig időnként elmegy dolgozni, de 2-3 hétnél tovább nem bírja. Ő az, aki vizsgálatkor elmondja: kiszámolta fillérre a gyermekek után járó állami pénzt, ami annyi mint, hogy ha a férje dolgozna (de nem dolgozik, vagy a keresetét elissza, drogra és prostituáltakra költi), úgyhogy vidáman megélnének a családi pótlékból. Amúgy mindenért az állam a hibás, mert ha adna nekik egy nagyobb lakást, minden probléma megoldódna.

Ők minden (amúgy rendszertelen) kapcsolattartáskor elmondják a gyermekeknek, hogy nemsokára haza fognak menni. Ezt több, mint három éve mondják, és a gyermekeket sem érdekli más, csak az, hogy mikor mehetnek haza. Igaz, legutoljára (meg korábban is) apa hullá részegre itta magát, be is drogozott, mentőt is kellett hívni, olyan rosszul lett (de „csak örömeiben tette, hogy végre ünnepekkor otthon lesznek a gyerekei”), a gyermekek nagyon megijedtek, sírtak, de utána anya velük együtt süttött süteményt és ez milyen jó volt. A lakásotthonba visszakerülve, a már szobatiszta kisebbek hetekig bepisiltek, a 9 éves kislánynak *pavor nocturnus*-a lett (éjszakai felriadások), kezelhetetlenné váltak átmenetileg, iskolában is bajok lettek.

Végül is a gyám engedett a szülői nyomásnak: a gyermekek, mind a négy, hazagondozott lett. Négy (!) napig. Anya felháborodottan telefonált, hogy nem bír a gyerekekkel, „hogyan nevelte őket eddig az állam?” Vissza akarja adni őket.

Így a gyermekek a befogadó otthonba kerültek, sorsukra várva: a lakásotthonban betelt a csoport, a nevelőszülő gyászol, nem kívánja nevelni továbbra is a kislányt – csalódott, mert ő előre megmondta és nem kívánja a harcot a szülőkkel. Elege lett.

Nem akarom elhinni, de így van: amikor ki kell emelni a családjából a gyermekeket, a Szakértői Bizottság pszichológusa a gyermekeket vizsgálja, alaposan, a szülőket, a szülői személyiséget, nevelésre alkalmasságot nem. Ha felmerül a visszagondozás ténye, újra a gyermeket vizsgálják, a szülőket nem. A védelemben vételkor sem rendeli el a gyámhatóság a szülők alkalmassági vizsgálatát.

Általában a családból való kiemeléskor született Gyámhatósági Határozat nem tartalmazza az igazi okokat és főként azt nem tartalmazza, hogy az alapellátás további segítségével mit kell tenni a szülőknek, hogy visszagondozható legyen a gyermekük, és főként mennyi idejük van erre.

Viszont azt nem egyszer olvasom a Határozatban, hogy „a maguk módján szeretik a szülők a gyermekeiket”! Igaz, hogy enni sem adtak nekik, és az egyik kislány lábát az újszülöttnél a patkány megrágta... de mégis, „a maguk módján szeretik a gyermekeiket”.

Egy gyámhivatalban lezajló gyermekelhelyezés felülvizsgálati ülésen hangzott el, hogy „jó, akkor, ha az apa kifesti a legmocskosabb falú szobát, visszakaphatja a gyerekeket”!?

Négy 7 év alatti gyermek, két éve vannak nevelőszülőnél. Anya eltűnt az új férfival, apa új nővel van már, tőle született gyermekekkel él együtt – de eljárás folyik ezen gyermekek kiemelésére is.

Az alapellátás szociális munkása viszont erősködött: ő óvónő volt korábban, hozzá járt óvodába az apa, higgyük el, meg fog változni és ő segít neki a szobát kifesteni. (Mindeközben az apa homlokán tetűk mászkáltak.)

Nem kerültek hazagondozásra a gyermekek. A 7 éves fiúcska némi kötődést mutatott az apja iránt, de a gyámhivatali ülés után az apa többet nem ment kapcsolattartásra. A két legkisebb gyerek örökbe adható lett, örökbe is fogadták őket.

A nevelőszülő a TEGYESZ nevelőszülői hálózatából idővel át akart menni egy egyházi fenntartású nevelőszülői hálózatba úgy, hogy „viszi” a gyermekeket is. Ezt viszont nem lehet, így a gyermekek a befogadó otthonba kerültek... aztán majd nevelőszülőhöz? Lakásotthonba? Ki tudja...

Mennyit szenvednek még ezek a vér szerinti családjukban éheztetett, érzelmileg súlyosan elhanyagolt, gyakran szexuális abúzusgyanús, valójában apátlan, anyátlan gyermekek? Mennyit bírnak ki lelkileg? Ki tudja enyhíteni (meggyógyítani már nem) a lelki sérüléseiket?

Utánanézttem a „papíroknak”. 2016-ban, amikor kiemelték a fent említett négy aprócska gyermeket, már két éve alapellátásban, majd védelemben voltak ők is és a szülők is. Ez utóbbiak semmit sem változtak a két év alatt, nem voltak együttműködők.

Kiemelés előtt már anya eltűnt (igaz előtte az ország másik végébe hazament, vitte magával az aprócskákat, de prostitúcióból élt, a négyévessel meg a nagymama járt lopni, szóval hamar visszakérültek a gyermekek a nyugati végekre. Akkor már az apa együtt élt az anya egyik nőtestvérével és született az új gyermek.

Senki nem vizsgálta az apa szülői alkalmasságát, hogy van-e felelősség tudata, toleranciája, milyen a reziliencia szintje, az én-ereje, stb. Annyi látszott, hogy a legidősebb fiúcskához köti valami vékony érzelmi szál (talán verni nem verte őket). A nevelőszülőnél lévő gyermekeinél rendszertelenül, több hónapos kimaradásokkal tartotta a kapcsolatot velük, és valójában telefonon, nem személyesen.

Panaszként említette, hogy egy faluban lakik, onnan busszal be kell mennie egy kisvárosba, onnan busszal a megyeszékhelyre, onnan újabb busszal a faluba a nevelőszülőkhöz. Hát ez tényleg szinte kivitelezhetetlen. De nem volt közelebbi nevelőszülőnél akkor hely. A lakásotthon és a csecsemőotthon is hasonló távolságra lett volna apától, akkor inkább nevelőszülőnél legyenek elhelyezve a gyermekek.

Végül is a két kisebb gyermek szülői felügyeleti jogáról lemondott az apa, a két nagyobb gyermekéről viszont nem, ezért ők nem örökbe adhatók. Sorra vettem, hogy a gyermekek hányszor, hogyan traumatizálódtak:

- saját, vér szerinti családjukban születésük után;
- anyjuk elviszi őket az ország másik végébe, új helyre, de mivel prostitúcióból él, ezt látják a gyermekek (bár őket szexuálisan nem abuzálják!);
- az ottani gyermekvédelem kiemeli az anyától a gyermekeket, akik befogadó otthon, aztán lakásotthonba kerülnek;
- végül visszakerülnek a nyugati végekre;
- apánál élnek rövid ideig;
- majd kiemelik őket, nevelőszülőhöz kerülnek;
- két kistestvérük időközben „eltűnik” (örökbe adhatók lesznek, ami különösen a tízévesé cseperedett fiút teszi frusztrálttá: elkezd szorongani, hogy ő is elkerül a családból);
- nevelőszülő elhatározása miatt a két legidősebb gyermek újra a befogadóban várnak a sorsukra.

Vajon hányszor sérült a gyermekek mindenképp felett álló érdeke? Vajon ki, hol, hányszor döntött rosszul? Vajon egy alapos kockázatelemzés még 2016 táján hogyan változtatott volna a sorozatos rendszer-abúzust elszenvedő gyermekek sorsán?

A „SZENT CSALÁD” KISLÁNYAIT A POLCON FELEJTETTÉK

Fél éve dolgoztam már a TEGYESZ-ben, amikor 10 évvel ezelőtt egy megyei lapban megjelent egy egészoldalas cikk *A kis llike hazaért* címmel, és az alcíme pedig az volt, hogy „Sose fogyjon el a szeretet”. A cikket még fényképekkel is illusztrálták, az egyik képaláírás így hangzott: „Az apa és az övéi”. A képen láttuk az apát és az előző élettársát, akit átkarol, az élettárstól született két fiúcskát (7é, 5é), és a jelenlegi élettársat, akit szintén átkarol és annak ölében az újszülött, llike. Egy másik képen a jelenlegi élettárs, nevezzük Katinak, az előző élettárs fiaival és az újszülöttel, és összegzésként még a kép alá írták: „Most llike körül forog a világ”.

Az újságírónak (le is írta) a tisztos szegénység és a melegség jutott elsőre eszébe, a „környezettanulmányozás” után. Azt elfelejtette leírni, hogy az önkormányzat adta a családnak a háromszobás, a falu központjában lévő családi házat, amit nagyjából be is rendeztek szó szerint mindennel, amiből két szobányit gyorsan az apa eladott, és abban az egy szobában, amiben most már hatan élnek, tényleg meleg volt: egy jó öreg dobkályhával fűtöttek, az volt a sparhelt is egyben, és a mosdóvizet is azon melegítették. Az apa büszkén mesélte, hogy a mostani párja pár kiló krumpliból és egy kis lisztből fejedelmi lakomát tud varázsolni.

Hát én azóta is keresem ezt a receptet, és sajnálom, hogy a riporter soha nem tudja meg, hogy a gyermekeknek jobbjára csak a nyers krumplihéj jutott ebből a fejedelmi lakomából.

Egyben igaza volt a riporternek: az újszülött rácsos ágya felett nem voltak zenélő pillangók (mert az apa azt is eladta), de a riporter szerint mindent megkap a kis llike: anyatejet, szeretetet, melegséget. A riporter így búcsúzik: „Nőj nagyra és sose fogyjon el az a szeretet, ami most körülvesz...”

Nézzük a riportot kicsit részletesebben:

- Az újságíró szerint megszokottnak egyáltalán nem nevezhető „szituáció” azt jelenti, hogy a tágas ház egyetlen földes szobájában van egy kinyitott kanapé, és azon alszik középen a „férfi”, balján előző asszonya, lábtól a két kisfiú, jobbján az új asszony és a csecsemő.
- Apa úgy nyilatkozik, hogy a „közelemben akarom tudni a fiúkat, ezért nem engedtem vissza a régi asszonyt Fehérvárra.” (Persze a következő években semmit sem tesz, hogy nevelni tudja a fiúkat, azok anyjának keresetéből próbálnak hatan megélni, meg a szomszédban lévő kocsmá bevételeit intenzíven növelni. A kislányok 4 év múlva elmondták, hogy „anya kólát meg chipset tud főzni csak!” – ezeket kapták a kocsmában.)
- Apa elmondja: 11 hónapja ismeri jelenlegi társát, és szerelmüket egy gyermekkel szerették volna megpecsételni. Ez most sikerült, nagyon boldog. Éva, hála Istennek azonnal terhes lett.
- llike a tizedik (!) gyermeke az anyának. Hol van a másik kilenc? „14 évesen hoztam világra az elsőt, egy kislányt.” Említ egy 6 éves fiút, egy 7 éves fiút, de aztán így folytatja: „nem emlékszem, hogy a többi mikor szültem. Már a kórházban lemondtam róluk. Talán jó helyre kerültek, a nevüket is el szeretném felejteni.”
- A riporter így folytatja a cikket: „Ahogy ülünk egymással szemben, lassan megértem, hogy ez az asszony minden erejével próbálja kitörölni az emlékezetéből azokat a születéseket. És

látom rajta azt is, hogy nem sikerült... »De ugye, ez a kislány itt marad?« - kérdezem félve, mire az apa felhördül: »még szép, hogy itt marad!«."

Milyen kár, hogy a riporternek nem volt egy varázsgömbje, mert talán elszörnyed és lehull a hályog a szeméről, ha belelát a „szent család” jövőjébe.

Tíz év telt el a riport megjelenése óta. Még mindig emlegetik újságíró körökben: se előtte, se utána annyi felháborodást kifejező komment nem érkezett az újságban megjelenítve, mint akkor. Napokig viharosan háborgott a jobb érzésű újságolvasók lelke, 5 évre el is tiltották végül az újságírót. Pedig a jövőt senki sem sejtette...

Ugorjunk bő négy évet az időben:

A TEGYESZ pszichológusaként várok egy nevelőszülőt egy 4 éves és egy 2 éves kislánnyal. Annyit tudok, hogy két hónapja kerültek nevelésbe vétel után a nevelőszülőkhöz és nagy bajok vannak.

A 2 éves kislány a szobám ajtaja előtt elmenő vadidegen férfi lába közé egy szempillantás alatt befúrja magát, a férfi kínosan mosolyog.

Leülünk végre a szobában, a két kislány nyitogatja a szekrényem ajtajait, „élelmet keresnek” – mondja a nevelőszülő, pedig idedefelé egy órán át végig ettek a kocsiban. Elmondja még, hogy a kislányok nála kiszedik a konyhai kukás vödörből az utolsó darab krumplics és egyéb zöldség héját, nyers fonnyadt, félig rohadt káposzta és egyéb leveleket, eldugják a párnájuk alá. Kaparják a tapétát, a vakolatba kis lyukakat vájnak, saját és a nevelőszülő 6 éves lányának szép ruháit ollóval szétvagdadják, és nagyon erősen, gyakran maszturbálnak. A kétéves kislány képes volt úgy összegömbölyödni, hogy nyalogatni tudja saját nemi szervét, akár mesehallgatás, mesenézés közben is, véresre kidörzsölve saját nemi szervét. A nagyobbikat, ha a férje óvodába viszi, bebújik annak lábai közé, megfogja a nemi szervét. Nos, ez utóbbi különösen gondolkodóba ejtette a nevelőszülőt, mi lesz, ha az óvónők ebből valamilyen következtetést vonnak le.

A beszélgetés közben furcsa hangokra lettünk figyelmesek, és amit láttunk... hát én is először láttam ilyent, pedig akkor már 30 éve foglalkoztam gyermekekkel. A nagyobbik kislányon feküdt a kisebbik, és ha hagyjuk, akkor egy szabályos, felnőtt szexuális aktust játszanak le a szobám szőnyegén: mozdulatokkal, hangokkal és szavakkal kísérve.

Eszembe jut az újságcikk, és amit abban az apa ígért a riporternek: azt kívánja csak, hogy ők, a szülők szeressék egymást – valószínű a szeretet nem fogyott el, csak éppen a gyermekeknek nem jutott. Viszont testközelből élték át a szülei szexuális életét, mivel egy ágyban aludtak, és ott aludt még a megunt, előző asszony is.

Az iratanyag elemzéséből még a következők derültek ki: a szilveszteri éjszaka született llikének alig 2 évre kistestvére született. Az „egész” család akkor már védelemben volt véve a falu lakosainak jelzései miatt, mert a terhes anyuka is a kocsmában ivással mulatta a várandósság idejét, illetve az óvodában észrevették, hogy sebes az llike lába – mitől is? Hát az egy, lakott szobában megrágt a patkány a lábát. Időközben ebbe az egy szobába fogadták be a lányok anyjának értelmi fogyatékos húgát, aki már szült is egy gyermeket az apától.

„Szeretemben”, „boldogságban” élve mindenki elért azon az egy szem kihúzható kanapén. Mit láthattak, élhettek át ezek a kislányok az éhezés és a súlyos érzelmi elhanyagolás mellett?

Hivatalból feljelentésre került sor, a rendőrség megkezdte a nyomozást, igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálatot rendelt el. A szakértő véleményét figyelembe véve, bizonyítékok hiányában azonban megszüntette a nyomozást.

A nevelőszülő évekig hordta pszichológushoz a lányokat, mire megnyugodtak, mire nem azt a káoszt vágyták vissza, amiben elkezdődött az életük, és bizonyossá is vált számukra, hogy oda már nem kerülnek vissza.

A „szent család” széthullott, anya messzire költözött, egy új férfihez, szült még két gyermeket, apa kóborolt az országban, de arra vigyázott, hogy fél évente telefonon hívja a kislányokat, így azok örökbe adását nem lehetett elindítani, aztán halálba itta magát.

2020. március 20-án a Barnahus-szolgálatban utánkövetéses vizsgálatot, azaz mélyinterjút készítettünk a nevelőszülővel:

„6 éve vannak nálam... Ma már tudom, hogy a kezdeti borzalmas viselkedés azért volt a kislányoknál (ezt egyszer egy kapcsolattartáson mondta el a szülőanyjuk), mert mivel semmi játék nem volt otthon, az előző nő két kamasz gyermeke azt játszotta a két kicsike lánnyal, amit láttak, hogy az apa mit csinál a három nőjével. És ez még tetszett is az apának, hogy őt utánozzák a fiai!”

„Csak a rántott levest ismerték, mint főtt ételt. Meg a csokoládét. Ez egy érdekes történet: csak zsebes ruhát voltak hajlandók felvenni, pedig picik voltak. Kiderült, ha boltba mentek, a szülők telerakták a lányok zsebeit édességgel és úgy lopatták ki velük azokat a boltból.”

„A kisebbik évekig nem akart nőni, mert az orvos szerint az otthon töltött időben éhezett. Falun úgy mondják: megcsünt. (Mint a kismalacok között az, amelyiknek nem jut csec.) Két éve kezdett egy lassú növésbe.”

„Ilike nem kívánt gyermek volt, anyja szerint terhesen ismerkedett meg az újságikkben szereplő apával. Forró vízbe ült, hogy elmenjen a terhesség.”

„Húsz évig varrodám volt, kutyát tenyésztettem, szóval vállalkozó voltam, de a saját picit lányomat már nevelni akartam, ezért nevelőszülőnek jelentkeztem a TEGYESZ-be, és rögtön, elsőre ilyen „súlyos” gyermekeket kaptam, meg egy kisfiú csecsemőt. Nagyon nehéz volt: minden hétnak úgy mentem neki, hogy a hét végén befejezem a nevelőszülőiséget. De a TEGYESZ-ből folyamatos és sok segítséget kaptam, lelki erőt.”

„Ilike eltérő tanterv alapján tanul, 3. osztályos, de számolni nem tudott megtanulni, azt mondják így is marad. A kisebbik is értelmi fogyatékos. Már megnézték az IQ-ját, ősszel megy másodikba. Nem tudott megtanulni olvasni.”

„Amikor hozzám kerültek, még én voltam a gyámjuk. Négy éve ötödik gyámjuk van, nincs felülvizsgálat...igen, emlékszem, hat éve maga mondta, hogy ha a szülőknek 1+1 év alatt nem oldódik meg a problémájuk, akkor soha. El kellene indítani az örökbefogadást. Én ebben reménykedtem a 3-4. évben. Az a sok pszichológus is azt mondta, akikhez hordtam, hogy külön-külön örökbe kéne adni őket. Én is ezt szerettem volna a gyermekek érdekében. ...”

„Nekem az a véleményem, hogy a gyermekvédelem a bányász béka segge alatt van. Mindenről szól, csak a gyerekekről nem.”

„Ferike 2 hónapos volt, amikor a lányokkal közel egy időben hozzám került. Szülei hajléktalanok voltak, anya a hajléktalan szállóra vitte haza. 1,5 hónaposan, fertőzötte, rühesen került Ferike kórházba, és onnan hozzám. A gyermekvédelem 1,5 hónapig kísérletezett a csecsemővel. Még az én kezem is rühes lett, itt a szétvakart seb nyoma. A szállón sírt a csecsemő, azt hitték a hülye,

részeg lakók, hogy fáj a füle, forró sőt tettek rá, elégették a fél arcát, végül így került kórházba." Az anya élete nem változott, az apa eltűnt – megérdemelte volna ez a fiúcska is, hogy egy szerető család örökbe fogadhassa. Sajnos nem ez történt.

„Hat évvel ezelőtt havi két kapcsolattartást ítélt meg a gyámhatóság a két kislánynál. Az egyik az én lakásomon volt, a másik alkalommal mi vittük a lányokat, 50 km-re a fiúkhöz, akik egy lakásotthonban éltek ...hogyan a négy gyerek tudjon (egymással) találkozni. Fifikásak voltak a szülők: a fiúk zsebpénzét kikérték a nevelőktől és ebből dőzsöltek elsősorban ők, meg vettek fagyit miegymást a négy gyereknek. Egy ilyen alkalommal a gyerekek egy havi zsebpénzét elköltötték, elérték a gyerekek elől. A lakásotthon meg is szüntette a kapcsolattartást. Nálam a lányok egy ilyen párórás szülővel való találkozás után bevadultak: még jobban kaparták a falat, véresre maszturbáltak, vagdoszták a ruhákat, kezelhetetlenné váltak. Apa a borostás arcával két órán át a száját csókolgatta a kisebbiknek, aki ezután allergiás rohamot kapott: feldagadt az arca. Ez többször megtörtént."

A mai napig nem értem, hogy a két szülő, ha alkalmatlan az egyik gyermekkel való kapcsolattartásra, akkor a másikkal való kapcsolattartásra miért lenne alkalmas?

„Igen, a gyám feljelentette a szülőket, mentem igazságügyi pszichológushoz, vizsgálatra. Tudja mit írt le a szakértő? Itt van, olvassa:

- „A szülők által fenntartott mostoha körülmények nem jelentenek direkt bántalmazást, mert a gyermek számára természetes, nem félelemkeltő, bár nyilvánvalóan szenvedéssel járnak."
- „Annak a jelentősége, hogy a felnőttek szexuális életét folyamatosan látta az llike, nem jelenthet problémát a kislánynak." (A nevelőszülő itt közbeszól, hogy a patkány a kisebbik gyermek nuniáját harapdálta meg: friss sebekkel kapták meg a 1,5 éves kislányt annak idején.)
- „A szülőkkel való kapcsolattartás (havi kétszer két óra) biztosítja a gyermekek egészséges identitásalakulását!"

A nevelőszülő elmondja még, hogy a szakértői vizsgálat, amit a rendőrség rendelt el a nyomozati szakban, kb. 1 órát tartott úgy, hogy beengedte a vér szerinti szülőket a nevelőszülők és a gyermekek mellé, és így beszélgettek. A szakértő még meg is sajnálta a „tisztos szegénységben" áldozatot hozó vér szerinti szülőket... Erre a szakvéleményre viszont, bizonyítékok hiányában, a rendőrség megszüntette a nyomozást.

A nevelőszülő folytatta:

„Most hozzám került egy 6 éves fiúcska. Négy hónapos korától egy nevelőszülő nevelte, aki végül is nem bírta vele, a kisfiú 4 éves korában az egyik csuklóján felvágta az ereket. Döbbenetes. Na szóval, a Sziminek van egy városról elnevezett anyuja, ahol él az anya (ez a vér szerinti), egy nevelőanyja, az is egy város nevét kapta, vagyis a gyermek így különbözteti meg őket, és most vagyunk mi. Engem is anyunak hív, néha összezavarodik. Normális ez így? Soha nem fog a szüleikhez visszakerülni, anya szívességi szobahasználó abban a kollégiumban, ahol takarít, se származási családja, se ingó vagy ingatlan vagyona nincs, nyolc kisegítőt végzett. Apja még most is csak 22 éves, hajléktalan. A gyám szerint olyan rendesek ezek a szülők. Csak a gyereket teszik tönkre most már 6 éve. Természetesen Szimike is nálam ragadt, pedig örökbe adható lett volna, de akkor szegény szülők, mondta a gyámhivatal, nem lesz gyerekekük."

„Azt tudja, hogy a 10 meg 8 éves lányok, llike és testvére, most is felkapják a csikket a járdáról, ha nem figyelünk oda? A kocsma előtt kellett gyűjteniük a szüleiknek..., mert ha nem..., megverték őket."

„A kisebbik lány, Annus, 105 centi, nagyon vékony és sűrű fekete szőrzet nőtt a nuniján. Nagyon furcsa látni. Látott már ilyet?” *(Elmondom, hogy igen, egyszer. A Barnahusban vizsgáltunk egy 8 éves, feltehetően szexuálisan folytatólagosan abuzált pici termetű lányt, aki egyszer csak lehúzta a bugyiját és büszkén mutatta, hogy milyen szőrös a nunija.)*

„Tavalyelőtt nyáron a 10 éves Ilike a strandon elkóborolt a napközis csoportjától, meglógott, csak ő, megkért egy meglett férfit (aki maga is tanár volt), hogy kapja el a felnőtt csúszdán. És a tanár belement. Isten bizony, elcsábította azt a férfit. Aztán »lefejelte« a tanárt, annak összetört az arca, 2 cm-t csúszott le a szeme, rohammentő vitte kórházba. Na, tavaly nyáron már egyik lányt sem vitték Erzsébet táborba.”

„Ilike mást se látott otthon, csak azt, hogy két nő verseng az apja kegyeiért, hogy inkább vele éljen szexuális kapcsolatot, ne a másikkal.”

„Az Annus most is olyat játszik a 6 éves egyik fiúcskával, ha nem látom, hogy hanyatt fekszik a szőnyegre, magára fekteti a kisfiút és furcsán vihorászik. Kérdésemre azt mondja, papás-mamást játszanak.”

„Én még most sem bánám, ha elindulna az örökbefogadási eljárásuk. Végül is az apa már nem él, anya évente egyszer, tavalyig, felhívott (mert az akkori férje noszogatta), idén már ennyit sem tesz. Szóval a szülői felügyeleti jog már régen meg van vonva... Úgy látom, hogy a gyermekvédelem hat éve feltette a lányokat a polcra, és azóta is ott porosodnak.”

Az utánkövetéses vizsgálat után újra megnéztem az iratanyagot. Tényleg benne van a nevelésbevételei határozatban, hogy a hivatal figyelmezteti a szülőket: örökbe fogadhatónak nyilvánítja a lányokat, ha a szülők egy éven át nem tartják a (rendszeres) kapcsolatot, életvitelükön, körülményeiken nem változtatnak és emiatt az átmeneti nevelés nem szüntethető meg. A második évben már egyszer-egyszer keresték a szülők a gyermekeket, utána nem. Először mind a ketten felszívódtak az ország másik felén, utána apa visszajött, de anya egy másik megyében végleg eltűnt. Az a bizonyos földes, egyszobás ház, ahová a kis Ilike érkezett, és ahol olyan idilli hangulatot talált az újságíró, lakatlan, romossá vált. Később egyik szülőnek sem lett még önkormányzattól kapott bérleménye sem. Az igaz, hogy változtattak életvitelükön, életkörülményeiken – de úgy, hogy egyre messzebbre kerüljenek attól, hogy gyermekeiket magukhoz vehessék. Igaza van vajon a nevelőszülőnek, hogy a gyermekvédelem 6 éve feltette egy polcra a két kislányt, és azóta véglegesen ott porosodnak?

A 21. SZÁZAD JANCSI ÉS JULISKÁJA

Egy déli országrészben lévő megyében, egy gyám feljelentést tesz egy anya ellen, mert annak kislánya elmondja, hogy anyukája fiú kistestvére fütyijét szokta szopogatni, és akkor sem hagyja abba, ha a kisfiú sír, mert fáj neki. Továbbá azt is elmondja a 8 éves kislány, hogy az ő bugyiját rendszeresen lehúzza az anyja és belenyúl a nuniájába, hiába mondja, hogy ez fáj. Továbbá elmondja, hogy több alkalommal anyjuk egy idegen férfival hagyta őket, ez a férfi szintén a nemi szervébe nyúlt a kislánynak, illetve fiú testvére nemi szervével játszott.

A rendőrség elindítja a nyomozást és a Barnabus-szolgálatban lefolytatandó igazságügyi pszichológiai szakértői vizsgálatot kér, amit a Barnabus-szolgálat el is végez. Mivel jelzőrendszeri vizsgálat előkészítő stábülést nem tudunk tartani a nagy távolság miatt, a jelentős mennyiségű iratanyagot tanulmányozzuk napokon át.

A két gyermek 2018 őszén lett kiemelve az egyszülős családból (apa börtönben van), nevelőszülőhöz kerültek. Nem sokkal utánuk a nevelőszülőhöz került egy testvérpár, akiknek apja szexuális bántalmazás miatt már vádemelés alatt volt. A gyermekek a nevelőszülőnél szexeset kezdtek játszani és ekkor a 8 éves kislány Julika is elkezdett beszélni, hogy anyja mit csinált velük, meg egy Laci nevű férfi, aki anyával is szexelt egy sötét szobában úgy, hogy a gyermekek közben az ágyban voltak.

Julika részletesen elmondta a nevelőszülőnek, hogy anyja gyakran bevette Barni testvére „középsőjét” a szájába, szívta, nyalogatta, és akkor sem hagyta abba, amikor a kisfiú sírt, mert fáj neki. Sokat beszélt egy Laciról, és arról, hogy anyukája látta, hogy ők látják a szexelést, hogy ők ettől nagyon félnek, de nem tett semmit az anyjuk.

Az ősjelenet meglátása sokkhatást vált ki a gyermekből. A gyermek a fantáziájában játszik az ősjelenet elképzelésével, de ha már meglátja a valóságban, akkor az félelmetes, szorongató számára.

Az a nevelőszülő, akinek a gyermekek meséltek, az már a második nevelőszülő volt. Az első nevelőszülő nem bírta a politraumatizált, sokat szenvedett gyermekekkel és „leadta” őket.

Apa 17 éves amikor Julika születik, még védelembe volt véve a származási családjában. Anya 24 éves amikor Julika születik, származási családjában hosszú alapellátás után védelembe is volt véve. Anyának 18 éves korában született egy kislánya, akit azonnal alapellátásba vettek, és amikor Julika született, már a vér szerinti apa nevelte a Karcsikát, akit azóta anyja nem látott, nem tartja vele a kapcsolatot, nem is akarta sohasem.

A szülők az anyai nagyszülőkkel éltek egy komfort nélküli, kétszobás lakásban, sokszor akár húszan is. Verekedtek, randalíroztak. Anya enyhe fokban értelmi fogyatékos. Időnként kilépett a zsúfolt családból, napokra, hetekre eltűnt, a gyermekek hányódtak a felnőttek és azok gyermekei között.

Julika 1 éves volt, amikor szülei külföldre szöktek, ahol már pár nap után börtönbe kerültek. Az apai nagymama nem gondozta Julikát, mert neki is volt öt kiskorú gyermeke. Három hónap után szabadultak a szülők, hazajöttek, akkor a Julika védelembe lett véve. Látszólagos együttműködés alakult ki az anya és a szakemberek között: azaz semmit nem tett meg, amit

megígért. Talán nem is fogta fel. Aztán megszületett Barni, ekkor a két kicsi gyermeket és anyjukat egy anyaoththonba utalta a Gyermekjóléti Szolgálat. Onnan egy hónap múlva megszökött az anya, nem bírta az anyaoththon költöztetését. Pár hónap múlva az apa megint külföldre ment, a kétszobás önkormányzati bérlésből a közel 20 főnek ki kellett költöznie; a lakók sokszor kihívták a rendőrséget a zűrjeik miatt és semmilyen közüzemi díjat nem fizettek.

Anyja a két gyermekkel a Családok Átmeneti Otthonába (CSAO) került és utána ment az apai nagymama is, akárhová hagyva öt gyermekét. A CSAO-ban 18 hónapig éltek, anya időnként dolgozott, időnként az apai nagymama besegített, de jobbára az alapellátás szakembereinek heroikus küzdelme folyt a csonka család megtartásáért. 18 hónap után ki kellett költözniük a CSAO-ból, így a saját rokonságához költözött egy kisvárosba. Julika 6,5, Barni 4,5 éves ekkor.

A gyermekek 2,5 hónap múlva már nevelőszülőknél vannak, de addig történik velük egy-két dolog. Például, hogy a szakemberek ebben a kisvárosban védőnőt, óvodai elhelyezést kerestek, de a gyermekek nem jártak óvodába, a védőnő soha nem találta otthon őket, mert mint később kiderült, anyja folyton beutazott a megyeszékhelyre, az utcán csavargott a két gyermekkel. (Anyja kapcsolattartási joga meg lett vonva!) Így visszatekintve, részéről logikus volt: mivel nem volt pénze, férfiakat keresett, árulta magát (a gyermekeivel együtt), az így kapott pénzből próbált megélni.

Az anya ezt 2,5 hónapig bírta, aztán egy korányári napon az anyósa lakásán késsel megfenyegette a kisgyerekeit, hogy kotródjanak a családsegítőbe – „tudjátok az utat” – vagy megöli őket. Julika sírva, testvérét kézen fogva elment a családsegítőbe és „bejelentkezett”. Ott a gyermekek elmondták, hogy több napja nem ettek, tetvesek, ruhájuk és testük koszos volt.

A gyámhivatal gyermek veszélyeztetése miatt feljelentést tett az anya ellen.

Szomorú volt olvasni az iratanyagban arról, hogy hogyan űzte el a gyermekeket az anyja. Négy különböző hivatali szerv, négyféleképpen írta le, pedig csak egy igazság volt. A tehetetlen anya elűzte a két gyermekét anyósa lakásáról, megfenyegette őket, hogy megkéseli őket, ha nem mennek el otthonról, és ha majd vissza is mernek menni. Az értelmes, de agyon zaklatott, kiéhezett, rettegő kislány a nevét nem tudta megmondani a szolgálatnál. Testileg, lelkileg kimerült állapotban volt.

Ezután több mint egy évvel, a második nevelőszülőnél való elhelyezés és egy újabb súlyos pszichés trauma átélése után, elkezdett beszélni a kislány a saját szüleivel, anyjával megélt, elszenvedett szexuális abúzusokról, és arról a 2,5 hónapról, amikor anyja a megyeszékhelyen prostitúcióból élt, egy ágyban a gyermekeivel és a fizető férfiakkal.

A Barnahus-vizsgálatot megelőzően, pontosan egy évvel, a rendőrség igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálatot rendelt el.

Kollégám az 5 éves Barnit nem tudta vizsgálati helyzetbe hozni, csupán egy rövid explorációt tudott csinálni a gyermek aktuális helyzetének megbeszélésére. Julika minden kérdésre válaszol, kolléga meg is állapítja, hogy a gyermek által elmondottak élményszerűek, életszerűek. Konfabuláció, betanítottság gyanúja nem merül fel. Szexuális abúzás gyanúja nem merül fel. Ilyen irányú élményeiről a kislány ekkor nem beszél. Ma már tudjuk, kellett hozzá egy kulcsinger – azaz, hogy a második nevelőszülőinél a nevelt gyermekek szexeset játszanak –, és akkor jött fel a gyermekben a mélyre eltemetett traumatikus emlék.

A Barnahus-szolgálatban megtörtént a gyermekek vizsgálata, melyen részt vett a nyomozó rendőr és az ügyész: a monitoring szobában kivetítőn követve a vizsgálat menetét.

A vizsgálatra felkészítő rapport kérdésekre a kislány gyakorlatilag nem tud válaszolni: a múltjáról nincsenek emlékei, vagy mélyen eltemetve vannak.

A VILÁGJÁTÉK® Teszt vizsgálatot folytatom a meghallgatást. Egy minden oldalról zárt, kocka alakú építményt konstruál, mely a múltjában szerepel, és hangsúlyossága okán itt feltételezhetjük a trauma helyszínét, egyben a „titkot” is. Később a feltáró kérdésekkel kiderül: a „titok” helyszíne az a szoba, ahol az anyával töltött utolsó két hónapban sokat voltak, itt élt az a bizonyos Laci, akihez az anyja járt és az ágyban szexeltek úgy, hogy a gyermekek mindent láttak és közben rettegtek.

Julika egy emlékéről összetett mondatokban beszél, láthatólag mélyen traumatizálta az a helyzet: apjánál jártak a börtönben, aki arról faggatta a kislányt, hogy anyja a távollétében megcsalja-e? A kislány pontosan érti a megcsalás szó értelmét, nekem is elmondja. Apja előtt viszont titkot kellett tartania, ez súlyos lojalitás válságot okozott neki, és így visszaemlékezve is újra traumatizálódik a kislány.

Az abúzusbabákkal folytatva a vizsgálatot a kislány élményszerűen, átéltként beszél a „titok” házban történetéről: anyja ölelkezik a Lacival, testvére alszik, ő figyel és retteg a közös takaró alatt.

„Gondoltam, hogy szeretkeznek” – mondja kérdés nélkül a kislány. Arra is emlékszik, hogy mindenki utcai ruhában volt, mert a messzi helyen hagyták a pizsamákat, csak úgy bejöttek ebbe a másik városba. Arról gondolja, hogy szeretkeztek, hogy „láttam anyukámat és apukámat is szexelni, sokszor”.

Julika egyértelműen megmutatja, hogy egy fiú „középsője” az a nemi szerve. Új emlék bukkan fel: amikor már nem volt pelenkás a testvére, anyja fejével ráhajolt a kislányra és a nemi szervét szopogatta. Aztán megmutatja az abúzusbabán, hogy ő utcai ruhában van, anyja benyúl a bugyijába, aztán a nemi szervébe: „Furcsa volt. Nem mertem kérni, hogy hagyja abba” – mondja a kislány.

A vizsgálat 108 percig tart, láthatóan nagyon kimerül Julika.

Csak reménykedem, hogy soha többet, sehol nem kell ezeket a súlyosan traumatizáló emlékeket újra és újra felidéznie ennek a csöpp kislánynak.

Amikor Barnit vizsgálom, szinte minden bevezetés nélkül mondja: „Anyá? El akarta késsel vágni a nyakunkat, meg piszkálgatta a középsőmet. Meg elküldött egyedül az utcára, hogy keressünk egy másik házat, és nem akart kapcsolattartást.”

Beszél egy fekete bácsiról, „bőre volt nagyon fekete”, akitől nagyon félt. *(Ez feltehetően anyja utolsó alkalmi partnere, azt hitte, az bántani akarja őt.)*

Kérdésre szintén bővített mondatokban beszél arról a traumatikus élményéről, amikor anyja a középsőjét nyalogatta és az fájt neki. Magától említi, hogy az igazi anyja szobájában történt, a mama is ott volt. *(Feltehetően a kisgyermek [3 éves] a mamájától várt segítséget, de az nem lépett közbe.)* A kislány kb. 15 percig volt vizsgálati helyzetben tartható.

Sokszor megfigyeljük, hogy amikor a gyermekek „kiöntik a puttonyukból” elének az átél, súlyos teherként cipelt traumatikus élményeiket, nonverbálisan, azaz testtartással, ásítózással, székiből felkeléssel és a nagyobbak szavakkal is jelzik: elfáradtak, nagyon elfáradtak, hagyjuk abba, játszani szeretnének.

Az iratanyag nagyon részletes elemzése után újra és újra az a gondolat fogalmazódik meg bennem, hogy két város Családsegítő Szolgálata, a CSAO munkatársai, gyámhivatali ügyintézők, esetmenedzserek mennyi, de mennyi áldozatos munkát végeztek a család és a gyermekek megmentésére, de gyakorlatilag hiába.

Idealisztikusnak tűnik az a megállapításuk, melyet akkor tesznek, amikor anya a két gyermekkel harmadszorra hagyják el a CSAO-t, hogy „a közös jövőt tervezi a család”, hiszen múltjuk sincs: csak káosz, lebegés, ad hoc lépések, döntések és sodródás, életben maradási ösztön, rezilienciahiány, kétségbeesés, hányódás, és a súlyos, negatív transzgenerációs hatás. Anya származási családjáról nem tartalmaz adatokat az iratanyag, de a 17 éves apa (amikor Julika születik) maga is egy hosszú ideje védelembe vett, családként nem működő „családnak” a tagja. Egyik szülő sem lett pszichológiailag megvizsgálva, pl. arra sem, hogy rendelkeznek-e minimális felelősség, belátás tudattal. Anyáról a CSAO-beli tartózkodásai alatt kiderül, mert a szakemberek jó munkát végeztek, hogy csak szoros, napi szintű, többoldalú támogatással képes rendszeres munkavégzésre próbálkozásokat tenni, persze mindig csak heteket dolgozott, mert elfáradt, és közben a gyermekek körüli teendőket a CSAO-ba beköltözött apai nagymama, vagy a szakemberek látják el. Végző soron anya öntörvényű, a szakemberekkel való együttműködésre, a belátóképesség részbeni hiánya miatt is, a CSAO-n kívül nem képes, ennek többször tanújelét adja.

Vajon melyik szakember gondolta komolyan, amikor harmadszor, 18 hónap szoros, mindennapi szakemberi holding után elindul egy új városba két kisgyermekkel az anya úgymond „új életet” kezdeni, még ha az ottani családsegítő szolgálat (az értelmi fogyatékos anya számára teljesen ismeretlen emberek) példaszerűen próbálja őket azonnal felkarolni, hogy képes lesz ez az anya egy olyan önálló életvitelre, ok-okozati belátásokon alapuló sorozatos jó döntések hozatalára, amire addigi életében soha nem volt képes?

A Barnahus-stáb vizsgálatot előkészítő ülésén az egyik klinikai szakpszichológus kollégám többször felkiáltott: „De hiszen ez az anya többször adott jelzéseket, hogy nem képes nevelni a gyerekeit! Hogy nem vették észre a szakemberek? Miért kellett megvárni, hogy tönkremenjenek a gyerekek?”

Hosszú idő telt el a vizsgálat óta, de ez a kérdés ma is élénken él bennem: miért kellett megvárni, hogy visszafordíthatatlanul, egy életre tönkremenjen két gyermek?

HATVAN TELEFONHÍVÁS SEM VOLT ELÉG

„A házaspár a kicsi fiúval 6 évvel ezelőtt költözött a társasházunkba. A férfi ellopta a virágainkat és felszedte a járólapokat, amiket eladott vagy azzal szórakozott, hogy a 3. emeleti lakásuk ablakából azokat a parkoló autókra dobta, hogy széttörjenek. Lakásának ajtaját berugdossa, zár már nincs, alul az ajtó fája hiányzik, a lépcsőház üvegajtóját pusztá kézzel töri be, csupa vér ilyenkor a 3. emelet. Sokszor hajnalban jön a mentő, de előtte őrjöng órákig, a négy emelet nem alszik, gyermekeink rettegnek. A lakásban nincs ajtó, de már ajtókeret sem, amióta (6 év után!) felesége a 9 éves fiúkkal elment. A férfi térdig jár az üres sörös dobozokban, a csikktengerben... A lakásból iszonyatos bűz árad...”

A társasház egyik lakójának szavai a fentiek, aki az újságnak még azt is elmondta, hogy ő feljegyezte (mert jobbára éjszaka történt, ő is otthon volt), hogy hatvanszor hívta ki vagy a feleség vagy valamelyik szomszéd a rendőröket és/vagy a mentőket – de soha nem történt semmi. Vagyis most végre a gyámhivatal elvette a férfitől a gyermekeket, az asszony pedig elhagyta őt, de a férfi őrjöng: megveri a lakókat, ablakon dobálja ki a maradék bútorokat, tehát ön- és közveszélyes. Sajnos nincs kényszergyógykezelés, így közel 50 ember szenved és retteg tőle már hat éve.

Egy május végi, keddi napon jelent meg ez az újságcikk, szerdán pedig kérés érkezett a Barnahus-szolgálatba: meg kellene vizsgálni egy 9 éves kislányt, aki egy hete érkezett a TEGYESZ befogadó részlegébe. A kislány nem beszél, nem eszik, nem játszik, és nem akar iskolába se menni.

Gondozónője hozza a 9 éves nagyon vékony, nagyon riadt fiúcskát a Barnahus-szolgálatba: nem köszön, nem beszél, úgy mozog, mint egy robot, szemkontaktust nem vesz fel, tekintete végtelenül szomorú és üres, arca „lárvaarc”. Szavak nélkül, de mintha azt mondaná, hogy csinálj velem, amit akarsz, jöjjön, aminek jönnie kell.

A VILÁGJÁTÉK® Teszt vizsgálatot ajánlom fel. A szemén látszik, hogy érti az instrukciómat és kicsit hálás(?), hogy nem kell megszólalnia. Szemével jelzi, hogy kész az építéssel. Ilyenkor kérdéseket teszek fel, viszont a kislány egyikre sem válaszolt. Közben persze a Barnahus-szolgálat meghallgató szobájában három kamera rögzíti a vizsgálatot. Ezen a napon nem jutottunk semmire, gondoltam, hiszen nem szólalt meg a kislány.

Három nap után újra találkozunk: játékkal próbálkozom, és a kislány egyszer csak megszólal, szavakat mond, igaz, keveset.

A két vizsgálat között viszont újra és újra megnéztem a felvételt. Tudtam, hogy találnom kell rajta valami fogódzót, mert a gyermek teste már akkor „beszélt” a pszichológusnak, de nem én mégsem láttam meg. Szégyellem bevallani, ott volt a szemem előtt végig, mégsem gondoltam rá.

Ma már tudom: a további munkámat meghatározó, komoly leckét kaptam ettől a súlyosan, 6 éven át bántalmazott fiúcskától.

Végül a technikus kolléga vette észre, hogy a VILÁGJÁTÉK® Teszt kérdésseltevős szakaszában 12 percen át, egyfolytában, megszakítás nélkül a kislány keze a fenekét „birizgálta” a nadrágjába benyúlva!

Amerikai nyomozós filmek jutottak rögtön eszembe, ott láttam (többet kell nézmem), hogy hála a médiának, a kapcsolati erőszaknak kitett nők „tanulják”, hogy köztük és a rendőrök között lehet alkalmazni a nonverbális kommunikációt pl. arra, hogy a nő jelezze mutogatással, ha a háta mögött áll a bántalmazója fegyverrel és ezért nem beszélhet.

Misi beszélhetett volna, de első alkalommal nem tudott nekem. Talán szavai sem voltak az átélt borzalmakra. Talán nem tudta, hol kezdje.

A következő alkalommal kezdi mesélni a következőket:

Anyja és ő esténként bezárkóztak az egyik szobába, félve az apától, aki viszont tokostul rájuk törte az ajtót, és nem egyszer. Ilyenkor az anyja őt magához szorította az ágyban, az apa pedig hátulról megerőszakolta az anyját, aki sírva könyörgött, hogy Misi hadd menjen ki a szobából – de az apa nem engedte. Azzal érvelt, hogy a fiúcskának meg kell tanulnia, hogy milyen egy tökök férfi és milyennek kell lennie egy nőnek.

Látszott a kisfiún, hogy nagy terhet tesz le magáról, amikor a Barnahus-szolgálatban elmondta az átélteket. Mintha villám csapott volna belém! megvan hát, hogy miért piszkálta a fenekét a nadrágjába nyúlva a kisfiú a vizsgálatkor 12 percen át! Így akarta tudtomra adni, hogy attól félt, apja őt is megerőszakolja, hátulról, mint az anyját.

Feljelentést tettünk, az apa börtönben van azóta is. Az anya próbál új életet kezdeni, de nagyon megsérült lelkileg ebben a házasságban. Misi szótlán, szomorú szemű, fejét a nyakába húzó, koravén kiskamasz lett. Állandósult a depresszív hangulata, nincsenek barátai. Anyja rendszeresen tartja vele a kapcsolatot és sajnos folyton hitegeti a gyermeket, hogy hamarosan hazaviszi. Misi egyre reményvesztettebb, egy lakóotthonban él.

Misi vizsgálata a Barnahus-szolgálat indulásakor történt. A videófelvétel nagy revelációként hatott rám és a munkatársaimra. Lelkiismeretfurdalásom van azóta is, hogy Misi nonverbális közlését akkor nem értettem. Ezen eset óta minden VILÁGJÁTÉK® Teszt vizsgálati anyagot a stáb gyermekklinikai szakpszichológus tagja úgy mond „vakon” elemzi, majd kettőnk véleményét egyeztetjük a felvétel többszöri megnézésével.

NINCS MENEKVÉS: SEM AKKOR, SEM MOST

Előzetes egyeztetés után, a szomszédos megyéből, egy havas januári napon egy 45 év körüli anyuka hozza 20 év körüli nevelt lányát és röviden a következőket mondja el:

„Kati 20 éves, utógondozott, tíz éve nevelem, értelmi fogyatékos, kijárta a 8 osztályt és azóta is különböző szakmákat tanul. Kedves, csacsogós, szófogadó lány volt eddig. December közepe óta megkukult, szótlán, étvágytalan, bezárkózik a szobájába, az iskolában is jelezték: megváltozott a viselkedése.”

Egyéni pszichoterápiára tettem javaslatot. Kati hallgatott, arca egykedvűséget mutatott: éreztem, nehéz hetek elé nézünk. Anamnézist nem tudtam felvenni, mert nem volt kitől, az exploráció nehezített volt: tőmondatokban beszélt, igennel vagy nemmel válaszolt. Mélyinterjút, értelmi akadályoztatása miatt, heteken át úgy láttam, nem tudok felvenni, míg a 6. alkalommal a fiatal hölgyben átszakadt a gát és heves érzelmi reakciókkal kísérve, röviden a következőket mondta el:

„Kilenc éves voltam. Két nagyobb fiú testvérem volt, anyám, apám folyton részegek voltak. Járt hozzánk a védőnéni, látta, hogy sokszor nincs enivalónk, de nem tett semmit. Bátyáimnak barátai voltak a faluból. Én félttem ezektől a fiúktól. Nyári nap volt, rajtam piros pöttyös ruha, anyám kora reggel lerészegedett, apám valahogy elment dolgozni. Az egyik bátyám kihívott az udvarra, hátra, ahol a fát vágják össze. A barátai röhögtek, lehúzták a bugyimat, és ma már tudom, megerőszakoltak. Nagyon fájt, sírtam, de nem volt, aki segítsen. Elmondtam később anyámnak, ő azt mondta hazudok, ne akarjak rosszat a testvéreimnek, meg hasonlók. Még kétszer történt meg. Pár hét múlva jött a védőnéni, emlékszem csak írta, írta, amit mondtam neki. Anyám kiabált, hogy tönkre akarom tenni a családot. Ettől kezdve félelemben éltem otthon, és kb. 10 éves koromban elvittek otthonról. Ma sem tudom, hogy miért, mert a testvéreim otthon maradtak. Azóta anyám meghalt, apámban van valami érzélem irántam, de nagyon beteg. Bátyáimról annyit tudok, amit a Facen látok.”

A 7. terápiás órán tovább tudunk beszélgetni:

„December közepén a tévében láttam egy filmet, saját szobám, saját tévém van. A címére nem emlékszem, csak arra a borzasztó félelemre, amit átéltem: a főhóst (a jó embert) a bandatagok körülveszik, és egyre jobban szorítják a falhoz. Látszik, hogy ebből a helyzetből nincs menekülés, meg fogják ölni... itt behunytam a szemem. Azóta szomorú vagyok, rossz érzéseim vannak, rossz gondolataim, úgy érzem.” *(Közösen kiderítjük, hogy a Cobra 11 sorozat egy epizódját látta.)*

A terápia következő alkalmain részletesen tudunk beszélni arról, hogy akkor, 9 évesen Kati is átélte: nem tud szabadulni, meg fogják támadni a fiúk, nincs menekvés, fájni fog neki. Arra határozottan emlékszik, hogy azt nem fogta fel, hogy mi történt vele, vagyis, hogy megerőszakolás volt. A nemiségről semmit sem tudott. Ma már sejti, tudja, hogy ez erőszakolás volt. A fiúk érdeklik is, meg nem is – fél tőlük.

Biztatom, hogy tegyen feljelentést, ezek a bűnök nem évülnek el. Megkeresem a védőnőt, megnézzük a dokumentációját... de Kati tiltakozik. Kéri, nézzem meg a Facen a fiútestvérei fényképét: félelmetesek, fenyegetően néznek ki. Kati nem is akar találkozni velük.

Aztán Kati szorongása elmúlt, életkedve visszatért, ő maga állapítja meg, hogy nincs már rá szükség. Elbúcsúzunk egymástól. Kéri, hogy „titkáról” hallgassak, nevelőanyjának se beszéljek. Majd ő egyszer elmondja, de nem most.

Nevelőanyja intelligens, mélyérzésű, nagyon segítőkész asszony, elmondja, hogy tényleg nagyot változott a Kati, a régi lett. Nem kérdezi, hogy mivel segítettem, a lányt sem faggatja, neki elég, hogy visszakapta a régi Katit.

Szinte napra pontosan egy év múlva Kati nevelőanyja keres telefonon: hallotta a tévében, olvasta az újságban, hogy a Barnahus-szolgálatban van egy olyan nőgyógyászati vizsgáló eszköz, amire szerinte neki most szüksége lenne. Kérem, hogy találkozzunk, beszéljük meg ezt, mert a Barnahus-szolgálatban csak 18 év alatti gyermekeket vizsgálunk.

A bekamerázott meghallgató szobában ülünk le, kicsit feszélyezve érezzük magunkat mindketten, de bennem megszólal egy hang... A Barnahus-szolgálatban mindent videóra rögzítünk, a hölgynek ezért ezt mondom: „beleegyezik, hogy az Önnel folytatott beszélgetést is videóra vegyünk?” „Csak a kolposzkópról akarok kérdezni, rövid leszek, jó, de ne látszódjon az arcom.” Ez a mondat 8 óra 26 perckor hangzott el – végül 11 óra 18 perckor fejeztük be a beszélgetést.

A Barnahus-szolgálatban velem együtt a munkatársaimnak is nagyon nehéz dolgozni. Számtalan pszichológus kollégám egy-egy esetről konzulensként sem vállal munkát nálunk. Volt olyan, hogy a gyámhatósági kolléga sírta el magát és kérte, hogy ne folytassam az esetismertetést.

Ez a nap számomra is megrázó volt. A továbbiakban a videofelvételről készült jegyzőkönyvből szó szerint idézem az asszony szavait.

„Nem emlékeztem semmire, de tavaly decemberben egy filmjelenet hatására egyszerre elindult valami a fejemben, láttam dolgokat, hallottam dolgokat, de annyira életszerű volt, mintha akkor történt volna. Éreztem ahogy hozzám érnek, a szagukat éreztem. Hogy mi volt a film? A Cobra 11. Beléptem a szobába, ránéztem a tévére, egy nagy gyár volt, és a rendőrt, a Semirt egy csomó nagydarab fickó körbeállta. Ő hátrált a falig és az egyik nekinyomta a falnak. Akkor azt éreztem hirtelen, hogy engem álltak körbe, engem szorítottak a falhoz, és innen indult az egész.”

Ebben a pillanatban szó szerint megkapaszkodtam a fotelom karfájában, hogy a felismerés döbbenetétől el ne ájuljak. Ilyen nincs, ez nem lehet, hogy nevelőanya és nevelt lánya ugyanazt a filmet nézik, ugyanaz a súlyos traumájuk van, de egyik sem „beszél” sem magának, se a környezetének az erőszak óta. Pár perc elég egy filmből, elég hallani, ahogy mondják: „most nem menekülhetsz, most véged van, innen nem szabadulsz”! Anya és nevelt lánya saját átélt tragédiájuk miatt azonosulnak a főhőssel, felszakadnak a sebek, spriccel, bugyog a vér. Szó szerint, de ez csak később derül ki a beszélgetésünkben.

Kati a piros pöttyös ruhájára emlékszik, arra, hogy a ruhája is véres lett, de nem ütött el a pirostól szerencsére. Szégyellte magát, hogy összekente a ruháját és ezért anyja meg fogja verni.

Nevelőanya azért jön, mert hetek óta súlyosan vérzik, nőgyógyászhoz kellene mennie vizsgálatra, de hozzá „azóta” férfi még kézzel sem ért. Csak férfi nőgyógyász van a megyéjében, és ő inkább meghal, de nem engedi, hogy a nőgyógyász hozzá nyúljon. Ekkor viszont eszébe jut a kolposzkóp, amiről olvasta, hogy kiváltja a manuális vizsgálatot, szóval csak ezért jött!

Kérdezem tőle, hogy mit jelent, hogy „azóta” – és a negyvenötéves nő visszaemlékezett a vele történetekre:

„Amikor először megerőszakoltak gyerekfejjel nem tudtam, hogy megerőszakoltak, és nem is egyszer, mert nem is tudtam, hogy azt hogy csinálják. 11-12 éves voltam. Az édesapám haverjai voltak, erős felnőttek, meg egyiknek a fia, 17-18 éves lehetett. Apám is, ők is, minden nap »hót« részegek voltak. Apám rendszeresen vert minket, öcsémmel együtt, anyukámat is. Miért? Csak! Vélt vagy valós sérelmeit rajtunk verte le. Engem 16 évesen állami gondozásba vettek, de nem vittek el, akkor még volt ilyen, hogy a saját szüleinkhez kihelyeztek mint nevelőszülőkhöz. Volt egy kiskönyv is, meg »nénik« jöttek, csak ültek a fotelben, de velem nem beszélgettek. Az öcsémmel gyakran elgondoltuk, hogyan ölhetnénk meg a szüleinket.”

„Szóval a Cobra 11 hatására hangokat kezdtem hallani, embereket látni, éreztem, hogy tapogatnak... Azt hittem megőrültem, meg akartam halni, amikor rájöttem, hogy mi történt velem 11 éves koromtól. Láttam a lelki szemeimmel, hogy ott állnak előttem apám barátai, hallottam mit mondanak... Közben egyik nevelt gyermekem bejött a szobába, én egy kicsit elhajoltam, hogy lássam a gyereket – mert ott »álltak« előttem, mármint azok, akik megerőszakoltak többször. Közben, amíg ő beszélt, hallottam azt is, amit ők »mondanak«. Ezért gondoltam, hogy megőrültem.”

„Hat embert tudok beazonosítani, akik több alkalommal is megerőszakoltak. Egy időben úgy hárman lehetek, egy őrt állt mindig. Trükköztek, hogy hármójukon kívül ne legyen szemtanú, és tudom – esküszöm, akkor is tudtam –, hogy anyukám tudja. Fényes nappal a fiatal srác, mint a buldózer nekem rohant hátulról, rálökött az ágyra, megfordított, rám feküdt és leszorított úgy... menekülni akartam, nem tudtam, és olyan furcsa dolgokat csinált, amit ott akkor nem tudtam értelmezni – addig csak a kezükkel műveltek fájdalmas dolgokat, de most mind a két kezével szorít bele az ágyba, akkor mivel okozhat fájdalmat? Nem értettem. Azt hittem, hogy rosszul van, mert hörgött, nyögött, vonaglott. Szerintem elmesélhette apám barátainak, mert utána volt az, hogy ezután már senki nem fogta vissza magát. A konyha asztalra szorítottak... Amikor láttam a Cobra 11-et, a falhoz szorítás jelenetet, mint a gejzír tört fel bennem minden 35 év után. Tisztán feltört bennem az is, hogy akkor magamat hibáztattam: vajon hol rontottam el, hogy miért hagytam, mit kellett volna csinálnom? És ekkor rögtön megszólalt a mostani énem: hogy tehettek ilyet velem?! Rémisztő volt akkor, a Cobra 11 után megélni, hogy a gyermeki és a felnőtti énem a fejemen belül beszélget egymással, miközben főzöm a vacsorát. A legkisebb porcikámmal is elevenen éreztem 35 év után a »nem menekülhetsz« borzalmas élményét.”

„Nem, nem akartam szólni anyukámnak az elején: mert ha szólok neki, kötelessége lett volna valamit csinálni apukámmal szemben, mivel az ő barátai voltak, és az édesanyám inná meg a levét. Amúgy is, apám gyakran ok nélkül megverte ott előttünk, és mi tehetetlenek voltunk. Később meg már én nem akartam, hogy bárki megtudja. Nagyon szégyelltem, hogy én ilyen vagyok, velem ilyeneket lehet tenni. Azt mondták kurva vagyok, ribanc! Nem tudtam mi az, csak a hangsúlyból éreztem, hogy rossz az, akire ilyet mondanak. Hónapokig úgy bírtam ki, hogy elhittem magammal, hogy ez nem velem történik, bebeszéltem magamnak. Két személyiségem lett: egy rossz és egy jó. A rossz az nem én voltam. Egy időben meg bebeszéltem magamnak, hogy mindezt beképezem magamnak, ez nem történhetett meg velem. Amikor apám vert, és sokszor vert, akkor is azt gondoltam: a

felnőttek jók, mindent tudnak, csak apámmal nincs szerencsém, hogy pont ő az én apám. Mire megerősakoltak, már nem voltam szűz, mert a kezükkel ... szóval érti..."

„Tudja én elég vallásos vagyok és a vallás egyik alapja a megbocsátás. Ezzel két problémám volt: először is nem tudok nekik megbocsátani, mert ahhoz azt kellene mondanom, hogy »jól van, felejtjük el, nem történt semmi«. De ez nem igaz, ezt nem mondhatom, mert ez nem így van. Tehát nem tudok megbocsátani. Viszont nagy segítség volt nekem az, hogy rájöttem, először nekem magamnak kell megbocsátani, hogy miért hagytam magam. De most mégis azt mondom a 11-12 éves önmagamnak, hogy »nem tehetsz róla«. Tudja, hogy Kati egy hónapja elmondta nekem, amit magánál, amit maga felszínre hozott. Neki is azt tudtam mondani: »nem tehetsz róla!«"

„A következményeivel élek:

- az egész életemet ez határozza meg;
- most már tudom, hogy én miért nem értem, hogy valaki miért akar férjhez menni;
- milyen furcsák a nők, hogy szóba állnak férfiakkal, amikor szabad választásuk van;
- csomó dolog volt és van is, amihez én merőben másként állok hozzá;
- én férfiakkal nem állok szóba úgy mint nő;
- a férjhez menés gondolata annyira megijeszt, hogy nem is hiányzik."

„A Cobra 11 után, amikor feltört bennem ez a szörnyű múlt, az életem igazsága, akkor azt gondoltam, hogy van ez a mondás: az igazság szabaddá tesz. Ez hülyeség. Mert mit mutat a sorsom: íme az igazság és én az igazságnak rabja lettem, nem tudok tőle szabadulni, tönkre teszi a mindennapjaimat."

„Most felnőttkoromban is azt játszom, hogy bármi baj van, úgy csinállok, mintha nem történt volna semmi, nehogy valaki megijedjen, vagy másnak is kellemetlen legyen."

„Tudja mi az a két rövid mondat, ami állandóan visszacseng és nagyon fáj? Folyton azt kérdezték: »Ezt élvezed mi?« meg azt, hogy »Csináljam még?«. Ez volt az, ami engem a legjobban bántott, mert úgy éreztem, hogy amikor ezt mondták, akkor az olyan volt, mintha én akartam volna. Pedig kínzás, kinszenvedés volt."

„Szóval, hogy miért vagyok itt? Mert vashiányom van, emiatt hetek óta menstruációs vérzésem van, már lassan elfogyok, a körzeti orvos beutalót adott a nőgyógyászhoz. Én oda el nem megyek, soha nem is voltam. A fejemben láttam magam deréktól lefelé, de a lábam között nem a nőgyógyászt láttam..."

„Nem hiszek a pszichológusban, de ezt azért még elmondom: Hát én 15 éves koromtól kétevente egyszer menstruálok, átlagban. Engem nem zavart, mert nekem erre a képességemre nem volt szükségem, rettegtem attól a tudattól, hogy nekem valójában gyerekem is születhetne! Én rossz vagyok és belőlem csak rossz gyerek születhetne, ezt 15 évesen döntöttem el. Amikor a Cobra 11 c. filmrészletet láttam, amikor feltört a múltam, nos, akkor, azóta minden hónapban menstruálok, mint a Niagara-vízesés..."

„Az elmúlt hónapokban keményen küzdöttem... írtam hosszan 15 oldalt... kiírtam magamból! Olyan teher hullott le rólam, aminek a létezéséről 30 évig nem tudtam. Már nem félek attól, hogy gyerekem születhetne... és most csak vérzek, vérzek, vérzek, minden hónapban kiabál a vérem, hogy végre nő vagyok! Érdekes, hogy amíg nem menstruáltam,

30 évig, végig azt éreztem, hogy mocskos vagyok. Most, mikor mindenem csupa vér, nem érzek ilyet. Pedig a nevelt lányaim mondanak ilyet gyakran, menstruációkor."

„Nem, nem akarom, hogy a szüleim érezzék felelősnek magukat azért, ami történt. Egy picit mérges vagyok apámra, mert ilyen barátai voltak. Az édesanyámmal meg úgy vagyok, hogy nem akarom, hogy rosszul legyen. Milyen érzés lehet egy anyának, ha meg tudja, mi történt? Hát volt olyan, hogy engem leszorítottak már a konyhaasztalra, miközben az udvarról hallottam a hangját, hogy beszélget valakivel. Fogalma sem volt, hogy pár méterre mi történik. Az ember azt gondolná, hogy ilyen nincs, pedig van."

„Nem csináltak velem úgy, hogy közben a kislányt is látják bennem. Úgy néztek rám, mint egy zsák krumplira. Abszolúte nem számított, hogy én mit gondolok. Nem, nem rólam szólt a dolog. Hogy én kiprovokáltam volna? Mi a túró? Provokáltam volna ki? Nem is tudtam, hogy ilyen van. Ma már tudom, hogy az úgynevezett utózöngét én például megúsztam: mert nekem senki nem mondott semmi olyasmit, mint amit mások mesélnek, hogy felnőtt korukban még ők kapták vissza, hogy »mert te biztos akartad«, »mert te hagytad«, »miért nem sikoltoztál, menekültél, szaladtál el?«."

„Ja, az ölelés. Na hozzám aztán nem ér senki. Nekem az ölelés az egy lefogás. Hozzám a cobrás filmig férfi nem érhetett a bőrömhöz közvetlenül, de még kabáton keresztül sem. A film után elkezdtem magam gyógyítani, de nem megy!" (Természetesen a Barnahus-szolgálat gyermeknőgyógyásza segítette a nőnek.)

2016. november 16-án nyitottuk meg a Barnahus-szolgálatot azzal a céllal, hogy Magyarországon is minden abuzált és bántalmazott gyermeknek segítséget adjunk, lehetőleg azonnal. Mert a 10, 20, 30 év után adott segítség már mire jó?

A magánpraxisomban gyógyítottam egy 76 éves, súlyosan kényszerneurotikus férfit. Amikor meggyógyult, azt mondta, hogy nagyon sajnál engem, mert néztek szét végre a rendelőmben: a sarkaiban hagyta nekem a terheit, most már őrizzem én!

2017. május 26-án, ahogy Kati nevelőanyja elment, tudtam jól, hogy Kati és nevelőanyja is talán a terhek egy részét nálunk, a Barnahus-szolgálatban hagyta! De tönkrement-e az életük? Igen. Soha nem lehetnek azok már és nem válhatnak azzá, amivégre születtek erre a világra.

„KONFABULÁL” VAGY HAZUDIK A FELNŐTT?

Számos szakember van azon a véleményen, hogy a hamis feljelentések legnagyobb százaléka váláskor és gyermekelhelyezési viták esetén fordul elő.

A hamis feljelentés általában nem a gyermekelhelyezési perekben való előnyszerzésre készült szándékos kitaláció. Viszont:

- Az elhelyezési vitában egy dühös házastárs kész a legrosszabbat is elhinni partneréről, és túldimenzionálja vagy félreérti a gyermek viselkedését vagy megjegyzéseit.
- A legtöbb ilyen eset a felnőtt, általában az anya, kérdezősködésének az eredménye.
- A nemzetközi statisztika a feljelentések arányát kb. 15 %-ra becsüli.

Folyamatos vita van a hamisnak bizonyult feljelentések arányáról. Ennek során egyes szakemberek ezt rendkívül ritkának tartják, míg mások szerint a hamis feljelentés napjainkban komoly problémává kezd válni. Senki nem tudja pontosan, hány ilyen esetről van szó.

- Vannak definíciós problémák is, úgymint:
 - A megalapozatlanság nem jelent valótlanságot, ahogy a megalapozottság sem jelent feltétlenül valóságot.
 - Egyesek szerint a hamis feljelentés az összes olyan eset, mely nem bizonyult valósnak. Mások a fogalom használatát leszűkítik a szándékos hazugságra. A szándékos hamis feljelentés viszonylag kevésbé elterjedt.

Az alapellátás kéri a Barnahus-vizsgálatot gyanújuk megalapozására, hogy aztán feljelentést tudjanak tenni. Röviden a következőket írják le:

Az anya keresi fel őket, mert az a gyanúja, hogy 3 éves kislányát egyéves korában a vér szerinti apja megerőszakolta. Az anya nagyon zaklatott a Barnahus-vizsgálatban, semmi konkrétumot nem tud mondani, vizsgálatvezetőnek az az érzése, hogy minden kérdésből, mint az angolna a kézről, vadul kicsúszik. Vizsgálatvezetővel kifejezetten ellenséges az anya, azonnali eredményt vár férje ellen, akitől el is akar válni, meg nem is. Második válása lenne és elszólja magát: vissza akar menni első férjéhez Angliába, akitől szintén van egy gyermeke. A vizsgálatvezető konkrét kérdésére viszont tagadja ezt a tényt.

A Barnahus-protokoll szerint lefolytatott vizsgálat szerint megalapozatlannak tűnik az anya vádja, aki ettől egyre dühösebb lesz, és ügyvédje tanácsára felkeres egy magán szakértőt. Sajnos a szakértő egyszeri vizsgálat után szakvéleményt ad, melyben határozottan állítja, hogy neki a 3 éves kislány „elmondta”, „lejátította” azt, hogy 1 éves korában az apja hogyan erőszakolta meg pelenkázás közben.

A gyermeket meghallgattuk a Barnahus-szolgálatban, enyhe neurotikus tüneteket – kényszer cselekvéseket – mutatott a kislány. Három évesen inkább szavakban beszél, és nyomát nem találtuk azoknak az összetett, felnőtt gondolkodásra utaló szövegeknek, melyre az anya

hivatkozott. A vizsgálati szituációba sem volt bevonható a gyermek, és a magánszakértő vizsgálata három nap múlva történt. Döbbenet vettük tudomásul, hogy mire képes a „pszichológia”.

A vizsgálatkérő szerv elállt a feljelentéstől a szakvéleményünkre hivatkozva, melynek fő érvei a következők voltak:

- Három éves gyermeknek konkrét emlékei nem lehetnek az 1 éves korában történetekről.
- Apának pár órája volt a gyermekkel kettesben töltött időre, utána anya pelenkázta a kicsit. Ha apa megerősöskolja a csecsemőt, annak anya által észrevehető nyomai lennének.
- A gyermek először akkor „beszél” a korai emlékekről, amikor anya elhatározza, elvállik a második férjűtől és visszamegy az elsőhöz.
- Az apa szakértői vizsgálata megerősítette azt a tényt, hogy rendelkezik a felelősségteljes szülői viselkedést biztosító személyiségvonásokkal, gyakorolja is azt, de mint férj, ebben a házasságban kevésbé tudott kibontakozni.

Zárófejezet: anya kb. egy hónap múlva titokban a két gyermekkel kiköltözik külföldre az első férjéhez, és most onnan zajlik a válás és a peresedés a kislány elhelyezésében.

Nemzetközi tapasztalataink alapján tudjuk, és fel vagyunk készülve arra, hogy a gyermekek elleni szexuális erőszak teljes feltárására irányuló törekvésünk elkerülhetetlenül a hamis esetek számának növekedéséhez fog vezetni. Hiába nagyon alapos a mi módszerünk, sajnos divat lett váláskor bevetni aduásként az apai szexuális abuzálás gyanúját.

Az anyai feljelentésnek, sajnos azonnali, a gyermekre károsan ható hatásai vannak:

1. Miután megtörtént a feljelentés, a váddal illetett szülőnek a gyámhivatal nem engedélyezi, hogy láthassa a gyermekét. Ez gyakran több hónapig, akár évekig is eltarthat, noha az ártatlanság véelme az igazságszolgáltatás alapelvei közé tartozik.
2. Az meg végképp nem szolgálja a gyermek mindenek felett álló érdekének biztosítását, hogy a gyámhivatal ügyintézője is próbálja, akár többször is meghallgatni a gyermeket, és mindig az anyja (és sohasem az apja) jelenlétében, amikor általában úgy kérdez a gyermektől, hogy „Ugye apukád ezt és ezt tette veled?”. Ebben a szakaszban már legtöbbször apa nem él a családdal, a gyermek pontosan érzi, hogy anyjától függ a sorsa, ki van neki szolgáltatva, lojalitásválsággal küzd, de kénytelen azt mondani, amire anyja betanította.
3. Az iratanyag tanulmányozáskor számtalanszor látjuk, hogy a gyermeket a gyanú felébredésének pillanatában a szülő pszichológushoz viszi terápiába, ahol a terapeuta (aki azt hiszi, hogy az erőszak valóban megtörtént) ilyen jellegű kezelést alkalmaz vagy próbál alkalmazni, és ezáltal az anya által kitalált eseményt rögzíti a gyermek tudatában. Sajnos ez az eljárás még akkor is eredményezhet bántalmazásról történő beszámolót, ha az sohasem történt meg.

A Barnahus-szolgálatunk működésének 3,5 éves tapasztalata alapján úgy látjuk – de adataink semmilyen általánosítható következtetés levonására nem alkalmasak –, hogy napjainkban az

anyai feljelentést gyakran (bár nem minden esetben!) vádeljárás követi, ami aztán felmentéssel végződik.

Tudunk olyan esetről, hogy anya Budapest öt különböző kerületébe költözött el egy év alatt, így elérte, hogy ha az egyik kerület nyomozhatósága megszüntette a nyomozást bizonyítékok hiányában, rögtön utána egy másik kerület rendőrségén tett feljelentést.

A válási és gyermekelhelyezési viták során nagyon sok mindenre képesek a szülők, és ezenközben csak arra nem figyelnek, hogy mi lenne a gyermekük mindenkifelett álló érdeke, és hogy ezt nem kellene, hogy megsértsék!

Számos kollégám a szakmából azon a véleményen van, hogy a feljelentések legnagyobb százaléka váláskor és a gyermekelhelyezési viták során fordul elő. Sajnos semmilyen statisztikai vizsgálat erre nincsen sem Magyarországon, sem külföldön.

A hároméves vizsgálati adataink statisztikai feldolgozását és a Barnahus-szolgáltatások adatgyűjtését hamarosan megkezdjük. Tapasztalatainkra hagyatkozva, nálunk sok olyan kisgyermeket vizsgálunk, akiknél megtörtént, akár évekig is tartott a szexuális abuzálás és másodfokon jogerős ítélet is született a vádlott ellen.

Általában válás alatt az anya keres meg bennünket telefonon, az egész ország területéről hívtak már minket (ritkán az anya ügyvédje, és még ritkábban a gyanúba kevert apa), hogy hallott a Barnahus-szolgálatról és Barnahus-vizsgálatot kér. Az ügyviteli vezető tájékoztatja az anyát, hogy minden birtokában lévő ügyiratot küldjön el nekünk, amit stábunk aztán alaposan tanulmányoz.

Leggyakrabban csak a mi szemünk „szúrja ki” azt az egy-két mondatot az iratanyagból, ami megalapozza a gyanúkat, hogy az anya részéről alaptalannak tűnik a gyanúsítás. Természetesen alaposan mérlegeljük a következő tényezőket is:

- Van olyan eset, amikor a másik szülő tudomást szerez a szexuális bántalmazásról és elhatározza, hogy elválik az elkövetőtől, miközben feljelentést is akar tenni vagy tesz.
- Van olyan esetünk, hogy a már hosszú ideje folyó szexuális bántalmazásra a válás idején derül fény, mert a család szétesésétől félő gyermek egyszer csak elmondja, ami már megtörtént, illetve az elkövető szülőnek sokkal nehezebb meggyőznie a gyermeket arról, hogy tartson titkot, mert már napi szinten nem találkozik a gyermekkel.
- Sajnos olyan esettel is találkoztunk, hogy az ideiglenes elhelyezéssel a bántalmazóhoz kerül a gyermek, úrrá lesz rajta a félelem, és valakinek beszélni kezd arról, hogy fél attól a szülőjétől, akinél a bíróság ideiglenesen elhelyezte.

Serdülők és idősebb gyermekek feljelentései

Tíz évvel ezelőtt rendőrségi kirendelésre egy 16 éves kamaszlányt vizsgáltam. Kitartott a feljelentése tartalma mellett makacsul:

A szomszédban lakó bácsi (86 éves), fényes nappal a parkban, ahol ő még három barátnőjével ült a padon, bevonszolta őt a bokorba, meg akarta erőszakolni, és ő nem tudott menekülni.

Behívtam az idős férfit, akit az ablakból figyeltem, ahogy közeledett a rendőrség felé: 150 cm magas, 50 kg-nál nem több, nagyon csoszogva járó embert láttam.

A beszélgetés után újra leültem a kamaszlánnyal, aki végül elmondta, hogy bosszút akart állni az öregem, aki az unokáját (24 éves fiú) eltiltotta tőle, megakadályozta, hogy szerelmük kibontakozzon.

Iratanyag tanulmányozásából kiderülhet, hogy a kamaszlány azt mondja anyjának, hogy:

- mintha ezt vagy azt látta volna;
- ezt vagy azt hallotta, amint apja a másik szobában valakinek mondta;
- saját fülével csak azt hallotta, hogy nevelőapja egy veszekedésben vér szerinti anyjának azt mondta: „ha nem szexelsz velem, felmegyek a lányodhoz, a szobájába”; stb.

Vizsgált eset a következő:

A 18 éves, gyönyörű nagylány nevelőapja ellen vall (aki 28 éves), hogy többször szexuálisan zaklatta. Ami végül is kiderült: a nevelőapa forszírozta, hogy a már nagykorú lány költözzön el otthonról, mert tényleg volt a nevelőapának olyan vágya, hogy de jó lenne szexelni a lánnyal (az élettársa 12 évvel idősebb volt, szóval kívánatosabb lett a lány, mint az anyja, de megtartóztatta magát. Azzal viszont nem számolt, hogy a lány „levette” a férfi tudatalatti vágyakozását és a lány is szerette volna. Ezért nagyon zokon vette, hogy el kell költöznie: feljelentette a nevelőapát).

Jó lenne, ha már úgy működhetne a Barnahus-szolgálat, hogy kizárólag nálunk történik a gyermek meghallgatása, az alábbiak érvényesülése mellett:

- Legyen ott a rendőr, az ügyész és egy bíró, tegyenek fel minden lehetséges kérdést a kihallgató pszichológusnak, és rajta keresztül a gyermeknek.
- Érvényesüljön a multidiszciplinaritás és az interagency a kihallgatást megelőző jelzőrendszeri, vizsgálatot megelőző stábülésen, és a vizsgálatot kérő szervvel a vizsgálat megtervezésekor.
- A jelenlegi jogszabályoknak eleget téve az igazságügyi pszichológus szakértő is legyen jelen a Barnahus-szolgálatban történő kihallgatáson, és a videófelvételt, annak nonverbális kommunikációját elemezze.
- A Barnahus-szolgálatban történő kihallgatást követően azonnal kezdődjön meg az abúzusgyanús gyermek speciális, maximum 4 alkalmas terápiája, melynek felvételei és azok szakértő általi elemzése legyen része a nyomozati szaknak.
- És végül lehetőleg csak egyszer legyen kihallgatva az abúzusgyanús gyermek.

MIÉRT?

Amikor a felnőttek és a hatósági személyek megpróbálnak utánajárni a gyermek kijelentéseinek, a később hamisnak bizonyuló vádak rögzülnek, és mivel a gyermek kénytelen a mai „gyermekbarát” igazságszolgáltatás keretein belül többször is elmesélni, elmondani, különböző embereknek, a kezdetben kitalált történet:

- egyre valószínűsőbbnek tűnhet annak, aki hallgatja,
- egyre valószínűsőbbnek tűnik a gyermeknek is, aki mondja.

Egy szellemes, rövid kis kísérlet, melynek résztvevői az igazságügyi pszichológus szakértők, jól bizonyítja ezt:

A repülővel sokat, sokfelé utazó 7 éves kislánynak a rendőr azt mondja: „úgy tudom, hogy láttál a repülőn egy krokodilt”. A fiú tiltakozik, nem, ilyen soha nem fordult elő, de nem is történhet ilyen.

Egy hét múlva a pszichológus szakértő, aki elsőként vizsgálja a gyermeket, tényként közli vele: „úgy tudom az iratanyagból, hogy láttál egy krokodilt a repülőn”. A gyermek tiltakozik, de már nem olyan hevesen.

A harmadik alkalommal a kihallgató rendőr azt mondja: „két embernek már elmondtad a krokodilos sztorit, kérek neked is meséld el”. Látszik a gyermek szemén, hogy mélyen elgondolkodik, mintha „szemléletváltás” történne nála, és bizonytalanul ezt mondja: „hát lehet”.

Az 4. hivatalos személynek már maga kezdi mesélni nagy vehemenciával, részletgazdagon a „krokodil a repülőgépen” sztorit.

Mire világít rá ez az ártatlan, aprócska kísérlet?

1. A gyermekek hisznek a felnőtteknek.
2. A gyermekek figyelnek arra, hogy egy beszélgetésben mit tart fontosnak a felnőtt, mit emel ki az ő történetéből. Ezeket az elemeket elraktározza és később beleszövi a történetmesélésébe. Meg akar felelni a felnőttek elvárásának.
3. A hatóságok előtt többször megismételt nyilatkozatok (rendőrség, gyámhivatal, családsegítő, nem egyszer 5-6 igazságügyi szakértő, a gyermeknőgyógyász, a pártfogó stb.) a gyermeki fantázia mélyebb rétegeit érintik, amikről kevés tudomásunk van – csak egy hosszú terápia tudná valójában feltárni.

Tehát igaza van a Barnahus-modellnek! A feljelentést vagy a megalapozott gyanút követően, szinte azonnal meg kell, hogy történjen a Barnahus-szolgálatban speciális kihallgató módszerrel és speciálisan kiképzett gyermekpszichológus által a gyermek kihallgatása, melyről videófelvétel készül, arról szó szerinti jegyzőkönyv, és ezeket elemezve a szakember megírja a szakvéleményét. Ez a folyamat ki kell, hogy váltsa a gyermek újbóli kihallgatását! A gyermek mindenképp felett álló érdekének biztosítása is ezt kívánja.

Az újbóli és újbóli kihallgatások nem egyszer súlyos retraumatizációt okoznak. Hivatalos emberek segítik hozzá a gyermeket, hogy „összeálljon” benne a kép, hogy mi is történt vele (aki közben okosodott is, mert eltelt mondjuk 1-2 év), és szemünk láttára omlik össze a gyermek,

amire rásegít az anyai összeomlás is, aki a rendőri kihallgatás alatt saját fülével hallja akár a legapróbb részleteket is, és súlyosan megszegyenül anyai szerepében. Sőt, rájön arra is, hogy akár olvashatott volna az apró gyanújelekből, de nem tette meg, emiatt súlyos önvádat él meg, amiből tovább traumatizálódik a gyermek, mert ő meg sajnálja az anyját.

A fegyverek egyenlőségének elve

A gyermekeknek és a felnőtteknek is számos kára származhat két gyakori hibából:

- ha elmarad a bántalmazott gyermek azonosítása,
- ha tévesen állapítanak meg erőszakot, mivel az nem történt meg.

Az alábbi esetet is a Barnahus-szolgálatban vizsgáltuk:

Egy távoli megyéből a rendőrség kéri az igazságügyi pszichológiai szakértői vizsgálatot a Barnahus-szolgálatban, Barnahus-módszerrel.

Jön két rendőrnnyomozó, előző éjszaka már itt alszanak városunkban, szóval „nagy a felhajtás”. Ezt az anya közli velem, aki 5 éves kislányával és az anyai nagymamával jön, ő jelzi felém, hogy „nagy a felhajtás”, tehát neki van igaza, hogy azt a gazembert feljelentette. És itt most ő igazságosztást vár tőlünk, addig el nem mennek. Nagymama testbeszéddel erősít rá és ad nyomatékot az anya szavainak, és kicsit még csalódott is, hogy én nem mutatok ijedt arcot.

Az iratanyagot áttanulmányoztuk. Válfélben van a házaspár (anya akar válni, mint később kiderül anyja nyomására, és ennek a nyomásnak az az alapja, hogy a nagymamáék vették a fiataloknak a családi házat a nagyszülők lakóhelyén, miközben a férj a házasságkötés után saját lakóhelyén, saját házában képzelte el a közös élet indítását, de ez csak képzelet maradt). A nagymama úgy érezte, hogy most is ő irányít, a vizsgálatban is. Kicsit csalódott és nagyon dühös rám, mert nem hívom be a vizsgálati helyiségbe, hiszen a kirendelő határozatban az ő személyiség vizsgálata nincs feltüntetve.

A várószobánkban, ahol gyakran 6-8 órát eltöltenek a vizsgálandó felek, a Barnahus-szolgálat ügyviteli vezetője a háziasszony egész nap. Etet, itat, vigasztal, meghallgat, játszik a gyermekekkel, sétálni viszi őket vagy a játszótermünkbe; ha kell, dohányzik az egyre jobban szorongó szülőféllel, kávét, teát szolgál fel, vagy ha kell, ebédeltet. Sokszor délután nem akarnak a gyermekek hazamenni, olyan „jó dolguk” van nálunk.

Anya megerősíti a nap végén, hogy elhibázott lépés volt a házasságkötés. Életvitelszerűen soha nem éltek együtt egy lakásban (ki-ki a magáéban élt), de megszületett a gyermek, akinek láthatására igényt tartott az apa. Ilyenkor, nagymama szerint, az általuk vett házban lebzselés és ette a főztjüket az apa, nahát ebből elege lett öt év után. A válókereset beadása után kiderült, nem olyan egyszerű a válás, az anya is elbizonytalanodott. Ekkor az anya finoman el kezdett vádaskodni a családsegítő felé, amire az alapellátás úgy reagált, hogy ők mást is látnak, azaz, hogy az anyai nevelés miatt védelembe kell venni a gyermeket és az anyai nagymamánál kell a kislányt elhelyezni.

Erre anyának rögtön eszébe jutott, hogy 2 évvel ezelőtt kezdve a mai napig az apa az ő szeme láttára, az ő lakásában különböző módon szexuálisan bántalmazza a kislányt. Különösen az jutott anyának eszébe, hogy 3 éves volt a kislánya, amikor egy apai kapcsolattartás után nyugós volt az átvételkor, anya megkérdezte, mi baja, és mintha a gyermek a télikabátban, kesztyűben a nemi szerve felé nyúlt volna, hogy az fáj neki. Anya szerint ekkor kezdődött a szexuális zaklatás. Az apa a láthatáskor egyszer-kétszer meztelenül fürdik a kislányával, és amikor benyit a fürdőszobába az anya, ilyenkor annyira elborzad (újra és újra), hogy lerohan a földszintre, bebújik az ágyba és elalszik. „Történjen, ami történik” – mondja, de ő nem akar tudni róla.

A rendőrség, mint oly sok más esetben, apára vonatkozóan is tesz fel kérdéseket, hogy nyilatkozzon a szakértő, de hogyan. Az apa vizsgálata nélkül? Még mindig nem elterjedt gyakorlat a komplex családvizsgálat elrendelése, pedig indokolt lenne. Talán törvény kellene rá?

A nap végére a napnál is világosabb, hogy az anya számtalan hivatalos helyen úgy nyilatkozik, hogy az apai szexuális abuzálásokat ő szemtanúja volt – de ez nem igaz. Neki a nagymama mondta ezt, akinek állítólag a kisgyermek mondta.

A gyermek a VILÁGJÁTÉK® Teszt vizsgálatban felépíti azt a világot, ahogy benne a saját megélt világa leképeződik – majd hanyatt esek attól, amit látok! Szülei még menyasszony-vőlegény státuszban és köztük a nagymama, az „anyacsászárné”, mondja a kislány, aki a Barnahus-vizsgálatot indokló hamis feljelentést generálta.

Szakkonzultáns pszichológus kollégám a VILÁGJÁTÉK® Teszt videófelvételét elemezve azt mondja, hogy ő lát egy traumafeldolgozás részletet, ami trauma az apához köthető az egyéb jelek miatt, de ebből semmilyen következtetést nem lehet levonni. Többszöri világépítés, hosszabb távon történő játéktevékenység megfigyelése kellene, ahol a bővülve ismétlődő elemek utalnának átélt trauma feldolgozásra.

Itt említem meg, hogy a vizsgálószoba technikai berendezéseit minden évben jobbra cseréljük. Gyermekeket vizsgálunk, alig hallhatóan beszélnek, forognak, járkálnak VILÁGJÁTÉK® Teszt közben is. Tehát kellett még egy plusz kamera és plusz mikrofon, mert a szorongó gyermekek lehalkult beszédét is pontosan hallanunk kell a videófelvételen.

Fáj a vizsgálónak, amikor az 5 éves kislány spontán megfogalmazza: „Nem én nem akarok menni apához, hanem anya nem akarja, hogy én menjek apához.”

1. Az anya és a nagymama csalódottan hagyták el a Barnahus-szolgálatunkat.
2. A rendőrök viszont „sikerélménnyel” távoztak. Korábban – soron kívül – igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálatot kértek, amiben a szakértő leírta:
 - „A gyermek apával kapcsolatos szexuális jellegű történésekről sem spontán, sem kérdéseket követően nem beszél, tagadja azok megtörténtét.”

-
- „Anya konzekvensen apa ellen neveli a gyermeket, így eshetett meg, hogy a kislány arról számol be, hogy csuklóját eltörte apja, de ez nem élményszerű, meg orvosi láttelel sincs róla. Anya szerint: »ő úgy látta.«”

Véletlenül derült ki, hogy a rendőrök azért vállalták a hosszú utat a Barnahus-szolgálatba, mert azt hitték, itt aztán kiderül az igazság, amit az anya olyan hőn áhítva vár el a nyomozástól, és egy picit csalódottak voltak. A mai napig nem tudom, hogy a Barnahus-szolgálatban csalódtak, vagy azért, mert bizonyíték hiányában meg kell szüntetniük a nyomozást.

Csalódott vagyok én is. Szakértő kollégám tūpontos, kiváló szakértői véleményt adott, nem lett volna már szükség Barnahus-vizsgálatra. Noha nem kérdeztem rá a vélelmezett „szexuális” bűncselekményekre, utánkövetéses vizsgálatokból tudjuk, a gyermek egész életére kiható pszichés traumára felnőtként is szomorúan emlékeznek vissza ezekre a vizsgálatokra. És most megtörtént az, aminek nem szabadna: a gyermeket a Barnahus traumatizálta.

MIÉRT ÉN? MIÉRT NEM Ő?

Egy szép tavaszi napon, egy három évtizede kiválóan működő nevelőszülő kereste fel az illetékes szakszolgálatot, hogy kérése lenne. Multidiszciplináris szakemberi stáb előtt mondta el a következőket:

„Mint tudjuk öt gyermek van nálam nevelésben. Egy leány 22 éve, egy fiú 20 éve, egy 15 éves lány, aki szakközépiskolába jár, egy lakóhelytől távoli városban, tehát évközben kollégista. A 13 éves Bori most 7. osztályos, enyhe értelmi fogyatékos, 10 éve van nála, és egy kisiskolás lány.

Bori viselkedése ennek a tanévnek az elején jelentősen megváltozott „kibukott valami iskolai probléma: tanároknak felmerült az epilepszia gyanúja, a kisrohamok jelenléte, ezért szeptembertől ez idáig vizsgálták, de minden lelete negatív. A szeptemberi tünetek jelenleg is megvannak:

- szomorú, magába forduló lett az addig cserfes, barátkozó kislány;
- étvágytalan, sokat fogyott;
- órákon, otthon is gyakran elrévedezik, ha szólnak hozzá, olyan, mint aki félálomból ébred.”

Nevelőszülő még elmondta, hogy ő már intézkedett „fű” alatt (gyámmal nem egyeztetett), vagyis a nevelőszülő Borit és testvérét ki akarja venni a megszokott iskolájukból, és egy másik iskolába akarja járatni, bentlakással.

Furcsának tartottam, hogy a nevelőszülő ennyit intézkedett, utánajárt, eltökélt volt, hogy szeptembertől kollégisták legyenek a lányok. Nevelőszülő elmondta még, hogy mióta Bori tudja, hogy őstől kollégista lesz, feltűnően fel van szabadulva, jobb lett a kedve, elkezdett enni.

Évekkel ezelőtt volt ez az ülés, de ma is pontosan érzem, amit akkor: össze vagyok zavarodva, valamit homályosan érzek, van egy kis rossz érzésem és halványan megszólalt a véscsengő bennem, de nem tudok rájönni, hogy miért.

Ősszel elkezdődött a tanév, Bori az új iskolájában kezdte a 8.osztályt. Pár hét múlva egy szakközépiskolából az ifjúságvédelemért felelős tanárnő remegő hangon hív fel, és kéri, „vizsgáljam” meg Julit, akit nevelőszülő nevel, tizedik osztályos és tegnap, hétfőn drámai dolgokat közölt a kollégiumi nevelőjével.

Azonnal megyek és a következőt tudom meg a kollégiumi nevelőtől:

Julii vasárnap szobatársaival a kollégium ablakán félmeztelenül kihajolva kisebb feltűnést keltett. Fényképeket is készítettek, melyeket felraktak a Facebookra, amit hétfőn a kollégiumi nevelő látva, szobájába hívatta Julit is, kérdőre vonta, mire a lány azt mondta: „mit van úgy oda a nevelő, mond ő neki olyat, ami nagyobb durranás lesz”.

És Julii elmondta: vasárnap a nevelőszülőnél a lakásban, már a visszautazáshoz készülődve, saját szobájából lement a földszinten lévő konyhába, ahol a szennyestároló

padon ült letolt gatyában a nyugdíjas korú nevelőapja és ágaskodó nemi szerve félig Bori szájában volt, aki rá volt borulva teljesen a nevelőapja meztelen ölére.

A kollégiumi nevelő nem hallott még ilyent. Kérte, hallgassam meg Julit, ezt csak hazudni lehet, biztos csak kitalálta, hogy mentse magát.

Julit másnap hallgattam meg az iskolájában. Sok zűrje volt a lánynak az iskolában is: pl. órán ő is és más osztályba járó szerelme egy időben kikéredzkedtek a toalettre, ott szexeltek, és az erről készült képeket rögtön posztolták, majd visszamentek az órára.

Elkezdtünk beszélgetni és nekem majdnem megállt a szívverésem.

A lány, akit látott orális szexuális aktus közben az, Az a Bori, akiről egy évvel ezelőtt nevelőanyja beszélt, hogy más iskolába akarja írattatni, és azt akarja, hogy legyen kollégista. És Juli csak mondja, mondja, hogy a másik nevelt fiú is látta, mert ő felsikoltott és a hangra a fiú kilépett a szobájából. Ők nyáron is sejtették már, hogy a pincében történik valami, sőt tavaly nyáron többször majdnem látták, azaz majdnem rajtakapták őket a pincében, de biztos lefelé menet zajt csaptak, mert már csak azt látták, hogy olyan furcsán, szétrebbenve álldogálnak ott a nevelőapja és Bori. Tavaly is, idén is a nevelőanyjuk, egy krónikus betegség miatt hosszú hetekre távol volt, gyógykezelésen. Juli elmondja, hogy ő és a fiú felhívták többször is a nevelőanyjukat, és elmondták neki a gyanújukat, de az először is lehordta őket, hogy hogy lehet ilyen szennyes a fantáziájuk, aztán meg azt mondta, nyugodjanak meg, ha haza megy, majd beszél a férjével.

Végtelenül szégyelltem magam, azt éreztem, hogy menten megsemmisülök. Hogy lehettem ilyen buta, figyelmetlen. Miért nem hagytokoztam jobban a megérzéseimre! Ha akkor, azon a tavaszi napon nyitottabb elmével figyelek, rá kellett volna jönnöm, hogy Bori megváltozott viselkedése mögött lehet szexuális abúzus (de nem epilepszia) gyanúja.

Fájón gyötört a lelkiismeret: ha akkor hallgatok a megérzéseimre, akkor ezen a nyáron már nem abuzálta volna a nevelőapja újra.

Most nyert értelmet a nevelőszülőnek az a mondata, miszerint Bori „mióta tudja, hogy elmehet kollégiumba (azaz 8. osztályban iskolát és otthont vált), fel van szabadulva.”

Istenem, szegény lány! Most már értem! Azért érez felszabadultságot, mert abban reménykedik, hogy megszabadul az abuzálójától.

Megnéztem a jegyzeteimet, amit azon a tavaszi napon készítettem. (Én voltam az egyedüli, aki jegyzetelt a team tagjai közül.) Az egyik lap tetejéről szinte „leugrottak” azok a mondatok, ahol 4 pontban a nevelőszülő összeszedte Bori tüneteit, de a népes szakemberi team egyetlen tagja sem gondolt szexuális abúzusra.

Ekkor eszembe jutott 1968 ősze. Első nap az iskolában, mi lányok vihorászunk, a fiúkkal cicázunk és sokára vesszük észre, hogy egy lány osztálytársunk, a Gizi, szótlánul ül a leghátsó padban. Olyan, mint a partfisnyél, le van fogyva, ha szólunk hozzá, csak halkan rebeg valamit. Órán nem figyel, szünetben elvonul. Kicsit csúfoltuk, aztán békén hagyjuk, el voltunk foglalva azzal, hogy mi 8. osztályosok vagyunk az urak az iskolában, vagyis a királynők. Három hét múlva alig tűnt fel, hogy Gizi nem jött iskolába (és nem is fog, mondta az osztályfőnök). Sőt valaki azt hallotta, két kisebb testvére sem jár már a suliba. Kicsit haragudtunk Gizire. Nahát, el se búcsúzott tőlünk, mert csak az lehet, hogy elköltöztek.

A téli szünet után az orosz tanár súgta meg néhányunknak, hogy az F. lányok intézetbe kerültek, apjuk börtönbe, mert „használta arra” a lányait, és anyjuk szégyenében felakasztotta magát.

F. Gizit én láttam három héten át. Sohasem felejttem el az arcát, a meggörnyedt alakját. Láttam milyen egy súlyosan szexuálisan abuzált kiskamasz lány. Borit „lefestette” a nevelőanyja tűpontosan. És én nem kapcsoltam! Szégyelltem magam. Úgy éreztem, egy életre leckét kaptam.

A hivatalbóli feljelentés után elindult a nyomozás és az első kirendelt igazságügyi pszichológus szakértő feltárta, hogy a kislány több mint egy éven keresztül a dantei pokol bugyrait járta meg. A nevelőanyja férje gátlástalanul élte ki szexuális vágyait a védekezésre képtelen, kiszolgáltatott kislányon.

De ugorjunk időben vissza ahhoz a szeptemberi naphoz. Kedden Juli beszél arról, hogy mit csinált a nevelőapja Borival, én már a harmadik szakember vagyok, akinek elmondja. Mire velem a végére ért, iskolája értesítette a gyámját, az a TEGYESZ-t és másnap „lecsaptak” a nevelőszülői házra. A nevelőanyát röviden, telefonon tájékoztatták, hogy mi a gyanú, és hogy mind az öt gyermeket azonnal elviszik a házából. A gyermekek ezt akkor tudták meg! A befogadóba kerültek, néhány sebtiben összekapkodott holmival. Következő év késő tavaszán Bori 2. éve abban az intézetben él, ahová nevelőszülője szánta, de búskomor, sovány, nem tanul, nem beszél. Terápiát kér a nevelője, így találkoznak először személyesen.

Tudom, hogy a tárgyalás folyik a bíróságon, és azt is, hogy a perszakaszban eddig már ötször (!) kihallgatta a bírónő a kislányt. A terápiát előkészítő első találkozást azért vállalom, mert a gyám arról tájékoztat, hogy a bírónő azt mondta neki, hogy két nap múlva ítéletet hirdet.

Elindul a terápia, kamerát használok (a Barnahus-szolgálatot gőzerővel szervezzük közben, 2015-öt írunk ekkor). Sokszor megnéztem azóta a felvételeket. A kislány siratja elveszett otthonát: visszatérő kérdése, hogy „miért nekünk kell elhagynunk az otthonunkat”. Teljesen gyökértelenné vált, senki, de szó szerint egyetlen hozzátartozója sincs. (Apja, anyja eltűnt a szakellátási védőhálóból még Bori kicsi gyermekkorában, testvéreivel együtt.) A nevelőszülőnél nevelkedő legkisebb lány is, akit Bori testvéreként szeret, abba az intézetbe került, ahová ő, de nem egy szobában vannak. Nevelőt megkérdeztem: azért, hogy ne emlékeztessék egymást a múltban történetekre. Annyit el tudok intézni, hogy egy szobába kerüljenek, ettől láthatóan felvidul. „Ez jó!” - mondja.

Az utolsó tárgyalásra a gyámja elkíséri. A tárgyalási nap után felzaklatva keres fel és mondja el: a bírónő újra kihallgatta Borit úgy, hogy egy üres terembe behívatta bíró kollégáit is, fekete talárban voltak mindannyian (Bori ettől már nagyon megijedt), és azt mondta a kislánynak (mivel az orális szexuális aktusban volt meggyanúsítva a vádlott, hiszen erre volt két szemtanú), hogy ha elmondja, hogy milyen ízt érzett a szájában, akkor hisz a bírónő a lánynak.

A gyám felzaklatva, kiborulva, élve gyámi jogával, kérte a tárgyalás áthelyezését a megyeszékhelyre. Többet nem hallgatták ki Borit, 1 év múlva jogerősen négy és fél év börtönben letöltendő büntetést kapott az abuzáló férfi.

Most, ahogy az esetismertetést írom, most is tisztán hallom, amint folyton azt kérdezi Bori, hogy miért ők, és miért nem ő, azaz miért nem a bántalmazót távolították el a közös otthonból. És én nem tudtam akkor kielégítő magyarázatot adni erre a kérdésére.

Azóta tudom, hogy pl. az Amerikai Egyesült Államokban az esetek minimum 50 százalékában azonnal, a bántalmazót távolítják el otthonról. Bori esetében is lehetett volna ezt tenni, csak ne lenne ott az a hátsó gondolat, hogy a nevelőanya tudott férje „dolgairól”, de szemet hunyt felette, nem akarta elhinni a férjéről, viszont próbált cselekedni: kollégiumba akarta juttatni a lányokat.

Utolsó utánkövetéses vizsgálatunkból tudjuk, hogy Bori utógondozói ellátás keretében szakmát tanul, még az intézetben lakik. Szomorú, szótlán, magányos fiatal felnőtt lett belőle.

AMIKOR A SÁL BESZÉL

Egy téli napon nagyon megtört hangú anya hív: reggel voltak a rendőrségen feljelentést tenni, onnan a Gyermek Ideggondozóba (GYIG) irányították őket, de nem érti, hogy miért, mert nem látja idegbetegnek a fiát (14 éves), tény, hogy enyhe értelmi fogyatékos. A GYIG-ben azt mondták: menjenek a Barnahus-szolgálatba – és adtak egy telefonszámot.

Időpontot adok az anyának, másnap jön, hoz egy papírt, ebből tudom meg a kihallgató rendőr nevét. Beszélek vele, ígéri, ki fog rendelni igazságügyi pszichológus szakértőnek, tehát készítem elő a vizsgálatot. Ő is ki fogja hallgatni a gyermeket, neki is az az egyik feladata, hogy megállapítsa, élményszerű-e, amit a gyermek elmond. És nekem is ez a feladatom.

Azt megtudom, hogy egyszer már otthon elmondta a gyermek a nagynéninek, hogy mi történt vele, utána a szüleinek, utána a rendőrnemzetnek, aztán el kell mondanom nekem, később újra a rendőrnemzetnek. Utóbbinak egy napon kétszer egymás után, mert először kérdés-felelet formájában végigmennek a történeteken, majd a rendőr szünetet tart, aztán újra végigmennek a történeteken.

Rendőr: „Ugye azt mondtad az előbb, hogy...?”

Gyermek: „Igen.”

R: „Akarod még valamivel kiegészíteni?”

Gy: „Igen...” / „Nem...”

Több ilyen kihallgatáson voltam már megfigyelő a Barnahus-szolgálatban: borzalmas. Az anyák végig ott ülnek a lányaik vagy a fiaik mellett, megrendülten hallgatják, amit már hallottak persze, de most mégis más, a rendőr előtt... Láttam anyát, aki elájult, de vannak, akik a második kihallgatást végig könnyezik, és volt olyan szülő is, aki kérte, hadd menjen ki a szobából, mert nem bírja. Általában a szülő nem akar jelen lenni a gyermeke kihallgatásakor.

Van persze olyan szülő is, aki túlságosan ragaszkodik ahhoz, hogy bent legyen a bekamerázott szobában. Sajnos, ilyenkor rendre kiderül: be volt tanítva a gyermek, és anyuka azt akarta ellenőrizni, hogy a rendőr előtt azt mondja-e a gyermek, amire ő betanította. Időnként olyan nagy a feszültség az anyában, hogy amikor a gyermek kimondja, amire betanították, anya zokogásba tör ki, teátrálisan kirohan a szobából. Nos, ez erősen megtévesztő is lehet, mert a vizsgáló hajlamos azt vélelmezni, hogy anya azért zokog, mert az 5 éves lánya elmondta egy mondatban, hogy a szomszéd bácsi mit csinált a 3,5 éves testvérével (Konkrétan: „Egyszer lehet, hogy belenyúlt a popójába vagy a puncijába, nem tudom hol, hogyan, mikor” - mondja a kislány.) Ez az ok-okozati összefüggés azért nem életszerű, mert kb. az eltelt 4 hónapban sokszor, sok helyen elmondatta már anya ezt a gyermekkel. Ügyész, rendőr meglátása inkább az, hogy az anya feszültsége oldódott a zokogásban: „vajon itt a Barnahus-szolgálatban három hónappal a feltételezett bűncselekmény elkövetési időponttól, elmondja-e a lányom, amire betanítottuk? Mert ha nem, én, az anya kerülök bajba!”

De kanyarodjunk vissza a 14 éves fiúhoz. A feljelentés tárgya a következő:

Kb. 1 hónappal ezelőtt, rokoni körben arra figyeltek fel, hogy telefonhívásokat kap a fiú, amiket nem fogad, viszont az SMS-eket elolvasva zavarttá válik. Keresztanya belenéz a telefonba és elborzad: a fiú nagybátyja írogat. Utal a közelgő téli szünetre, arra, hogy ugye ugyanazt csinálják majd, csinálhatja majd a fiúval, amit nyáron csinált, és beígér egy biciklit jutalmul.

Keresztanya botrányt csinál, a fiú végül is beszél, és így lesz feljelentés a nagybácsi ellen; szexuális bűncselekmény gyanúsítottja lesz.

Iratanyagból látom, hogy Palika egy faluban él a szüleivel. Anyja második házasságából született, enyhe értelmi fogyatékos, kisegítő iskolába jár, felső tagozatos, jó tanuló, jó gyermek a kollégiumban, ahol nevelői leírják, hogy szerető, kiegyensúlyozott családja van: ritka ma már az ilyen.

Mélyinterjút tervezek. Gyógypedagógusi az első diplomám, sokáig tanítottam is, értek a debilis gyermekek nyelvén, szeretek velük beszélgetni, mert azt mondják, amit láttak vagy látnak, nincsenek prekoncepcióik; a tényeket, az átélt élményeiket befolyásoló intuícióik nehezen vagy alig befolyásolhatók. A véleményük, nézetük mellett végsőkéig kitartanak: „az úgy volt és nem másképp”.

Palika nagyon szimpatikus, 14 éves fiú, kontaktus kész, de tartózkodó, várja a kérdéseimet. Addigra már tudom a feljelentés tárgyát képező anyai elmondást:

„Előző nyáron, szünetben, nagybátyámmal elengedtük a fiút pár napra. Egy apartmanban laktak. Hazajöve fiunk elég szűkszavú volt, de be tudtuk annak, hogy kamaszodik. Az kicsit furcsa volt, hogy vasárnaponként nem akart visszamenni a kollégiumba, ott bennünket hosszan ölelgetett és kérte, hogy menjünk is érte pénteken, noha már 7. osztályban egyedül járt haza. Melyik anyának ne esne jól, hogy kamaszodó fia így ragaszkodik hozzá? - erre gondoltam. Azt láttam otthon, hogy sokszor elréved a gondolataiban, ezt is betudtuk a kamaszodásnak.

Aztán amikor mindent megtudtam, összeomlottam. Táppénzre kellett mennem, mert csak sírtam meg reszkettem. Amit tudunk, hogy három éjszaka orális szexuális aktusra kényszerítette az öreglegényként élő vér szerinti fiútestvérem a fiamat!

Ezek után képes volt még a téli szünet előtt is üzengetni a fiamnak, hogy csinálhassa vele otthon, a falunkban, a téli szünetben! Nem akarom elhinni! Jó lenne, ha csak egy rossz álmom lenne!”

Palikával messziről indulunk: iskoláról, tanulásról, szülőfalujáról beszélgetünk, a nemrég lezajlott téli szünetről, aztán a régebbi nyári szünetről. Átbeszélünk egy napjának, majd egy hetének, aztán egy hónapjának, végül egy évének a történéseit. Többször elmondom a gyermeknek, hogy nagyon fontos, hogy mindent elmondjon nekem azokról a dolgokról, amik tényleg megtörténtek vele. (Az értelmi fogyatékosok logikus gondolkodása, időérzéke különböző mértékben sérülhet: tehát a bevezető kérdéseimmel megtapasztalom, hogy Palika mennyire sérült ezen a téren.)

A fentiek után áttérek a lényegi eseményre:

- Miért vagy ma itt?
- Mondj el nekem mindent arról, ami történt veled, az elejétől a végéig.

A fentiek után áttérek az incidens feltárására, nyitott végű kérdések alkalmazásával:

- Mondj el nekem mindent!
- Mondj nekem még többet!
- Sok mindent mondtál nekem és ezzel sokat segítettél, de egy kicsit összezavarodtam. Hogy biztosan megértsem, kérlek kezd el az elejétől és mondd el nekem, hogy kezdődött az egész, pontosan mi történt, az egész hogy végződött! (Egy rész tisztázatlan volt számomra, ezért direkt kérdéseket használtam.)
- Az események elkülönítése nagyon fontos, azaz egyszer vagy többször történt-e meg? (Az egyes incidenseket külön-külön kell explorálni!)

Közben már két szünetet is tartottam, mert

- a gyermek elfáradt;
- a Barnahus-szolgálatban etetjük, itatjuk, figyelemmel vesszük körül;
- nekem is át kell gondolnom, hogy hol tartok a meghallgatásban.

A gyermek vizsgálatára, Palika esetében és más esetekben is, alaposan felkészülök:

- begyűjtök és elolvasok, és ha kell, még bekérek minden iratanyagot;
- jelzőrendszeri tagokból (akik ismerik, ismerték a gyermeket) sokszor egy egész napon át tartó vizsgálat előkészítő stábülést tartok, amiről felvétel és szó szerinti jegyzőkönyv készül, melyet a gyermek vizsgálata előtt nagyon gondosan tanulmányozok.

Tehát tudhatok olyan információkat, amit a gyermek és jelen esetben Palika eddig még nem említett, ezért a meghallgatásnak ebben az utolsó fázisában rákérdezek ezekre direkt kérdésekkel, például:

- Mikor arról beszéltél nekem, hogy ezen a helyen ekkor voltál, említetted, hogy (pl. személyt, tárgyat, tevékenységet említett) - mondj el nekem erről mindent!

A meghallgatás 9. fázisa az információgyűjtés az incidens leleplezéséről:

- Elmondtad nekem, miért jöttél el beszélni velem.
- Nagyon sok információt adtál nekem, ami segít, hogy megértsem, hogy mi történt.
- Mondd el nekem mi történt az incidens után.
- És azután mi történt!
- Tudja bárki más, hogy mi történt?
- Ki volt az első ember rajtad kívül, aki tudott róla?
- Hogyan jött rá?
- Tud még bárki más erről?

A 10. fázis a zárás, megköszönöm, hogy segített, megkérdem, hogy van-e valami, amit szeretne még elmondani, vagy kérdése van-e felém, és végül odaadom a névjegyet, hívjon fel, ha szeretne még beszélni velem. (Ezen sok gyermek meglepődik: egyszer valaki mondta is, hogy ilyet eddig csak amerikai filmekben látott, és most ettől a gesztustól hirtelen felnőttnak érzi magát, azt érzi, hogy saját sorsa felett ő is rendelkezhet, hogy csökkent a kiszolgáltatottság érzése.)

A 11. szakasz a semleges téma felvetés, azaz megkérdezem pl. „mit fogsz csinálni ma?“, és szinte mindig azzal búcsúzom, hogy megmondom a pontos időt: „Most 11:50 van és az interjú most véget ért.”

Szívem szerint azt mondtam volna Palikának (is), hogy reményeim szerint soha többet nem kell elmondanod senkinek. Most még nem mondhatom, nem tartunk itt a Barnahus innováció magyarországi bevezetésében, de nagyon sok kiváló szakember dolgozik ezen.

Szóval Palika és anyukája elment a Barnahus-szolgálatból. (Ebben az időben még nem volt olyan szakember munkatársunk, aki a gyermek meghallgatása alatt az anyukával foglalkozott volna, de aztán rájöttünk, hogy ez nagyon fontos. 2019 őszétől a Barnahus-szolgálat ügyviteli vezetője, szociális munkás tölti be ezt a szerepet.)

Szóval elmentek és én benyitottam a monitoring szobába, ahol kolléganőm falfehér arccal szinte kővé dermedve ült a technikai pult előtt és alig tudott megszólalni:

- Láttad?
- Mit?
- Akárhányszor arról beszélt a kisfiú, hogy álmában valami bűdös szagra, olyan szagra ébredt, amit eddig soha sehol nem tapasztalt (ez a nagybácsi mosdatlan nemi szervének szaga volt), és utána a nagybácsi a szájába tette a pisilőjét... szóval ilyenkor vadul elkezdte tömködni a szájába a kötött sálját, ami véletlenül a nyakán maradt!

Szégyenkezve vallottam be, hogy nem, nem vettem észre. Annyi minden másra figyeltem, többek között saját undor érzéseimre, amit folyamatosan vissza kellett fojtanom...

Azonnal visszaneztük a felvételt – tényleg úgy volt, ahogy a kolléga mondta.

Harminc éve vagyok igazságügyi pszichológus szakértő, bőven van bírósági tapasztalatom: a gyermeki nonverbális kommunikáció nem bizonyíték, de még csak nem is bizonyítottságot erősítő tényező. Sajnos. Pedig minél kisebb a gyermek, annál inkább nonverbálisan kommunikál és abban nem hazudik, nem konfabulál!

Elhatároztam, hogy mindent megteszek a jövőben, hogy a gyermekeknek ez a „kétnyelvűsége”, a verbális és a nonverbális egyforma súlyal essen a latba.

A nagybácsi a falu köztisztviselőben álló lakója, ide született. A falu hitetlenkedik, hogy „az a dolgos Pista”, „az a becsületes Pista”, „ilyet kitalálni róla”, „nem szégyelli magát a Palika, meg a szülei?”. A falu időérzékelése sajátos: szeretik az azonnali dolgokat. Mivel a nyomozati szak elhúzódik, a falu kikezdi a családot, a nagybácsi pártját fogva, anya nem bírja a nyomást, öngyilkosságot kísérel meg.

A tárgyaláson igazságügyi pszichológus szakértőként vagyok jelen, kérdez a bíró, az ügyész, a védő hallgat. E három ember egy ú-alakú pulpitus mögött ül, jól „elkerítve” a vádlottól. Én egy nyitott „téren” állok, egyre hevesebben bizonygatom, hogy a gyermek elmondása

élményszerű volt, hogy minden úgy történhetett, ahogy a gyermek elmondta, hogy enyhe értelmi fogyatékosága nem okoz semmilyen torzítást a tényeken (a vádlottal szembeni megvetésem, tudom érződik a hanghordozásomon). Egyszer csak hallom, valaki egyre gyorsabban és hevesebben zihál a hátam mögött... hátra fordulok, és akkor „láttam” meg a vádlottat. Két méter magas, a tenyere, mint egy lapát, a szemei izzottak... Ha akkor feláll dühében... fél méterre álltam tőle!

A férfi sok évet kapott, és az ítélet azóta már jogerőre is emelkedett.

A KAPUK SORRA BEZÁRÓDNAK

*„A gyerekek sok mindent tudnak, néha a legfurcsább dolgokkal is tisztában vannak. A gyerekeknek nagyon jó érzékük van. Sokat látnak, sokat megértenek, ha ritkán is beszélnek róla. Sokat tudnak, olyat is, amit a felnőttek nem vesznek észre.”
(Agatha Christie)*

*„Ön sok kaput kinyitott bennem, de nem mindet. Bizonyos kapuk örökre zárva maradnak!”
(Részlet egy a Barnahus-szolgálatban vizsgált kamasz fiúval való beszélgetésből)*

Áron pár nap múlva 18 éves, anyja kéri a Barnahus-vizsgálatot. Kérelmében nem fedi fel az igazi szándékát, ezt a vizsgálat napján tudjuk meg: most már várható az elsőfokú ítélet az abuzáló apa ellen, nincsenek illúzióik, tehát azt várják, hogy felmentő ítélet születik, de fellebbezni szeretnének és ehhez az anya a vizsgálati eredményekből szeretné tudni, mennyire sérült a gyermeke a négy éve tartó rendőrségi és bírósági szakaszban.

A Barnahus-protokoll szerint az ügy minden iratanyagát bekérjük, de a vizsgálat napjáig nem érkezik be. Anya ígéri, hogy hozza magával, de nem hozza – ez sohasem véletlen.

Nagyon messziről jönnek. Mondhatnánk azt is, hogy nem vállaljuk a vizsgálatot, de nem mondjuk.

Az Áronnal való találkozás előtt alapelveket ismételvek magamban: „Kerülni kell a *Mi történt?* kérdést, mert ettől hamar elfáradnak a gyermekek, és hamar megkaphatjuk, hogy »kérdezze meg az anyámat, az úgy is tud mindent!«.”

Szabály, hogy „úgy kezeld a gyermek memóriáját, mint a hóval betakart friss mezőt – azt sincs szíved összetaposni, belegázolni”.

A szexuális abúzus esetén nincs tanú, nincs bizonyíték. Apa és felesége követték el a gyanú szerint az abúzust, de ugye egyikőjük sem köteles terhelő vallomást tenni a másikra, és a gyermek sem köteles terhelő vallomást tenni az apjára.

Sokszor gondolom azt vizsgálataim során, hogy ha törvényalkotó lennék, a gyermekek mindenk felett álló érdekét szem előtt tartva, ezt a paragrafust azonnal eltörölném.

Tudom, hogy:

- A gyermeket a felnőtt irányíthatja, hogy hamis vagy pontatlan vallomást tegyen. (A gyermek vizsgálata előtt az anyával mélyinterjút végzek, ebből tudom, hogy az anya nagyon zokon vette, hogy a válás után hosszú évekig egyedül élő apa végül megnősült, „de nem kérte ki az engedélyemet, nem mutatta be nekem a leendő! Már csak a gyerek érdekében is ezt kellett volna tennie!”)
- A gyermekek néha hazudnak is, tudatosan.
- Egy valós szituációról alkotott gyermeki emlék jelentősen megváltozhat a kérdések révén.

- Az ismétlődő, és/vagy befolyásoló interjúk és hibás kérdezői módok persze nem jelentik azt, hogy a kérdezők a gyermekeken erőszakot követtek el, bár az igazságszolgáltatás mai rendszere képes újra és újra abuzálni a gyermekáldozatot, -szemtanút. De lehet olyan hatása, hogy megnehezíti vagy akár lehetetlenné teszi, hogy kiderítsük, mi történt, ha egyáltalán történt valami.
- Általában 17-18 éves korban válnak elég erőssé a gyermekek ahhoz, hogy szembenézzenek a valósággal.

Áron esetében, mivel anyja kérésére pszichológiai státuszvizsgálatot végeztünk, egy explorációval indítottam. Az erről készült videófelvételt elemezve látom, hogy mennyire frusztrálta ez a fiút. Talán azért, mert megszokta az elmúlt négy év alatt, hogy mindenki „arról” kérdezi?

Az nem kérdés számomra, hogy Áron többszörösen traumatizált: az értelmes fiúnak már nincs semmilyen jövőképe. Sokszor tapasztalom kisgyermekek VILÁGJÁTÉK® Teszt vizsgálatánál, hogy a tálca jövőt szimbolizáló részét konzekvensen üresen hagyják. A súlyosan traumatizált gyermeknek a múlttal és a jelenel kell foglalkozni: megérteni, mi történt, és ami történt, azt lehetőleg elkerülni a jelenben. A jövővel nem tudnak foglalkozni, mert nagyon megterheli őket a múlt és a jelen. Emiatt pl. addig jól tanuló kamaszok elvesztik a motivációjukat a tanulásra, amivel tovább tanulhatnának, mert nincs tovább, csak a jelen kell megélni és túlélni.

Az explorációban Áron rátereli arra a témára a szót, ami neki fontos a jelenben. Kérdés nélkül elmondja, hogy ezt az „apás dolgot” először egy barátjának mondta el, aztán annak biztatására az anyjának:

„nagyon sok dologgal jár ... azért is elmentem muszájból faterhoz, mert egyszer leordította anyát ... anya egyszer mondta sírás közben, hogy ha nem megyek, nem fog családit küldeni ... annyira beparáztam, hogy mindig elmentem ... akkor is, amikor már tudtam, hogy mi vár rám.”

Anime, japán rajzfilmeket nézett abban az időben, onnan vett egy idézetet, amit követett:

Inkább engem bántsanak, mint én bántsak másokat!

Áron többször elmondja az exploráció alatt, hogy egy súlyos, nehéz kapu mögött van elzárva az abuzálásának összes emléke. Sokan nyitogatták már ezt a „kaput”, de teljesen soha, senki nem tudta és nem is tudja kinyitni, és aztán megtudni, hogy valójában mi történt vele, milyen fajtájú szexuális abuzálás érte őt éveken át az apai környezetben.

Áront foglalkoztatja az a gondolat, hogy ha neki lesznek gyermekei, vajon bántja-e majd őket. Hiszen, úgy tudja – és borzalom, ha így volt –, hogy apja egy idősebb nővel vesztette el a szüzességét kiskamaszként. Ez az idősebb nő az apa vér szerinti anyja volt, aki saját magát felkínálva szexuális aktusra készítette a fiát. Tulajdonképpen apja változatos formában ezt tette Áronnal is, folytatólagosan felkínálta neki új feleségét.

Áron az exploráció végén elmondja, hogy várja az ítélethezást: kapjon letöltendő börtönbüntetést az apja, szenvedjen a börtönben, mert ő tudja, hogy az ilyenek a rabtársaktól is folyamatosan kapnak agressziót. Szóval bűnhődjön, legyen sokáig elzárva. Az apja jelenlététől félti a félttestvérét, aki most még csak 1 éves, de apja vele is megcsinálhatja azt, amit vele.

„Ki vagyok én?”

Áron vizsgálatában szem előtt kell tartanunk anya „kívánságát”, hogy vizsgálatokkal kimutatható-e, hogy PTSD-ben szenved a fiú.

Coping Junior és SZEMIQ vizsgálatot végzünk. Előtte Áron elmondja, hogy úgy érzi, egyetlen „haszna” van annak, amin ő keresztül ment, hogy nagyon jó az empátiás készsége. Meg tud érteni másokat, bár ahogy a haverok bajait hallgatja, inkább azt érzi: „mi ez ahhoz képest, amin én keresztül mentem?”

A Coping Junior teszt lelete alapján Áronra az a legjellemzőbb, hogy elfogadja, ami vele történt, beletörődött a helyzetébe, amit akár a „sors akaratának” is tarthat. Úgy érzi, problémáival együtt kell élnie. Önjutalmazással, eltúlzott optimizmussal igyekezik saját kellemetlen érzelmi állapotát mielőbb megszüntetni. Feszültségeit erősen igyekezik kordában tartani. Kiemelt jelentőségű számára, hogy lelki egyensúlyát megőrizze. Ezért problémái („hogyan tanulok”, „hogyan élek”, „mi akarok lenni”, „hol tanulok tovább”) helyett saját magával, érzelmi és vegetatív reakcióival foglalkozik.

Áron legfőbb törekvése jelenleg, hogy felhívja magára a figyelmet: festi a körmeit, rasztás a haja, buggyos nadrágban jár. Élete első 18 évében igazán senki sem törődött vele.

Áron SZEMIQ-vizsgálatának eredményei, mely személyiségét jellemzik a társas és érzelmi intelligencia szempontjából, aggodalomra adnak okot, de figyelembe kell venni, hogy a teszt eredményének érvényessége az idő múlásával csökkenhet, különösen, ha időközben jelentősebb változások történnek Áron életében.

Áron próbál megállni egyedül a lábán, de egyre rosszabbul teljesít az iskolában, és folyton arra keresi a választ, hogy valójában ő kicsoda. Intelligenciája ennél többet is lehetővé tenne, de súlyosan traumatizálódott és fejlődése legátlódott. Nem nevezte meg az explorációban, de hozzácsapódott egy nem túl népszerű, de nem is lenézett csoporthoz, akik *dark*-nak mondják magukat. Kicsit italoznak, kicsit drogoznak és mindnyájan érdeklődnek egy „sötét” világ iránt. A dark szubkultúrához tartozó fiatalok stressz válaszrendszerét korai, maradandó károsodás érte.

Áronnak hosszan tartó pszichoterápiára lenne szüksége. Áron és anyja viszont nem hisznek már a pszichológusoknak (Négy igazságügyi pszichológus szakértő vizsgálta az elmúlt években. Egyszer terápiára is járt, de az lakhelyváltoztatás miatt az megszakadt.)

A Barnahus-szolgálatban lefolytatott vizsgálatok során egyre gyakrabban jön velünk szemben az ún. transzgenerációs hatás, azaz a nemzedékeken átívelő trauma. Mint pl. Áron esetében is: apja traumatizált volt gyermekkorában. A nemzedékeken átívelő trauma a traumakutatás formálódó területének egy fontos aspektusa.

Rendszerabúzus

Egyre többször olvasni, hallani ezt az elnevezést: rendszerabúzus. A Barnahus-szolgálatban is lépten-nyomon találkozunk vele, iratanyagelemzésből mi magunk vonjuk le a következtetést, és/vagy szülő, gondviselő, nevelőszülők, gyámok beszélnek erről egyre gyakrabban.

A jelenség élő, az elnevezés, szerintünk, hibás!

Abúzust azok követnek el, akik a gyermek legbensőbb, bizalmi körébe tartoznak. Ezért is van, semmilyen más személy által elkövetett bántalmazáshoz nem hasonlítható, egyedi dinamikája

az abuzálásnak. Kik az abuzálók? Apa, nevelőapa, nagypapa, nevelő nagypapa, testvér, féltestvér, keresztapa, nagybácsi és vér szerinti „uncsitesó”. (Nem csak férfiak, nők is: anya, nevelőanya, anya testvére, aki eladja testvére gyermekeit szexuális játékokra fiatal embereknek stb.)

Tehát, amit ma rendszerabúzusnak hívunk, az inkább a fennálló gyermekvédelmi és igazságszolgáltatási rendszer által végbemenő „bántalmazás”, azaz rendszer általi bántalmazás. Áron esetében például a több, mint 4 éve zajló nyomozati és bírósági szak, a vizsgálatára kirendelt 4 igazságügyi pszichológus szakértő.

Számtalan szexuális abúzusgyanúval a Barnahus-szolgálatban vizsgált 10 év alatti, nevelőszülőnél vagy lakásotthonban élő kislánynál kiderült, származási családja 5-6 évig volt alapellátásban, semmi nem változott, 1-2 évig védelemben, semmi nem változott, bántalmazó szülei kapcsolattartási és szülői felügyeleti joga megmaradt, és ha tartják a kapcsolatot, akkor minden egyes kapcsolattartás újabb traumatizációt okoz a gyermeknek.

Rendszerbántalmazásnak látom azt is, hogy nevelésbevételekor a gyermeket vizsgálja pszichológus, a szülőt viszont nem, és visszagondozáskor is legfeljebb a gyermeket vizsgálja meg újra a pszichológus, a szülői alkalmasságot pedig ekkor sem.

Hosszú tanulmányban és számtalan tudományos vizsgálat eredményeire támaszkodva lehetne csak válaszolni arra, hogy miért nő a gyermekek ellen elkövetett szexuális abuzálások száma. De hogy nő, az bizonyítva van. Ha csak Európát nézzük, leszámítva azt a 11 országot, melyben már van Barnahus-szolgálat, rohamtempóban nyitják meg az államok a saját Barnahus-szolgálatukat, mert a gyermekek szexuális abuzálásának és minden nemű bántalmazásának gátat kellene szabni – és erre jobb módszer, mint a Barnahus, jelenleg az egész világon nem létezik!

Egyelőre nagyon gyenge lábakon álló statisztikai adataink vannak, 2021-ben kezdjük a tudományos vizsgálódásra is felhasználható adatgyűjtést a Barnahus-szolgálatban, de amit ma tudunk az az, hogy 2017-2018-ban 57 gyermeket vizsgáltunk, 2019-ben 52 főt, és 2020-ban is a betervezett vizsgálatok alapján elérjük a 2019-es vizsgálati számot. (1 fő igazságügyi pszichológus szakértő dolgozik a szombathelyi Barnahus-szolgálatban.)

- A feltételezett áldozatok többsége 10 év alatti.
- Családjukban évek óta az apa veri az anyát, prostitúcióra kényszeríti, súlyosan érzelmileg elhanyagolt csecsemőkora óta, és ehhez sajnos asszisztál a jelzőrendszer és a tágabb társadalom.
- Az abuzálással meggyanúsított felnőttek 40%-a alkoholbeteg, de nem a betegsége cselekszik, hanem a beteg ember, tehát büntethető.
- Minél jobban szituált és magasabban kvalifikált a bántalmazó, annál inkább titokban marad az abúzus, és annál makacsabban kitart a jelzőrendszer, hogy a gyermeknek a tüneteierő kizárólag a gyermek vagy annak valamilyen testi betegsége a felelős.

Sok esetet leírtam, de nem mindet. Ehhez a példatárhoz a legtöbb gondolatot azok a gyermekek adták, akiknek nem tudok név szerint köszönetet mondani: az a közel 150 bántalmazott, abuzált, súlyos pszichés traumát átélt gyermek, akiket vizsgáltunk a Barnahus-szolgálatban. Erős, hősies gyermekek, akiknek a történeteierő remélem, sikerült úgy visszaadnom, hogy azok igazságtartalma nem csorbult.

A BARNAHUS-SZOLGÁLAT EGY KOMPLEX SZOLGÁLTATÁS

Megnyitásunk óta megszámlálhatatlan telefonhívást kaptunk pl. az alapellátás szakembereitől. Álljon itt egy példa:

Egy kisváros családsegítő szolgálatának munkatársa hív fel, és elmondja, hogy alapellátásban van náluk egy apa a nyolcéves kislányával közel két éve. Szolgálatuknál van egy pszichológus kolléga havi 6 órában. Tanácsadást végez. Az ő javaslatára került a kislány nemrégén a Megyei Gyermekidegrendszertudományi Ambuláns Vizsgálóra.

A történet a következő:

Nemkívánt terhességből született a kislány, élettársi kapcsolatban: apa akkor 46 éves, anya 20 éves. Az anyának van egy ma már felnőtt lánya. Hat évig bírta az anya az újabb anyaszerep gyakorlását, akkor szó nélkül eltűnt és egy évig senki nem tudta, hol van. Egy éve telefonon jelezte, hogy él, és igényt tart a Lucára. Kislányát azóta kizárólag SMS-ekben apja ellen uszítja. Most sem tudni, hol él, mit csinál. Két éve változó intenzitással, ha nem látják, Luca maszturbál és a teste többi részét is feltűnően simogatja. Második osztályos lesz, a karantén alatt az apa új élettársa vigyázott rá és tanult vele. Normál képességű, az iskolában nem volt vele semmi probléma. Amikor az anyja lelépett, apjával egy ágyban aludt. Most, hogy van pótanyuka, külön ágyban, de egy szobában alszik a háromtagú család.

A családsegítő tanácsadó (nem gyermekklinikus) pszichológusa a disszociális tünetek alapján apai szexuális abúzusra gyanakodik, vizsgálati lelet nélkül.

A Gyermek Idegrendszertudományi Ambuláns Vizsgáló pszichológusa (szintén nem gyermek klinikai szakpszichológus) beszélget a kislánnyal, majd egy elvárásolt családot rajzoltat vele, ahol 4 személy van: ő, az apja, a nevelőanyja és felnőtt féltestvére. A három felnőttet varázslóknak rajzolja, kezükben varázspálca. A vizsgáló pszichológus szerint a varázspálca fallikus szimbólum, és mivel egy rajzon háromszor jelenik meg, apai szexuális abúzusra gyanakodik, ezért javasolja a Barnahus-vizsgálatot.

Az alapellátás szakembere tanácstalansága miatt hívott fel. Benne nem merült fel a gyanú. Például azért nem, mert úgy tudja, hogy a maszturbáció kiváltója lehet érzelmi elhanyagoltság is, továbbá, az apa kifejezetten együttműködő a szakemberrel, aki azt gondolja, hogy ha „vaj lenne a füle mögött”, inkább eltitkolná a gyermek tüneteit.

Fájdalmas szívvel gondolok arra, hogy a gyermeket „vizsgáló” 3 szakember közül egy sem gondolt arra, hogy mit élhetett át a kislány, amikor az anyja eltűnt az életéből, hogy két éve nem látta, magában már elgyászolta, most meg kiderül, hogy él. De a kislány nem találkozhat vele, és a végső soron 8 éves, értelmes Lucának meg kell élnie, hogy nem kell az anyjának. Sőt, anyja súlyos lojalitásválságot idéz elő benne azzal, hogy apja ellen uszítja, teljesen összezavarva ezzel a kislányt.

Hosszas telefonbeszélgetésünk alatt döbben rá a kolléga, hogy a kislány már két helyen lett vizsgálva, most ő is újabb vizsgálatot kér, miközben a szüleit soha senki nem vizsgálta, de még csak nem is beszéltek velük.

Tanácsomra most elindul majd a bíróságon a szülői felügyeleti jog megvonása. Javaslom a család védelembe vételét, és ezen közben az anya feljelentését súlyos érzelmi elhanyagolás, súlyos gyermekveszélyeztetés bűncselekmény gyanúja miatt. És javaslom továbbá a kislány szüleinek igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálatát.

A kolléga gondterhelten állapítja meg, hogy milyen bonyolult, nehéz ügy lesz ez. Ő úgy gondolta, hogy az apa elhozza a Barnahus-szolgálatba a gyermeket, mi megvizsgáljuk és leírjuk, hogy apja szexuálisan abuzálta. Ők feljelentést tesznek, apát elítélik, a gyermeket kiemelik a családból, intézetbe kerül.

Elmondom neki újra, hogy a Barnahus-szolgálatban bizonyíték alapú igazságügyi pszichológiai komplex szakértői vizsgálat zajlik, melynek során a vizsgálatot a monitoring szobában végig figyelő rendőr és ügyész mondja ki, hogy meg van-e a gyermek vallomása vagy nincs, élményszerű-e, hogy az átélt abuzálásáról beszél vagy nem. Vizsgálatot feljelentés után, rendőrségi kirendelésre végzünk.

Elmondom azt is, hogy minden ilyen telefonos konzultáció után, mint szakértő, egyrészt bekérem az iratanyagot, amit alaposan tanulmányozok, de elsősorban számba veszem a telefonon kapott információmorzsákat, és mint egy puzzle elemeit, rakosgatom őket a fejemben, használok az intuícióimat. Próbálok a kislány életében mérföldköveket találni, traumatizáltságának időbeli folyamatát pontról pontra feltárni.

Elmondom, hogy a 8 éves kislány mindenképp felett álló érdekét szem előtt tartva, az az intuícióm, hogy disszociális tünetei az anyai érzelmi elhanyagoltságból erednek, és nem szexuális abuzáltságtól.

Elmondom, hogy ha az alapellátás szakembere jelzőrendszeri tagként felhívja a Barnahus-szolgálatot, akkor mi mérlegelünk, kockázatelemzést, iratanyagelemzést végzünk, és utána döntünk.

Elmondom, hogy első lépésben a Barnahus-szolgálat ezt a szolgáltatást tudja nyújtani. Ha a Gyermek Ideggondozó vizsgálati eredményei pszichés betegséget állapítanak meg a kislánynál, annak gyógyításával a Barnahus-szolgálat nem tud foglalkozni. Viszont gondosan ügyelünk arra, hogy esetleges vizsgálatunkkal újabb traumatizációt ne okozunk, nem okozhatunk a gyermeknek.

Jelen esetben is Barnahus-szolgálatunk egy intenzív konzultációs lehetőséget ajánl fel a telefonáló kollégának, egy általa térítésmentesen igénybe vehető szolgáltatásként. És ahogy befejezzük a beszélgetést, abban reménykedem, hogy ez az „eset” nem lesz eset a Barnahus-szolgálatban.

UTÓSZÓ

Ez a gyűjtemény a gyermekekről szól. Olyan gyermekekről, akiket abuzáltak: érzelmileg, testileg súlyosan elhanyagoltak, fizikailag súlyosan bántalmaztak és felmerült esetükben a szexuális abúzus gyanúja.

Abuzált gyermekek: ki súlyosan, ki kevésbé, de sokszorosan traumatizált, mégis elsősorban gyermekek. E kötetbe most végül 16 eset került bele, de gondolataimat az a közel 130 gyermek sorsának megismerése is formálta, akiket 2016. november 16. óta a Barnahus-szolgálatban vizsgáltunk. Többek között ez volt az egyik oka annak, hogy ez az esetismertető gyűjtemény elkészült. A másik ok, hogy az elmúlt három évben közel 50 szakmaspecifikus előadást tartottam közel 2000-2500 szakembernek, és a visszajelzésekből tudom, hogy a bemutatott esetek szinte hihetetlenek voltak számukra. „Nem, ez nem lehet, ilyen nincs! Ezt nem teszik felnőttek a gyerekekkel.” Sajnos, igen!

Az itt bemutatott történetek mind igazak, de a szereplők névtelenségének biztosítása és magánéletének védelme miatt, az azonosítást lehetővé tevő részleteket módosítottam. A gyermekek nevét minden esetben megváltoztattam, és a felnőttek is álnéven szerepelnek. Az esetek alapvető részleteit azonban a lehető legpontosabban tártam az olvasó elé. A beszélgetéseket pl. úgy írtam le, ahogy emlékeimben élnek és a Barnahus-szolgálat videófelvevételei és az azokról készült szó szerinti jegyzőkönyvek is őrzik.

Az a keserű igazság, hogy ezek a történetek csupán töredékei azoknak, amiket elmesélhettem volna. A Barnahus-szolgálat 2016. november 16. óta közel 130 olyan gyermeket vizsgált, akiket életük első éveiben súlyosan elhanyagoltak vagy felmerült a szexuális abúzus gyanúja, és nem egy esetben a másodfokú jogerős ítélettel lezáruló tárgyalás be is igazolta a gyanút.

A Barnahus-szolgálatban most jelenleg folyó igazságügyi pszichológus szakértői munka előkészítését 2014-ben kezdtük: egy kis kézi kamerával, és akkor még a világhálóról „kiguglizott”, az izlandi Barnahus működéséről megtudható információk birtokában – de mindezt a gyermekek védelmében téve.

A családon belüli erőszak és a gyermekbántalmazás megítélése egyrészt egyértelmű, másrészt nagyon bonyolult. Egyértelmű, mert 2005 óta Magyarországon zéró tolerancia van a gyermekbántalmazás minden formájával szemben. Nem lehet kérdés, hogy sem fizikailag, sem elhanyagolással, sem érzelmileg vagy szexuálisan, sem pedig más formában nem lehet a gyermekeket bántalmazni. A családon belüli erőszak szintén tiltott – bár a jogi szabályozás minőségébe most inkább ne menjünk bele...

Mindkét jelenségnél, a családon belüli erőszak és a gyermekbántalmazás esetében is, azt látjuk, hogy hatalmas szakadék van a jogszabályok és a jogszabályok alkalmazói között.

Nyolc évvel ezelőtt ideiglenes elhelyezésbe került egy alig 8 éves kislány. A befogadó otthon vezetője még napjainkban is megrendülten mondja el, hogy a kislány haja csomókban volt kitépve, fejbőre csupa véres seb volt, és amit még soha nem láttak: tele volt kukaccal a sebe. A kislány testén friss és már heges sebek voltak, ütlegelés miatt. A bírósági tárgyaláson az anyát felmentették, mert megígérte, hogy többet ilyet nem tesz, és ezt el is hitték neki! Az apa felfüggesztett börtönt kapott. A kislány (utánkövetéses

vizsgálatból tudjuk) megtagadta a szüleit. Ez ritka az állami gondozásba vett gyermekeknél, valószínű nyomós oka volt rá...

Nyolc év múlva, a befogadó otthon vezetője kéri egy 11 éves kislány vizsgálatát szexuális abúzus gyanúja miatt. A vizsgálatot a Barnahus-protokoll szerint lefolytattuk, feljelentést tettünk, vádemelés történt, a vádlott 8 év börtönt kapott, ami jogerőre emelkedett.

Az igazságügyi szakértői véleményemben leírom, hogy bár az anyát nem vizsgáltam, de meggyőződésem, hogy az anya súlyos gyermekveszélyeztetést követett el a következők miatt:

Övé volt az a kislány, akinek a fejsebei elkukacosodtak, és a kisebbik, általunk vizsgált lányát két éven át többször ő adta el egy üveg rumos kóláért a nagybácsinak, és a szobában tartózkodott, amikor megerőszakolták a gyermekét.

A tárgyaláson a kirendelt védő most is ugyan az volt az anyánál, mint nyolc évvel ezelőtt. Azt mondta nekem a tárgyaláson, hogy ő emlékszik arra, hogy 8 éve az anya megígérte a bírónak, hogy jó anyja lesz a kisebbik gyermekének, és hogy nekem ez az ígéret nem garancia?

Hát nem!

Én, aki vizsgáltam a gyermeket, csak a vizsgálatom eredményeinek hiszek, azaz a gyermeknek, és remélem, hamarosan eljutunk oda, hogy az igazságszolgáltatás szakemberei is egyre többször fognak hinni a gyermekeknek!

A Barnahus Szombathely nyitása óta nagyon sok szakember tesz látogatást intézményünkben: ügyészek és bírók is. Egy alkalommal a nap végén, az addig csak hallgató bíró, hirtelen megszólalt: „Na jó! Hiszek a gyermeknek! A következő tárgyaláson ítéletet hirdetek.” Kiderült, hogy évek óta húzódik a tárgyalási szak egy gyermekbántalmazási ügyben, de a nálunk tett látogatás meggyőzte őt, hogy igen, lehet hinni is a gyermeknek.

Ki a gyermek?

Akinek nincs ideje, akinek minden perc drága, mert számára még minden perc egyszeri és megismételhetetlen. Valaki, aki még úton van, aki folyamatosan változik, fejlődik és akivel bizonyos életkorokban meg kell történnie bizonyos dolgoknak ahhoz, hogy személyisége ne sérüljön. S bizonyos dolgok nem történhetnek meg velük, mert ha testük meg is gyógyul, lelkük egész életükre darabokra hull.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönöm kollégáimnak, hogy inspiráló társaságukkal, kiváló szakmai tudásukkal a Barnahus-szolgáltatban végzett munkánkat egyrészt szép hivatássá nemesítik és nem utolsó sorban elviselhetővé teszik. A Barnahus szakemberei minden nap a gyermeki élet árnyas oldalával találkoznak, és akkor még finoman fogalmazok. Inkább a Dante által lefestett pokol 7. bugyrában vagyunk, és ez sajnos nem túlzás.

Hálás vagyok férjemnek, aki 43 éve a társam, és a nagyon hosszú szakmai pályafutásomnak – szerinte – a legemberpróbálóbbr szakaszában élek és dolgozom most. Sajnos hazahozom az „esetet”. Nem beszélek róla, nem is tehetem, csak napokig szótlánul nézek magam elé, és a férjem szerint mélyen a gondolataimba merülök. Ő gyermeksebészként életet ment, neki könnyebb. A Barnahus-szolgáltatban nem tudunk életet menteni – de hiszem és tudom, hogy egy kicsit jobbra tudjuk tenni a súlyosan abuzált gyermekek életét.

Köszönöm e kötetben bemutatott esetismertetések gyermek szereplőinek, hogy a vizsgálatukban megajándékoztak a bizalmukkal.

Köszönöm a kéziratot megszerkesztő lányomnak, aki 2013 óta okos társam a Barnahus innováció megtanulásában és a szolgálat munkavégzésében, hogy értékes észrevételekkel, hozzászólással, kritikával járult hozzá e gyűjtemény elkészítéséhez.

Köszönöm Kulcsár Lászlónénak, hogy 2013-ban szövetkezett velem, és együtt elhatároztuk, hogy adaptáljuk az izlandi Barnahus-modellt Magyarországra. Köszönöm a Vas Megyei TEGYESZ-t vezető Pados Zsoltnak, és a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Vas Megyei Kirendeltség igazgatójának dr. Huszár Lillának, hogy azonnal mellénk álltak, és företlenül viszik előre a Barnahus ügyét.

Köszönöm dr. Hende Csaba, az Országgyűlés törvényalkotásért felelős alelnökének, Vas megye országgyűlési képviselőjének, hogy nem csak az elmúlt években, hanem jelenleg is folyamatosan támogatja a Barnahus Szombathely munkáját.

Köszönöm Fülöp Attila, szociális ügyekért felelős államtitkárnak, dr. Simon Attila István, szociális ügyekért felelős helyettes államtitkárnak, dr. Lantai Csilla, gyermekvédelmi és gyámügyi főosztályvezetőnek, aki felkért e gyűjtemény megírására, és Baloghné Gábor Katalin, gyermekvédelmi osztályvezetőnek, hogy hisznek bennem, hisznek a Barnahus-stáb munkájába, és ami a legfontosabb:

hisznek a gyermekekben, hisznek a gyermekeknek!

ESETISMERTETÉSEK

Szexuális abúzusgyanús
gyermekek igazságügyi
pszichológus szakértői vizsgálata
a szombathelyi
Barnahus-szolgálatban

2020.

Barnahus Szombathely

Dr. Lazáryné Illés Mária

